

Ivana Roagna

Mbrojtja e së drejtës për
respektimin e jetës
private dhe familjare
sipas **Konventës Evropiane të**
të Drejtave të Njeriut
Doracakët për të drejtat e
njeriut të Këshillit të Evropës



Mbrojtja e së drejtës për
respektimin e jetës private dhe familjare
sipas Konventës Evropiane për
të Drejta të Njeriut

Doracakët për të drejtat e njeriut të Këshillit të Evropës

Ivana Roagna është avokate mbrojtëse për çështje penale dhe eksperte në çështjet e të drejtave të njeriut dhe sundimit të ligjit. Ajo ka punuar në Këshillin e Evropës, duke përfshirë Gjykatën Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe ka punuar si zyrtare për OSBE-në në Bosnjë dhe Hercegovinë. Ajo ka zbatuar vlerësime të shumëfishta për Zyrën e Kombeve të Bashkuara kundër Drogës dhe Krimin (UNDOC), Zyrën Lokale në Afganistan, në lidhje me projektet që merreshin me sistemet e drejtësisë dhe burgjeve, ka këshilluar Këshillin e Evropës, Organizatën Ndërkombëtare për Migrim (ONM), zyrën e OSBE-së për Institucionet Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut (ODHIR), Institutin Hulumtues Rajonal për Krime dhe Drejtësi të Kombeve të Bashkuara (UNICRI) dhe Ambasadën e Italisë në Afganistan në një sërë çështjesh të të drejtave të njeriut, siç janë pavarësia e gjyqësorit, trafikimi i personave, mbrojtja e dëshmitarëve dhe ligji ndërkombëtar penal. Ajo gjithashtu ka përpiluar opinione prej eksperteje dhe ekspertiza legjislativë në lidhje me Moldavinë, Turqinë, Ukrainën dhe Italinë. Me kërkesë të Këshillit të Evropës, autorja ka ofruar trajnime gjithëpërfshirëse të të drejtave të njeriut për avokatë, gjykatës, prokurorë, zyrtarë policorë dhe aktivistë të OJQ-ve në Evropën Juglindore. Aktualisht si specialiste e lartë për trajnime në UNICRI, ajo ka zhvilluar kurrikula trajnimi dhe ka mbajtur trajnime në ligjin e të drejtave të njeriut dhe standardeve evropiane për profesionistë nga Italia, Egjipti, Brazili dhe Angola, si dhe për paqeruajtësit në operacionet e OKB-së dhe BE-së.

Opinionet e dhëna në këtë publikim janë të autores dhe nuk shprehin përgjegjësitë e Këshillit të Evropës. Ato nuk duhet të shihen si diçka që vendosin ndonjë instrument ligjor; të ndonjë interpretimi zyrtar që është në gjendje t'i detyroj qeveritë e shteteve anëtare, organet statutorë të Këshillit të Evropës apo ndonjë organ që është themeluar duke u mbështetur në Konventën Evropiane të të Drejtave të Njeriut.

Drejtoria e përgjithshme për të drejtat e njeriut dhe
sundimin e ligjit
Këshilli i Evropës
F-67075 Strasbourg Cedex
www.coe.int/justice

Këshilli i Evropës, 2012
Ilustrimi i ballinës rolffimages – Fotolia.com

Shtypur për herë të parë në janar 2012
E shtypur në Këshillin e Evropës

Përmbajtja

Neni 8 i Konventës Evropiane të të drejtave të Njeriut

Hyrje 9

Pjesa I – Vështrim i përgjithshëm 10

Identifikimi i të drejtave të mbrojtura 10

A bën pjesë ankesa brenda nenit 8? 11

Testi dy fazash 11

Faza 1 (neni 8 §1) – A hyn ankesa brenda fushëveprimit të nenit 8? 11

..... 11

Faza 2 (neni 8 §2) – A ka pasur ndërhyrje? 11

Katër dimensionet e nenit 8 12

Çka është jeta private? 12

Cilat marrëdhënie përbëjnë jetën private? 13

E drejta për krijimin e marrëdhënieve me botën e jashtme.... 14

A parashihet e drejta në vetëvendosje dhe autonomi personale sipas nenit 8?

Përfundimi i jetës dhe rregullimet e çështjeve pas vdekjes14

A hyjnë aktivitetet seksuale brenda fushëveprimit të jetës private? 15

Nocioni shumëdimensional i jetës private 16

A mbrohet identiteti gjinor përmes nenit 8?..... 16

A ekziston e drejta në emër? 16

A ekziston e drejta në identitetin etnik? 17

Fotografite e individëve 17

E drejta e personit në reputacion 17

Grumbullimi i të dhënave personale dhe qasja në to 18

Privatësia në kontekstin publik 19

Kontrolli dhe përgjimi në vendin e punës 19

A ekziston e drejta apo obligimi për t'u bërë prind? Zbatimi i nenit 8 në të drejtën në abort dhe riprodhim 20

A është i mbuluar me nenin 8 përcaktimi i lidhjeve juridike? 21

..... 21

A kanë të bëjnë me jetën private kufizimet e sigurisë të imponuara nga shteti? 21

Çka do të thotë e drejta në integritetin fizik e moral? 22

Bashkëveprimi mes nenit 8 dhe nenit 3 22

Natyra e jetës familjare 24

Çka përbën jetën familjare për qëllime të nenit 8? 25

A janë të nevojshme apo të mjaftueshme martesat dhe bashkëjetesat për krijimin e jetës familjare? 25

A janë të nevojshme apo të mjaftueshme lidhjet e gjakut për krijimin e jetës familjare? 26

Kur përfundon jeta familjare? 26

Jeta familjare e krijuar përmes birësimit 27

Çka është “shtëpia”? 27

A është pronësia ndaj shtëpisë e nevojshme apo e mjaftueshme për të qenë ajo shtëpi? 28

E drejta në korrespondencë: cilat janë format e përfshira të komunikimit?..... 28

A është relevant identiteti i dërguesit apo pranuesit?..... 29

Pjesa II - Klauzola e derogimit	30
Çka përbën ndërhyrje në të drejtat e parapara në nenin 8?.....	30
Kush e ka barrën për të dëshmuar se ka ndodhur ndërhyrja në të drejta?.....	31
A është ndërhyrja në të drejta e justifikueshme? Vrojtimet e përgjithshme	32
A ka qenë ndërhyrja në të drejta “në përputhje me ligjin”?.....	32
Cili është ligji për qëllime të Konventës?	32
Zbatimi praktik i parimit të legalitetit	33
Marrja e fëmijëve në kujdes publik	34
Përgjimi i korrespondencës së të burgosurve dhe rregullimi i vizitave të tyre	34
Zbatimi i masave për përgjim të fshehtë	35
Zbatimi i kompetencave të ndalimit dhe të kontrollit nga policia	35
Rastet e imigrimit	36
Legjitimiteti i ndërhyrjes në të drejtë	36
Siguria kombëtare	36
Siguria publike	37
Mirëqenia ekonomike e vendit	37
Parandalimi i trazirave apo krimit	37
Mbrojtja e shëndetit dhe moralit.....	37
Mbrojtja e të drejtave apo lirive të të tjerëve	38
Kushti i ekzistimit të nevojës	38
Proporcionaliteti dhe margjina e vlerësimit	39
Zbatimi praktik i doktrinës të margjinës së vlerësimit	40
Në ndërhyrjen në jetën private dhe familjare të të burgosurit.40	
Ndërhyrja në të drejtën e personit për të pasur imazhin dhe reputacionin e vet.....	40

Lidhur me refuzimin e lëshimit të dokumenteve të identifikimit	41
Lidhu me vendosjen e fëmijëve nën kujdes publik.....	42
Lidhur me përcaktimin e proporcionalitetit të kufizimeve për kryerje të abortit	42
Lidhur me riprodhimin artificial	43
Lidhur me masat e vëzhgimit të fshehtë	44
Lidhur me të drejtën për ta ditur prejardhjen.....	44
Lidhur me adoptimin	45
Lidhur me trajtimin e të dhënave personale	46
Në kontekstin e punësimit	47
Lidhur me mbrojtjen e jetës private	48
Lidhur me të drejtat mjedisore	49
Pjesa III – Obligimet pozitive	50
Për mbrojtjen e jetës private	50
Identiteti seksual	51
E drejta për të ditur prejardhjen	52
Për përcaktimin e lidhjeve juridike	53
Mbrojtja e “jetës sociale private”	53
Për rregullimin e industrisë private	54
Për dhënien e informatave rreth rreziqeve mjedisore dhe shëndetësore	54
Për dhënien e alternativave për vende të pashëndetshme të jetesës	56
Për mbrojtjen e jetës familjare	56
Për njohjen e lidhjeve familjare	57
Për ruajtjen e jetës familjare	57
Për mbrojtje nga kërcënimet e jashtme	59
Për mbrojtjen e shtëpisë	60

Për mbrojtjen e korrespondencës	62
Pjesa IV – Përzgjedhja e fushave problematike	63
Mbrojtja e mjedisit në kuadër të Konventës	63
Neni 8 dhe e drejta për mjedis	63
Neni 8 dhe e drejta për mjedis të shëndoshë	63
Zbatimi i nenit 8 për raste të imigracionit	64
Dëbimi dhe deportimi	65
Dëbimi pas dënimit penal: “kriteret Boultif” dhe evoluimi i tyre	66

E drejta e imigrantëve për tu bashkuar me familjet e veta	70
Kushtet për dhënien e lejes së qëndrimit dhe rregullimi i banorëve të paligjshëm afatgjatë: a vlen neni 8?	72
Ndërveprimi mes nenit 8 dhe Konventës së Hagës rreth aspekteve civile të rrëmbimit ndërkombëtar të fëmijëve	74
Indeksi i rasteve	77

Neni 8 i Konventës Evropiane për të Drejta të Njeriut

E drejta për respektimin e jetës private dhe familjare

1. Çdonjëri ka të drejtë në respektim të jetës së tij private dhe familjare, të shtëpisë dhe të korrrespondencës së tij.
2. Nuk do të ketë kurrfarë pengese nga autoriteti publik në ushtrimin e kësaj të drejte përveç asaj që është në përputhje me ligjin dhe e cila është e nevojshme në një shoqëri demokratike në interes të sigurisë kombëtare, sigurisë publike apo mirëqenies

ekonomike të vendit, për parandalimin e trazirave apo krimet, për mbrojtjen e shëndetit dhe moralit apo për mbrojtjen e të drejtave dhe lirive të tjerëve.

Hyrje

Ky Doracak është hartuar me qëllim të ofrimit të një vështrimi të përgjithshëm të fushës së zbatimit të nenit 8 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (“Konventa”), duke ua mundësuar kështu profesionistëve nga lëmi juridik një instrument të aplikueshëm që lehtëson të kuptuarit si të Konventës, ashtu edhe të praktikës gjyqësore. Kjo është posaçërisht e rëndësishme në rastin kur Konventa është plotësisht e mishëruar në sistemin juridik vendor, siç është rasti me shumicën e Shteteve Palë të kësaj Konvente. Juristët duhet të kuptojnë se aktgjykimet e Gjykatës nuk janë vetëm të natyrës këshillëdhënëse dhe vetëm relevante për palën e paditur, por se juridiksionet vendore drejtpërsëdrejti mund të thirren në to, veçanërisht kur dispozitat ndërkombëtare mbizotërojnë ndaj atyre vendore.

Në dhjetë vitet e fundit, Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut (Gjykata) ka zgjeruar dukshëm fushëveprimin mbrojtës të nenit 8. Ky ndryshim përkon edhe me natyrën e kësaj dispozite: neni 8 paraqet të drejtën e parë të kualifikuar të Konventës, karakteristika kryesore e të cilës është se zbatimi i këtyre të drejtave kërkon një baraspeshim mes mbrojtjes së të drejtave të njeriut dhe margjinës së respektimit të tyre nga Shteteve Kontraktuese. Kjo e fundit mund të jetë mjaft e gjerë, në veçanti në rastet kur nuk ekziston konsensusi evropian për çështjet me konotacione të thella shoqërore dhe kulturore dhe për të cilat

Shtetet Palë konsiderohen si më të duhurat për vlerësimin e nevojave të shoqërisë dhe për reagimin ndaj tyre. Përmes këtij doracaku jo vetëm se do të ofrohet një vështrim i përgjithshëm i parimeve të zbatueshme për nenin 8, por gjithashtu do të trajtohen implikimet e fundit që ndryshimet kulturore dhe shoqërore kanë pasur në interpretimin e dispozitës.

Doracaku është i ndarë në katër pjesë, ku të gjitha përmbajnë referenca të shumta në praktikën gjyqësore të së drejtës materiale. Pjesa e parë fillon me një hyrje të përgjithshme rreth nenit 8. Më pastaj shqyrtohen katër fushat e pavarësisë personale të mbrojtura përmes dispozitave. Ato duhet të ndërliken dhe të interpretohen si koncepte të mëvetësishme. Përkufizimi i fushëveprimit të nenit 8 paraqet hapin e parë të testit dyfazor që zbatohet në Gjykatë me rastin e shqyrtimit të ankesave përkatëse. Nëse konstatohet se rrethanat e rastit hyjnë brenda fushëveprimit të dispozitës, atëherë zbatohet pjesa e dytë e testit. Faza e dytë shtjellohet në hollësi në pjesën II, e cila përqendrohet në elementet e klauzolës së derogimit. Në pjesën III vazhdohet me vështrimin e përgjithshëm, duke dhënë informata për obligimet pozitive që dalin nga neni 8, zhvillimi i të cilave paraqet një nga karakteristikat kryesore të interpretimit ndryshues të Konventës nga Gjykata.

Pjesa e fundit, gjegjësisht pjesa IV, i përkushtohet tri fushave problemore që janë shndërruar në shqetësim gjithnjë një rritje për shkak të vetëdijes së ngritur të qytetarëve dhe kërkesave pasuese që dalin në pah para Gjykatës. Këto kanë të bëjnë me të drejtën në mjedis, zbatimin e Konventës për rastet e imigracionit dhe ndërveprimi mes nenit 8 dhe Konventës së Hagës për Aspektet Civile të Kidnapimit Ndërkombëtar të Fëmijëve. Me qëllim të të kuptuarit dhe leximit më të lehtë, teksti në

përgjithësi i referohet vetëm emërtimit të lëndës apo rastit, si dhe paraqet referenca të plota të aktgjyqimeve të cituara, që paraqiten në indekse të lëndëve, në faqe 96. Të gjitha aktgjykimet e Gjykatës dhe një numër i caktuar i vendimeve e raporteve janë të botuara në bazën e të dhënave HUDOC, së cilës mund t'i qaseni në: <http://hudoc.echr.coe.int/>. Në analizën pasuese, aktgjykimet e shënuara me një yll ende nuk kanë qenë të formës së prerë në kohën e hartimit të këtij doracaku.

Pjesa I – Vështrim i përgjithshëm

Qëllimi i së drejtës nën shqyrtim është “mbrojtja e individit ndaj veprimeve arbitrare të autoriteteve publike”. Ky qëllim arrihet përmes mbrojtjes së katër dimensioneve të mëvetësisë personale të individit – që janë jeta private e njeriut, jeta familjare, shtëpia dhe korrespondenca. Neni ka strukturën e përbashkët me të drejtat e kualifikuara të Konventës: në paragrafin e parë ceket përmbajtja e garancisë, ndërsa klauzola e derogimit, që gjendet në paragrafin e dytë, përcakton kushtet e përgjithshme dhe bazën specifike, në të cilën mund të thirret Shteti Palë për kufizimin e fushëveprimit të të drejtave dhe lirive në fjalë. Përderisa në të shumtën e rasteve Gjykata nuk sfidon legjitimitetin e ndërhyrjes ligjore nga shteti në të gëzuarit e të drejtave nga individit, ajo kërkon nga pala që të dëshmojë se masa që sfidohet është e nevojshme në shoqërinë demokratike, për aq sa plotëson nevojën urgjente shoqërore dhe përputhet me vlerat e përbashkëta. Koncepti i nevojës, pjesë e të cilit është proporcionaliteti i qëllimit të synuar, rrjedhimisht paraqet fushëbetëjen, ku në të shumtën e rasteve zhvillohet kontesti mes individit dhe shtetit. Perimetri i kësaj fushe, megjithatë ka pësuar ndryshime me kalimin e viteve, duke qenë i ndikuar nga zhvillimet

vazhduese shoqërore dhe ekonomike të shoqërisë. Zbatimi praktik i nenit 8 rrjedhimisht është bërë proces sfidues pasi që është vështirë të parashikohet zbatimi i tij në situata kundërthënëse shoqërore. Në këtë aspekt do të mund të thuhej se neni 8 është një nga dispozitat më të hapura për ndryshime të Konventës, e cila me kalimin e viteve ka vërtetuar se mund të mbulojë një numër në rritje çështjesh dhe të zgjerojë mbrojtjen për një vistër interesash, të cilat nuk do të mund të hynin në fushëveprimin e ndonjë neni tjetër. Kjo pjesërisht ndodh edhe për shkak të faktit se organet e Strasburgut nuk kanë dhënë ndonjë përkufizim të zgjeruar të nenit 8, duke e bërë kështu lehtë të përshtatshëm ndaj kohërave në ndryshim. Gjatë viteve të fundit, janë bërë përpjekje për zgjerimin e fushëveprimit të nenit 8 ndaj kërkesave ekonomike dhe shoqërore përkitazi me mirëqenien, siç është qasja në trajtimin mjekësor dhe në medikamente. Deri më tani Gjykata e Strasburgut u ka rezistuar këtyre kërkesëpadive, duke konsideruar, për shembull, se neni 8 nuk është i paraparë për resurset mjekësore. Po ashtu, nuk është konstatuar se shtetet kanë “obligimin pozitiv” sipas nenit 8 për t’ia mundësuar individit që vuan nga çrregullimi i rëndë bipolar mendor që të merr pa recetë, substancën që do t’ia mundësonte përfundimin e jetës pa dhimbje dhe pa rrezik të dështimit.¹

1. Haas kundër Zvicrës.

Gjykata megjithatë ka pranuar zgjerimin e fushëveprimit të nenit 8 për të përfshirë të drejtat e anëtarëve të pakicave kombëtare në jetë tradicionale² dhe për të përfshirë fushën e së drejtës mjedisore, në rastet kur jeta e personit drejtpërsëdrejti preket nga zhurma dhe format e tjera të ndotjes.³

Identifikimi i të drejtave të mbrojtura

Analiza e praktikës gjyqësore tregon se aplikuesi duhet të cek të drejtën që pretendohet të jetë shkelur dhe që të bindë Gjykatën se e njëjta hyn në kuadër të fushëveprimit të nenit 8. Në *E.B.* paditësjja me sukses bindi shumicën e panelit të Gjykatës se refuzimi i autoritetit shtetëror për ta shpallur atë të aftë për adoptim nuk ishte ankesë për të drejtën e saj për adoptim apo për të gjetur familje përmes adoptimit, gjë e cila do të refuzohej si jashtë fushëveprimit të Konventës, por se ishte ankesë për shkeljen e të drejtave të jetës së saj private për shkak se ajo nuk ka qenë në gjendje të krijojë marrëdhënie me botën e jashtme përmes adoptimit. Nëse paditësi thirret në më shumë se një të drejtë, të paraparë në nenin 8, Gjykata mund t'i shmanget saktësismit se për cilën të drejtë bëhet fjalë. Në rastin *Klass* Gjykata konstatoi se ankesa lidhur me përgjimin e telefonit dhe të komunikimeve postare ka hyrë brenda fushëveprimit të nenit 8, dhe ka paraqitur ndërhyrje në jetën private dhe familjare, si dhe në

korrespondencë.

A hyn ankesa brenda fushëveprimit të nenit 8?

Për t'u thirrur në nenin 8, ankesa duhet të hyjë në njërin prej katër dimensioneve, të garantuara nga dispozita, gjegjësisht në dimensionin e jetës private, të jetës familjare, të shtëpisë dhe të korrespondencës. Domethënia e katër koncepteve nuk është vetëshpjeguese dhe është shumë e ndjeshme ndaj fakteve. Përveç kësaj, këto fusha nuk janë përjashtuese njëra me tjetrën, dhe një masë mund të ndërhyjë njëkohësisht në sfera të shumta. Gjykata iu ka shmangur përcaktimit të rregullave specifike lidhur me interpretimin e fushave të ndryshme të dimensioneve dhe zakonisht zhvillon procedurën sipas rastit apo lëndës së caktuar, duke ua dhënë koncepteve një domethënie autonome. Fleksibiliteti i Gjykatës mundëson marrjen parasysht të zhvillimeve shoqërore, ligjore dhe teknologjike, edhe pse nganjëherë profesionistëve të lëmit ua bën të vështirë përkufizimin e saktë të përmbajtjes së tyre. Analiza e praktikës gjyqësore dhe e rrethanave të caktuara të rasteve jep udhëzime të mjaftueshme për interpretimin e situatave nga këndvështrimi i nenit 8, duke pasur parasysht karakterin e tij ndryshues dhe dinamik.

Testi dyfazësh

Në vlerësimin nëse ankesa paraqet shkelje të Konventës, Gjykata përdorë testin dyfazësh.

2. Lëndët e *Chapman*, *Coster*, *Beard*, *Lee* dhe *Jane Smith*, të gjithë kundër Mbretërisë së Bashkuar [GC].

3. *Hutton* dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar [GC]; *Powell* dhe *Rayner* kundër Mbretërisë së Bashkuar; *López Ostra* kundër Spanjës; *Guerra* dhe të tjerët kundër Italisë [GC]; *Taşkın* dhe të tjerët kundër Turqisë.

Faza 1 dhe 2 janë të ndërlidhura: përgjigja negative në pyetjen e parë, e cila ka për qëllim të vërtetojë nëse ankesa hynë brenda fushëveprimit të nenit 8, pa dyshim se është vendimtare që Gjykata të vendosë nëse duhet të ndal shqyrtimin e rastit apo jo. Nga ana tjetër, jo e gjithë mosndërhyrja nga shteti, e vlerësuar në fazën 2 do të nxisë Gjykatën të ndal shqyrtimin e rastit, pasi që mund të jetë fjala për obligimet e papërbushura pozitive. Qasja strukturore e përvijuar më poshtë zbatohet nga Gjykata sa herë që aplikohet neni 8. Në shumicën prej rasteve Gjykata nuk e diskuton në hollësi çdo pikë: shqyrtimi i saj i ankesës që thirret në nenin 8, megjithatë asnjëherë nuk del nga kjo skemë.

Faza 1 (neni 8 §1) – A hyn ankesa brenda fushëveprimit të nenit 8?

Për të vërtetuar zbatueshmërinë e nenit 8 në situatën e dhënë, Gjykata do të parashtron pyetjen vijuese:

- A hyn ankesa brenda fushëveprimit të nenit 8?

Përgjigja do të varet nëse në bazë të rrethanave specifike, është e mundur të vihet në përfundim se gjendja në fjalë ka të bëjë me “jetën private” apo “jetën familjare”, “shtëpinë” apo “korrespondencën”, brenda domethënies së dispozitës. Nëse përgjigja është negative dhe neni 8 është i pazbatueshëm, ankesa më nuk do të shqyrtohet. Megjithatë, nëse Gjykata vjen në përfundim se neni 8 është i zbatueshëm, atëherë vlen hapi i dytë.

Faza 2 (neni 8 §2) – A ka pasur ndërhyrje?

Faza e dytë është e dyfishtë, dhe aspekti që bëhet relevant varet nëse ka pasur ndërhyrje apo jo në të drejtën në fjalë. Prapë mund të thuhet se, Gjykata parashtron pyetje për të lehtësuar vlerësimin e tij. Në shumicën e rasteve, ankesa sipas nenit 8 do të ketë të bëjë me përputhshmërinë me Konventën të urdhrat për deportim apo largim, për bastisje, për kontroll mjekësor apo trajtim të obligueshëm mjekësor ose, thënë në përgjithësi, lidhur me një aktivitet të nisur nga shteti. Në këto rrethana, Gjykata do të kërkon përgjigje në pyetjen vijuese:

- A ka pasur ndërhyrje në të drejtat e parapara në nenin 8?

Nëse ka pasur ndërhyrje, atëherë pyetja që parashtrohet është:

- A është kjo ndërhyrje në përputhje me ligjin?
- A ka qëllim legjitim?
- A është i nevojshëm në shoqërinë demokratike?

Nëse Gjykata vjen në përfundim se nuk ka pasur ndërhyrje me ushtrimin apo gëzimin e të drejtës së mbrojtur sipas paragrafit të parë të nenit 8, vlerësimi nuk ndalet. Në fakt, Gjykata do të vlerësojë nëse pala shtetërore ka obligimin pozitiv për të vendosur masa për sigurimin e plotësisht të obligimeve të Konventës. Si rrjedhojë, pyetja relevante do të ishte:

- A ka pasur shteti obligim pozitiv për të mbrojtur të drejtën në fjalë?

Katër dimensionet e nenit 8

Në zbatimin e pjesës së parë të testit dyfazësh, të ilustruar më lartë, ka ardhur koha që të jepen edhe udhëzimet praktike për përmbajtjen e katër dimensioneve të nenit 8. Në paragrafët vijues do të shqyrtohen secila prej tyre në bazë të praktikës gjyqësore të Strasburgut. Edhe pse joshtrues, vështrimi i përgjithshëm jep udhëzime të rëndësishme, të cilat duhet të lexohen, duke pasur parasysh natyrën ndryshuese të Konventës dhe faktin se ndryshimet shoqërore së shpejti do të mund t'i lëviznin kufijtë e nenit 8 edhe më tej.

Çka është jeta private?

Gjykata e Strasburgut asnjëherë nuk ka dhënë një përkufizim të qartë dhe preciz se çka ka nënkuptuar me jetën private: sipas kësaj Gjykate, ky është një koncept i gjerë, i cili nuk mund të përkufizohet me një përkufizim të qartë.⁴ Ajo që është e qartë është se nocioni i jetës private është shumë më i gjerë se sa ai i privatësisë, i cili përfshinë një sferë brenda së cilës çdo individ mund të zhvillojë lirshëm personalitetin e tij, si në raport me të tjerët, ashtu edhe me botën e jashtme. Në vend të dhënies së një përkufizimi të qartë të jetës private, për çdo rast veç e veç Gjykata ka identifikuar situatat që kanë hyrë brenda këtij dimensionit. Rezultati i kësaj është një koncept mjaft i mjegullt, të cilin Gjykata ka tendenca ta krijojë dhe ta interpretojë në aspektin e gjerë. Gjatë viteve, nocioni i jetës private është aplikuar në situata

të ndryshme, duke përfshirë atë të bartjes së emrit, mbrojtjes së imazhit apo të reputacionit, ndërgjegjësimit për prejardhjen e familjes, integritetit fizik e moral, identitetit seksual dhe shoqëror, jetës dhe orientimit seksual, mjedisit të shëndetshëm, vetëvendosjes dhe autonomisë personale, mbrojtjes nga bastisja dhe konfiskimi dhe privatësisë së bisedave telefonike. Përveç kësaj, Gjykata konsideron se njohja e statusit juridik civil të individit hyn në kuadër të fushëveprimit të nenit 8 dhe ka konsistuar se dispozita është e aplikueshme, për shembull, në rastet e lidhura me punësim:⁵ shkarkimi nga puna në sektorin privat dhe kufizimet në punësim, të parapara me ligj, për ish-anëtarët e shërbimeve sekrete gjithashtu janë konsideruar relevante në shqyrtimin e së drejtës për respektimin e jetës private.⁶ Zbatimi i nenit 8 lidhur me kërkesëpaditë për natyralizim është dëshmuar të jetë i ndjeshëm. Kështu, edhe pse dispozita nuk garanton të drejtën për marrjen e shtetësisë së caktuar, në rastin *Genovese* Gjykata ka deklaruar se nuk mund të përjashtohet se refuzimi arbitrar i shtetësisë në rrethana të caktuara mund të ngreh çështje nga fushëveprimi i nenit 8 të Konventës për shkak të ndikimit të atij refuzimi në aspektin e identitetit shoqëror të dimensionit të jetës private, të mbrojtur përmes asaj dispozite.⁷ Vonesa e madhe në regjistrimin e martesës gjithashtu konsiderohet se hyn brenda fushëveprimit të kësaj dispozite.⁸

5. *Bigaeva kundër Greqisë*.

6. *Rainys dhe Gasparavicius kundër Lituanisë (dec.)*, duke përkujtuar *Sidabras dhe Džiautas kundër Lituanisë (dec.)*.

7. *Genovese kundër Maltës**, citimi i vendimit për pranueshmëri në rastin *Karashev kundër Finlandës (dec.)*.

8. *Dadouch kundër Maltës*.

4. *Costello-Roberts kundër Mbretërisë së Bashkuar*.

Cilat marrëdhënie përbëjnë jetën private?

Nocioni i jetës private shpesh është përdorur nga Gjykata në mënyra të ndryshme, ku ekzistonte një klauzolë që përfshinte pothuajse të gjitha aspektet me qëllim të ofrimit të mbrojtjes në situata të duhura, të cilat nuk hynin në fushëveprimin e jetës private. Kategoria e parë e marrëdhënieve që mbulohen përmes këtij koncepti, rrjedhimisht do të mund të përkufizohej si kuazifamiljare. Këto marrëdhënie përfshijnë:

- Marrëdhënien mes prindërve birësues dhe fëmijëve, ndaj të cilëve përkujdesen;⁹
- Marrëdhënia mes çifteve të pamartuara.¹⁰

Deri kohëve të fundit marrëdhëniet mes partnerëve të gjinisë së njëjtë, të cilët kanë fëmijë apo pa ta, nuk ka qenë e mbrojtur nën dimensionin e “jetës private” të nenit 8.¹¹ Në vitin 2010, derisa Gjykata sqaronte se Konventa nuk obligon shtetet anëtare të fusin në legjislacion apo të njohin martesat e gjinisë së njëjtë, për herë të parë ka pranuar se marrëdhëniet homoseksuale paraqesin formë të “jetës familjare”:

... Praktika gjyqësore e Gjykatës ka pranuar se marrëdhënia emocionale dhe seksuale e çiftit të gjinisë së njëjtë përbën “jetën private”, por nuk ka konstatuar se përbën edhe “jetë familjare”, edhe kur marrëdhënia afatgjatë e partnerëve bashkëjetues ishte në pyetje. Gjatë ardhjes në atë përfundim, Gjykata kishte vërejtur se përkundër tendencës në rritje në disa vende evropiane drejt

njohjes juridike dhe gjyqësore të partneriteteve stabile de fakto homoseksuale, duke marrë parasysh gjërat e pakta të përbashkëta mes palëve kontraktuale, kjo ishte një fushë ku ato palë kishin ende hapësirë të gjerë për vlerësimin e këtyre aspekteve. [...] Gjykata nënvizon se në shumë shtete anëtare ka ndodhur ndryshim i shpejtë i qëndrimeve shoqërore përkitazi me çiftet e gjinisë së njëjtë. Që nga ajo kohë një numër i konsiderueshëm i shteteve kanë miratuar njohjen juridike të çifteve të gjinisë së njëjtë [...]. Dispozita të caktuara të së drejtës evropiane gjithashtu pasqyrojnë tendencën në rritje për përfshirjen e çifteve të gjinisë së njëjtë në kuadër të nocionit të “familjes” [...]. Duke marrë parasysh këtë ndryshim, Gjykata e konsideron artificiale pikëpamjen se për dallim nga çiftet e gjinisë së ndryshme, çifti i të njëjtës gjini nuk mund të gëzojë “jetë familjare” sipas nenit 8. Rrjedhimisht, marrëdhënia e paditësve, çiftit bashkëjetues të së njëjtës gjini që jetojnë në marrëdhënie de fakto stabile, hyn në kuadër të nocionit të “jetës familjare”, mu sikurse do të hynte edhe marrëdhënia mes çiftit me gjini të ndryshme.¹²

Rrjedhimisht, Gjykata vërtetoi se gjërat në vijim nuk përbënin jetë private:

- marrëdhënia mes pronarit dhe kafshës adhuruese shtëpiake;¹³
- marrëdhënia mes një personi dhe kufomës (të zhvarrosur për teste të ADN-së për qëllime të caktimit të përkatësisë);¹⁴

9. *X kundër Zvicrës.*

10. *Wakerfiel kundër Mbretërisë së Bashkuar.*

11. *Kerkhoven dhe Hinke kundër Holandës.*

12. *Schalk dhe Kopf kundër Austrisë.*

13. *X kundër Islandës.*

14. *Kresten Filtenborg Mortensen kundër Danimarkës (dec.).*

- marrëdhënia me shkrim mes të burgosurit dhe korrespondentit të vet, të kontaktuar për qëllime të fillimit të një fushate rreth kushteve të burgut.¹⁵

E drejta për krijimin e marrëdhënieve me botën e jashtme

E drejta për jetë private nuk i përmbledhë vetëm marrëdhëniet tanimë të themeluara, por zgjerohet edhe në mundësinë e “zhvillimit të marrëdhënieve me botën e jashtme”. Ky koncept është mu në thelb të nenit 8. Kështu, në vitin 1992, Gjykata qartësoi se

do të ishte shumë kufizuese nëse kufizohet nocioni i [jetës private] në një “qark të brendshëm” ku individit do të mund të jetonte jetën e vet personale sipas dëshirës së vet dhe të përjashtojë plotësisht botën e jashtme që nuk përfshihet në atë qark.¹⁶

Kjo e drejtë për të hyrë në kontrata me të tjerët, megjithatë ka disa kufizime. Në rastin *Botta*, për shembull, nga Gjykata është kërkuar që të vendosë nëse paditësi me aftësi të kufizuara ka të drejtë të ketë qasje në plazhet private në ndonjë vend turistik të caktuar. Ankesa është bazuar në faktin se vendi turistik i identifikuar nga paditësi nuk kishte pajisjet e nevojshme për t’ua mundësuar personave me aftësi të kufizuara qasjen në plazh dhe në det, ashtu siç parashihet me ligj. Gjykata hodhi poshtë aplikacionin, duke konstatuar se nuk hynte brenda fushëveprimit

të nenit 8. Gjykata konsideroi se e drejta, në të cilën është thirrur personi, gjegjësisht qasja në plazh dhe në det në një vend të largët nga vendbanimi i zakonshëm i paditësit kishte të bënte me marrëdhënie ndërpersonale të një fushe aq të gjerë dhe të papërcaktuar sa që nuk mund të kishte lidhje të drejtpërdrejtë me masat që kërkoheshin nga shteti t’i ndërmerre për të korrigjuar lëshimin e vendeve të larjes nga pronarët privatë dhe jetës private të paditësit. Ngjashëm me këtë, në rastin *Friend dhe Countryside Alliance dhe të tjerët* Gjykata ka konsideruar se, përkundër përshtypjes së dukshme të gëzimit të të drejtave dhe përmbushjes personale që paditësit kanë krijuar nga gjuetia, si dhe marrëdhënieve ndërpersonale të krijuara përmes saj, ato ishin aq të gjëra dhe të papërcaktueshme në fushëveprim sa që nuk mund të thuhej se ndalesat e gjuetisë paraqisnin ndërhyrje në të drejtat e tyre sipas nenit 8.

Nocioni i jetës private, i mishëruar në nenin 8 është shpjeguar dhe zgjeruar më tej në vitin 2009, me rastin e shqyrtimit të rastit E.B. Rasti kishte të bënte me procedurën e zhvilluar nga një homoseksual, i cili ishte mësimdhënës beqar, kërkesa e të cilit mbi dhënien e autorizimit për birësim ishte refuzuar, siç pretendohet, për arsye të orientimit seksual. Gjykata mbështeti faktin se ankesa nuk kishte të bënte me të drejtën për themelimin e familjes apo të birësimit, të cilat nuk mbrohen përmes Konventës,¹⁷ por kishte të bënte me të drejtën e personave beqarë mbi parashtrimin e kërkesës për birësim, e cila shprehimisht është e paraparë në legjislaturën e Francës. Përmes krijimit të një të drejte të tillë (mundësia e hapur për të sipas nenit 53 të

15. *X kundër Mbretërisë së Bashkuar (dec.)*, 6 tetor 1982.

16. *Niemetz kundër Gjermanisë*.

17. *Frettë kundër Francës (dec.)*.

Konventës), Franca ka shkuar përtej obligimeve të saj, të parapara në nenin 8, kështu që ankesa ka mundur të shqyrtohet.

A parashihet e drejta në vetëvendosje dhe autonomi personale sipas nenit 8? Përfundimi i jetës dhe rregullimet e çështjeve pas vdekjes

Në vitin 2002 Gjykata është ballafaquar me çështjen e ndalesës së vetëvrasjes së ndihmuar, të paraparë në legjislacionin e vendit, dhe morri vendimin për pranueshmërinë e ankesës që thirrej në nenin 8, duke iu referuar shprehimisht dhe për herë të parë konceptit të autonomisë personale.¹⁸ Padiësja, e cila vuante nga pasojat shkatërruese të një sëmundje degjeneruese që shkaktonte kushte përkeqësuese shëndetësore dhe ishte shkak i vuajtjeve të mëdha fizike dhe mendore, ka kërkuar të drejtën për të përfunduar jetën e saj me ndihmën e bashkëshortit. Nga pikëpamja e padiësës, vendimi i saj për të zgjedhur mënyrën e vdekjes duhej të shihej si pjesë e të jetuarit, e cila pa dyshim se mbrohet përmes nenit 8. Duke vendosur për pranueshmërinë e kësaj padie, Gjykata deklaroi:

Respektimi i dinjitetit dhe lirive njerëzore është në vet thelbin e Konventës. Duke mos mohuar në asnjë mënyrë parimin se jeta është e shenjtë dhe e mbrojtur me Konventë, Gjykata ka konsideruar se sipas nenit 8 nocioni i cilësisë së jetës fiton rëndësinë e vet. Në kohën e sofistikut gjithnjë e më të madh të mjekësisë, të kombinuar me pritjet për jetëgjatësi më të madhe,

18. *Pretty kundër Mbretërisë së Bashkuar.*

shumë njerëz brengosen se nuk do të duhej të detyrohen të jetojnë jetë të vështirë në moshë të thellë apo në gjendje të paaftësisë së rëndë fizike ose mendore, gjë që bie ndesh me idetë e konsoliduara thellë të identitetit personal. [...] Padiësja në këtë rast ndalohet me ligj për realizimin e zgjedhjes së saj për t'iu shmangur asaj që ajo e konsideron se do të jetë përfundim i padinjitetshëm dhe shqetësues i jetës së saj. Gjykata nuk është e përgatitur për të përjashtuar se kjo përbën ndërhyrjen në të drejtën e saj për respektim të jetës private, siç garantohet përmes nenit 8 §1 të Konventës.

Dëshirat e anëtarëve të familjes lidhur me varrosjen e të afërmeve të tyre janë konsideruar se hyjnë brenda fushëveprimit të nenit 8, edhe pse Gjykata shpesh është përmbajtur për të deklaruar nëse kjo ndërhyrje ka të bëjë me konceptin e jetës private apo familjare.¹⁹ Dëshira për të hedhur hirin e mbetjeve mortore në pronën e dikujt²⁰ dhe e drejta e nënës për të ndryshuar mbiemrin e shkruar në varrin e fëmijës të lindur të vdekur²¹ janë konsideruar si pjesë e jetës private. Vonesa e madhe e autoriteteve shtetërore për t'ia kthyer kufomën e vajzës katërvjeçare prindërve të saj pas autopsisë së bërë është konsideruar si shkelje si e jetës private, ashtu edhe të asaj familjare.²² Në raste të tjera, Gjykata është kufizuar në deklarimin se gjendja ka ngritur çështje, e cila parashihet në nenin 8, duke mos saktësuar dimensionin e përfshirë: kjo ka ndodhur kur Gjykatës i është kërkuar që

19. *Girard kundër Francës.*

20. *X kundër Gjermanisë (dec.).*

21. *Znamenskaya kundër Rusisë.*

22. *Panullo dhe Forte kundër Francës.*

të merr vendimin për të drejtën e nënës që të merr pjesë në varrimin e fëmijës së saj, i cili ka lindë i vdekur, me mundësi të organizimit të ceremonisë mortore, si dhe që kufoma e fëmijës të bartet në automjetin e duhur.²³ Në këtë aspekt mund të përmendet edhe rasti i refuzimit për të lejuar bartjen e enës që kishte hirin e kufomës së djegur të bashkëshortit të paditëses.²⁴

A hyjnë aktivitetet seksuale brenda fushëveprimit të jetës private?

Në një rast të hershëm nga vitet e 1970-ta, Komisioni ka ardhur në përfundim se:

E drejta për respektimin e jetës private është e asaj natyre sa që i siguron individit një sferë, brenda së cilës ai mund të zhvillojë dhe përmbushë lirshëm personalitetin e tij. Në këtë aspekt, individi po ashtu duhet të ketë mundësinë e krijimit të marrëdhënieve të llojeve të ndryshme me persona të tjerë, duke përfshirë edhe ato seksuale.²⁵

Kjo deklaratë e bën të qartë se marrëdhëniet dhe aktivitetet seksuale hyjnë në kuadër të jetës private të personit. Një vështrim i shkurtër i jurisprudencës lidhur me këtë çështje sqaron se si këto marrëdhënie konsiderohen si aspekt shumë i rëndësishëm dhe intim i çdo individi dhe të cilat meritojnë mbrojtjen më të thellë. Nevoja për mbrojtje është aq e madhe sa që në rastin *Dudgeon* Gjykata konstatoi se vet ekzistimi i legjislacionit që penalizon

23. *Hadri-Vionnet kundër Zvicrës (dec.)*.

24. *Ellis Poluhas Dödsbo kundër Suedisë (dec.)*.

25. *Brüggeman dhe Scheuten kundër Gjermanisë (dec.)*.

sjelljet e dakorduara homoseksuale mes meshkujve të rritur është konstatuar se ndikon në jetën private të personit, edhe pse personi nuk ishte akuzuar për shkelje penale.

Megjithatë, jo të gjitha aktivitetet seksuale të kryera prapa dyerve të mbyllura mbrohen sipas nenit 8. Paditësit në rastin *Laskey, Jaggard dhe Brown* kanë pretenduar se ndjekja penale e tyre dhe dënimet për sulm dhe lëndim gjatë aktiviteteve të dakorduara sadomazohiste mes të rriturve homoseksualë kanë shkelur nenin 8. Edhe pse Gjykata nuk ka hyrë në shqyrtimin e bazueshmërisë nëse sjellja e paditësve ka hyrë brenda fushëveprimit të jetës private, ka shprehur disa rezervime lidhur me zgjerimin e mbrojtjes përmes nenit 8 në aktivitete që përfshijnë numër të konsiderueshëm të njerëzve, të cilat kërkojnë dhoma të pajisura në mënyrë specifike, rekrutimin e bashkëmendimtarëve të ri dhe bërjen e video incizimeve për përdorim nga komuniteti. Ky koncept është zhvilluar më tej në rastet *K.A. dhe A.D.* Në këto raste Gjykata ka sqaruar se e drejta për të bërë marrëdhënie seksuale gjithashtu përfshinë të drejtën e vënies në dispozicion të trupit, i cili është pjesë përbërëse e autonomisë personale. Kjo do të thotë se vullneti i personit për të jetuar sipas dëshirave të tij duhet të zgjerohet në mundësinë që personi të merret me aktivitete që perceptohen si fizikisht apo moralisht dëmtoese apo të rrezikshme.²⁶ Me fjalë të tjera, nga kjo deklaratë duket se sugjerohet se nocioni i autonomisë personale duhet të interpretohet se përfshinë të drejtën për bërjen e zgjidhjeve lidhur me trupin e personit.

26. *Pretty*.

Nocioni shumëdimensional i jetës private

Përveç marrëdhënieve ndërpersonale, nocioni i jetës private mbulon situata apo aktivitete të tjera që janë identifikuar nga Gjykata në praktikën e saj gjyqësore. Ajo që pason është një ilustrim joshterues i situatave më relevante, të ndara sipas lëndëve.

A mbrohet identiteti gjinor përmes nenit 8?

Mbrojtja dhe respekti i dinjitetit dhe lirive njerëzore do të zhvishej nga pjesa më e madhe e domethënies së tij nëse do të interpretohej si përjashtuese ndaj të drejtave të transseksualëve në zhvillimin personal dhe në sigurinë fizike e morale. Edhe pse në nenin 8 nuk parashihet e drejta në vetëvendosje si e tillë, në rastin *Van Kück* Gjykata sqaroi se do të ishte në kundërshtim me Konventën nëse nuk merret parasysh liria e personit për të deklaruar vetën si femër apo mashkull, si njëra nga bazat themelore të vetëvendosjes. Rrjedhimisht, ndryshimi i emrit dhe lëshimi i dokumenteve zyrtare që pasqyrojnë ndërrimin e gjinisë janë konstatuar se kanë të bëjnë me të drejtën për respektim të jetës private sipas nenit 8 §1.

A ekziston e drejta në emër?

Çështja e zbatueshmërisë së nenit 8 lidhur me zgjedhjen e emrit e mbiemrit për herë të parë është shqyrtuar nga Gjykata në

27. Gjithashtu e cekur në lëndën *Schlumpf kundër Zvicrës*.

28. *B. Kundër Francës*.

fillimvitet e 1990-ta. Në rastin *Burghartz*, që kishte të bënte me përdorimin e mbiemrit të gruas nga bashkëshorti i saj, Gjykata qartazi deklaroi se përkundër faktit se nuk është thënë shprehimisht në nenin 8, emri i personit, si mjet i identifikimit personal dhe i lidhjes me familje, duhet të konsiderohet si pjesë e jetës private dhe familjare të personit, e cila duhet të gëzohet pa diskriminim gjinor.

Në rastin *Guillot*, i cili kishte të bënte me refuzimin e autoriteteve franceze për ta regjistruar vajzën e paditësit me emrin “Fleur de Marie” pasi që nuk ishte në listën e kalendarit të shenjtorëve, Gjykata sqaroi se zgjedhja e emrit të fëmijës nga prindërit është çështje personale dhe emocionale dhe se rrjedhimisht hyn brenda sferës së tyre private.

A ekziston e drejta në identitetin etnik?

Mbrojtja e paraparë sipas nenit 8 përfshinë jo vetëm të drejtën në identitetin etnik, por edhe të drejtën e pjesëtarëve të pakicave etnike për të jetuar sipas stilit tradicional të jetesës së tyre. Vendosja e një rome në karvanin e saj është konsideruar nga Dhoma e Lartë si pjesë përbërëse e identitetit të saj të romes, duke pasqyruar kështu traditën e gjatë të kësaj pakice që përfshinë stilin e jetesës prej vendit në vend. Kjo është e vërtetë edhe pse nën presionin e zhvillimit dhe të politikave të ndryshme apo edhe me vullnet të tyre, shumë romë më nuk jetojnë në mënyrë nomade dhe gjithnjë e më shumë janë duke u vendosur në mënyrë të përhershme në vende të caktuara me qëllim të lehtësimit, fjala bie, të shkollimit të fëmijëve të tyre.

29. *Ciubotaru kundër Moldavisë*.

Masat që ndikojnë në vendosjen e karvanit të paditëses rrjedhimisht kanë ndikim më të gjerë se sa e drejta për respektimin e shtëpisë. Këto masa gjithashtu ndikojnë në aftësinë e saj për ruajtjen e identitetit si rome dhe për të jetuar jetën e saj private dhe familjare në përputhje me atë traditë.

Fotografitë e individëve

Deri në vitin 2009 e drejta për fotografinë e personit është trajtuar nga Gjykata në kontekstin e publikimit të fotografive në gazeta. Mirëpo, paditë e më pastajme kanë mundësuar zgjerimin e dukshëm të nocionit të publikimit të fotografisë së personit. Rasti *Reklos dhe Davourlis* kishte të bënte me fotografimin e foshnjës së sapolindur, duke përfshirë edhe fytyrën, nga fotografi profesionist, i angazhuar nga klinika private ku ka lindur foshnja me qëllim të përgatitjes së seancës së fotografimit për klientë. Gjykata sqaroi se vetëm fotografimi i të tjerëve, pavarësisht publikimit apo shpërndarjes së saj, ndikon në jetën private të personit. Për rastin në fjalë, fotografitë janë bërë në repartin steril, në të cilin kishin qasje vetëm punonjësit mjekësorë. Gjatë marrjes së vendimit nëse rasti hynte në kuadër të nocionit të jetës private, Gjykata sqaroi se fotografia e personit paraqet karakteristikat unike të tij dhe përbën njëri prej karakteristikave kryesore të personalitetit të individit. Mbrojtja e efektshme e kësaj të fundit kërkon marrjen e pëlqimit të personit me rastin e fotografimit dhe jo vetëm kur publikimi bëhet i mundur.

30. Chapman.

31. Von Hannover kundër Gjermanisë; Sciacca kundër Italisë; Mosley kundër Mbretërisë së Bashkuar; Gurgendze kundër Gjeorgjisë.

Arsyetim i ngjashëm është zbatuar për rastin *Georgi Nikolaishvili*, me ç'rast Gjykata ka shqyrtuar vendosjen e fotografisë së personit në hapësirat publike të disa stacioneve të policisë në lokacione të ndryshme të vendit me qëllim të shpërndarjes së tyre publike në mënyrë që qasja në fotografi të ishte sa më e lehtë për popullatën në përgjithësi. Në këtë rast përfundimi për ndërhyrjen në jetën private të paditësit ishte gjithashtu i bazuar në faktin se paditësi madje nuk ishte subjekt i ndjekjes penale në kohën e vendosjes dhe se ai do të duhej të konsiderohej “person i rëndomtë”, ndaj të cilit asnjë lloj ndërhyrjeje nuk do të mund të arsyetohej me asnjë nga mjetet legjitime. Dhe në fund, etiketimi i paditësit si “i kërkuar” lidhur me rastin e vrasjes ka dëmtuar reputacionin, identitetin social dhe integritetin psikologjik të tij, duke shkelur kështu të drejtën në jetë private të paditësit, e cila mbrohet me nenin 8.

E drejta e personit në reputacion

Në vitin 2007, përmes një aktgjykimi Gjykata ka bërë hap përpara në zhvillimin e të drejtës në respektimin e jetës private, duke pranuar shprehimisht se neni 8 vlen edhe për mbrojtjen e reputacionit të personit. Aty thuhet se reputacioni është pjesë e identitetit individual dhe integritetit psikologjik, duke futur detyrën e mbrojtjes në gjykata vendore, edhe nëse shprehen kritika në kontekst të debatit publik.

32. Pfeifer kundër Austrisë.

Grumbullimi i të dhënave personale dhe qasja në to

Informatat publike mund të hyjnë brenda fushëveprimit të jetës private në rastet kur mblidhen në mënyrë sistematike dhe ruhen në dosjet e autoriteteve. Kjo vlen edhe më shumë kur një informatë e tillë ka të bëjë me të kaluarën e largët të personit.³⁴ Kjo deklaratë e Gjykatës ilustron se si grumbullimi dhe ruajtja e informatave dhe të dhënave të individëve nga shteti me lejen e tyre apo pa të, si dhe qasshmëria e tyre, gjithmonë do të ndërlidhen me jetën private të personit, duke hyrë kështu brenda fushëveprimit të nenit 8. Shfrytëzimi i tyre i mundshëm nuk çon peshë në këtë gjetje. Shembuj të tjerë përfshijnë:

- Regjistrimin zyrtar të popullsisë, ku të dhënat për gjininë, gjendjen martesore, vendlindjen, identitetin etnik dhe informatat e tjera të ndjeshme mblidhen në mënyrë obliguese;³⁵
- Regjistrimi i shenjave të gishtërinjve, pamjeve, mostrave të qelizave, profileve të ADN-së³⁶ dhe informatave të tjera publike apo personale nga policia,³⁷ edhe nëse janë të parapara për të qenë besueshme;³⁸

33. Ky qëndrim është paraqitur në rastin *Petrina kundër Rumanisë*.

34. *Rotaru kundër Romanisë [GC]*. Gjykata theksoi se situata, ndaj së cilës është parashtruar ankesa në rastin *Rotaru*, paraqet se mungesa e instrumenteve të mjaftueshme mbrojtëse për mbrojtjen e jetës private të individit ishte ende e pranishme në kohën e nxjerrjes së aktgjyqimit për rastin e shoqatës 21 Dhjetori 1989 dhe të tjerët kundër Rumanisë.

35. *X kundër Mbretërisë së Bashkuar (dec.)*, 6 tetor 1982.

36. *S. dhe Marper kundër Mbretërisë së Bashkuar [GC]*.

37. *Murray kundër Mbretërisë së Bashkuar*.

38. *Leander kundër Suedisë*.

39. *Chave née Jullien kundër Francës (dec.)*.

- Grumbullimi dhe ruajtja e të dhënave mjekësore dhe e regjistrave të tjerë mjekësorë;³⁹
- Detyrimi për dhënien e informatave të shpenzimeve personale për qëllime fiskale (duke bërë të njohur kështu aspektet intime të jetës private);⁴⁰
- Përgjimi, regjistrimi dhe (apo) ruajtja e bisedave telefonike;⁴¹
- Sistemi i identifikimit personal, i themeluar për qëllime administrative dhe civile, siç janë bazat e të dhënave shëndetësore, sociale dhe fiskale;
- Pamjet e kamerave me qark të mbyllur në rrugët publike;⁴²
- Sistemi i përgjimit të bisedave mes të burgosurve dhe të afërmeve të tyre në dhomat e mysafirëve në burgje.⁴³

Në përcaktimin nëse informatat personale, të mbajtura nga autoritetet përfshijnë ndonjërin prej aspekteve të jetës private, të mbrojtura përmes nenit 8, Gjykata do të merr në konsideratë kontekstin specifik të regjistrimit dhe të mbajtjes së informatës në fjalë, natyrën e regjistrimit, kohëzgjatjen e mbajtjes, mënyrën e përdorimit dhe të përpunimit të këtyre regjistrimeve dhe rezultatet që mund të nxjerrën.⁴⁴

Sido që të jetë, sa herë që informata për një person është në duart e shtetit, individi në fjalë duhet të ketë qasje në të.⁴⁵

40. *X kundër Belgjikës (dec.)*.

41. *Amman kundër Zvicrës*.

42. *Peck kundër Mbretërisë së Bashkuar*.

43. *Wisse kundër Francës*.

44. *S. dhe Marper*.

45. *Vonesa prej gjashtë vitesh në dhënien e qasjes në dosjen personale të paditësit, të cilin e kishte krijuar shërbimi sekret i regjimit komunist është konstatuar të jetë shkelje e nenit 8 në rastin *Haralambie kundër Rumanisë*.*

Ushtrimi i kësaj të drejte mund të ballafaqohet me një numër kufizimesh lidhur me shkallën e pranisë së hetimeve penale kundër atij personi apo me nevojën për baraspeshimin e të drejtave të individit me interesat kolektive apo individuale.⁴⁶ Në të gjitha rrethanat, mohimi i qasjes ngritë çështje që parashihen në nenin 8. Të njëjtën gjë e bën edhe dhënia e informatave institucioneve apo mediave të tjera.⁴⁷ Nëse mohimi i qasjes do të çojë në shkelje, kjo shumë varet nga arsyet e cekura prej shtetit lidhur me marrjen e atij vendimi dhe për atë nëse refuzimi mund të konsiderohet si i nevojshëm në shoqërinë demokratike dhe proporcional me qëllimin.⁴⁸

Privatësia në kontekstin publik

Në përkufizimin e kufijve të gjerë të konceptit të “jetës private”, Gjykata pranon se ekziston zona e ndërveprimit të personit me të tjerët, madje edhe në kontekst publik, që mund të hyjë në kuadër të këtij nocioni. Për të vërtetuar nëse kemi të bëjmë me jetën private të personit jashtë shtëpisë apo mjediseve private, duhet të merren parasysh një numër elementesh. Lidhur me këtë, pritjet e arsyeshme lidhur me privatësinë mund të jenë faktor domethënës,

46. Vënia e barrës së dëshmisë për ndërhyrjen e shtetit në të drejtën e paditësit, posaçërisht në rastet kur rregullat në fuqi kanë qenë sekrete, është konstatuar të jetë në kundërshtim me parimin e barazisë në rastin *Twek kundër Sllovakisë*.

47. *Z kundër Finlandës dhe M.S. kundër Suedisë*.

48. *Segerstedt-Wiberg dhe të tjerët kundër Suedisë*.

49. *P.G. dhe J.H. kundër Mbretërisë së Bashkuar*.

por jo domosdo vendimtar.⁴⁹ Shfrytëzimi i kompetencave detyruese, të parapara në legjislacion për t'i kërkuar individit që të bëjë kontrollin e hollësishëm të personit, të veshmbathjeve të tij dhe gjësendeve të tij personale derisa ec në rrugë është konstatuar të jetë ndërhyrje me të drejtën për respektimin e jetës private.⁵⁰ Fakti se kontrolli bëhet në vend publik nuk e bën të pazbatueshëm nenin 8. Në fakt, sipas pikëpamjes së Gjykatës, natyra publike e bastisjes në raste të caktuara mund të rrisë shkallën e ndërhyrjes për shkak të elementit të poshtëritimit dhe turpërimit. Gjësundet, siç janë çantat, kuletat, fletoret dhe ditarët, për më tepër mund të përmbajnë gjëra personale, pronari i të cilave mund të ndjehet i parehatshëm nëse të tjerët i shohin ato. Në rastin *Foka*, ku paditësja i është nënshtruar kontrollit të detyrueshëm të çantës së saj nga policia kufitare, Gjykata konstatoi se:

Çfarëdo kontrolli i bërë nga autoritetet ndaj personit paraqet ndërhyrje në jetën private të tij.

Kjo mund të mos vlejë për udhëtarët me fluturake dhe për personat që hyjnë në objekte të caktuara publike, të cilët mund të konsiderohen se i pranojnë ato kontrole, duke zgjedhur që të udhëtojnë me fluturake apo të hynë në objekte të caktuara, duke pasur lirinë t'iu lënë prapa gjësundet personale apo që të ecin pa iu nënshtruar kontrollit.

Kontrolli dhe përgjimi në vendin e punës

Sipas nenit 8, gjithnjë e më shumë vende që më parë llogariteshin si publike tanimë konsiderohen si private. Kjo tendencë ka filluar në vitin 1992 në rastin *Niemetz*.

50. *Gillan dhe Quinton kundër Mbretërisë së Bashkuar*.

Pas kërkesës për dhënien e vendimit mbi ligjshmërinë e bastisjes së zyrës së avokatit, Gjykata refuzoi argumentin e Qeverisë gjermane se neni 8 nuk parashihte mbrojtjen e kërkuar nga paditësi, pasi që aktiviteti kishte ndodhur në mjediset e punës. Gjyqtarët e Strasburgut vunë në dukje se nuk kishte arsye parimore pse nocioni i “jetës private” nuk duhet të vlejë për aktivitetet profesionale apo të punës, pasi që gjatë jetës së tyre të punës shumica e njerëzve kanë pasur mundësi të madhe për të krijuar dhe zhvilluar marrëdhënie me të tjerët. Për të mohuar mbrojtjen e paraparë në nenin 8 në bazë të asaj se masa e ankimuar kishte të bënte vetëm me aspektin e punës do të mund të çonte në pabarazi të trajtimit, duke qenë se ajo mbrojtje do t'i mbetej në dispozicion personit, aktivitetet profesionale dhe joprofesionale të të cilit nuk do të mund të dalloheshin. Gjykata po ashtu u mbështet në faktin se në disa shtete nënshkruese, fjala “shtëpi” është pranuar se vlen edhe për hapësirat e punës, një interesim ky që ka qenë në përputhje me tekstin francez të nenit 8 (“domicile”). Në vitin 2002, Gjykata konsideroi se kishte ardhur koha që neni 8 të nënkuptohej se përfshinë të drejtën për respektim të zyrës kryesore të kompanisë, të degës së saj apo vendit të punës. Në rastin *Stés Colas Est dhe të tjerët*, konstatoi se hetuesit kishin hyrë në hapësirat e paditësit pa leje për bastisje, që nënkuptonte hyrje të paligjshme në “shtëpinë” e tyre.

Në rastin *Peev* Gjykata kishte mundësinë e përkufizimit të mëtejshëm të fushëveprimit të “jetës private” në kontekstin e bastisjes së bërë në zyrat e zyrtarit publik, të punësuar si ekspert në Zyrën e Prokurorit suprem të kasacionit. Sipas pikëpamjes së Gjykatës, zyrtari publik me arsye ka mundur të pres që vendi i tij i

punës të trajtohet si pronë private, apo së paku të trajtohen si të tilla tavolina e tij e punës dhe raftet, ku mbante gjësendet personale. Kështu, bastisja paraqiste “ndërhyrje” në jetën private të tij. Ngjashëm me këtë, në rastin *Copland*, nga Gjykata është kërkuar që të vendosë për monitorimin e paligjshëm të telefonit të shërbyesës civile, si dhe të postës elektronike dhe të përdorimit të internetit nga ajo. Gjykata konstatoi se posta elektronike e dërguar nga vendi i punës duhet të mbulohet me nocionin e “jetës private” dhe të “korrespondencës”, siç duhet të jetë dhe informata e marrë nga monitorimi i përdorimit personal të internetit në vendin e punës. Pasi që paditësja nuk është paralajmëruar se telefonatat e saj do t'i nënshtrohen monitorimit, ajo ka pasur prirje të arsyeshme lidhur me privatësinë e komunikimi të saj dhe me porosinë e dërguara, duke përdorur pajisjet e pranishme në vendin e saj të punës.

A ekziston e drejta apo obligimi për t'u bërë prind? Zbatimi i nenit 8 në të drejtën në abort dhe riprodhim

Që në vitin 1976 Komisioni ka konstatuar se neni 8 është i zbatueshëm për çështjet e abortit:

[...] legjislacioni përmes të cilit rregullohet ndërprerja e shtatzënisë prek sferën e jetës private, pasi që sa herë që femra është shtatzënë, jeta e saj ndërlidhet ngushtë me fetusin në zhvillim.

51. *Brüggeman dhe Scheuten (dec.)*

Në aktgjykimin e Dhomës së lartë kundër Irlandës ky aspekt sqarohet edhe më tej se përderisa neni 8 nuk mund të interpretohet se jep të drejtën në abort, ndalesa e tij hyn në fushëveprimin e të drejtës së paditëses për respektimin e integritetit të saj fizik dhe psikologjik, qartazi të paraparë në nocionin e “jetës private”. Kjo gjithashtu do të thotë se përmes nenit 8 parashihet e drejta për qasje me kohë në të gjitha shërbimet diagnostike në dispozicion që janë të nevojshme për marrjen e një vendimi të bazuar në informata, (dhe parashihet që ato shërbime të jenë me të vërtetë në dispozicion); së bashku me të drejtën në qasje të efektshme në kujdesin prindëror. Në këtë aspekt shtetet kanë obligim që të sigurojnë shërbimet e tyre në atë mënyrë që respekti për lirinë e vetëdijes së profesionistëve mjekësorë në praktikë të mos pengojë ushtrimin e të drejtës në qasje në ato shërbime nga gratë në fjalë.

Megjithatë, përfundimi i shtatzënive përfshinë jo vetëm të drejtat e nënave të ardhshme, por edhe të baballarëve. Duke marrë qëndrimin, i cili më vonë do të elaborohej në rastin *Evans* (të shtjelluar më poshtë), gjyqtarët e Strasburgut erdhën në përfundim se të drejtat e mundshme të babait për respektimin e jetës së tij private dhe familjare nuk mund të interpretoheshin aq gjerë sa për të futur të drejtën e konsultimit apo të ngritjes së padisë në gjykatë lidhur me abortin e kërkuar nga bashkëshortja e tij, pasi që respekti për jetën private të gruas shtatzënë – “personi kryesor lidhur me shtatzëninë dhe me vazhdimin apo

52. A. B. dhe C kundër Irlandës [GC].

53. R.R. kundër Polonisë.

përfundimin e saj” – interpretohet si mbizotërues ndaj cilësdo të drejtë të babait. Si konkluzion, në rastin *Boso*, ankesa e babait se vendimi i gruas për kryerjen e abortit nuk ishte diskutuar me të është refuzuar si i pabazë. Praktika gjyqësore duket se tregon se kur bëhet fjalë për interesat e dy prindërve të ardhshëm, vendimi për të mos u bërë prind mbizotëron ndaj atij për t'u bërë prind. Nëse rrezikohet integriteti trupor i nënës, mbizotërimi i të drejtave të saj për autonomi bëhet pothuajse automatik.

Derisa në rastet e abortimit, Gjykata ka konstatuar se të drejtat e babait janë dytësore krahasuar me ato të nënës, pikëpamja ndryshon kur vendimi ka të bëjë me fillimin e shtatzënisë. Në rastin *Evans* Gjykatës iu dha mundësia për të analizuar zbatimin e dispozitave për mbrojtjen e të drejtave të njeriut lidhur me “teknologjitë e reja riprodhuese”, dhe me të drejtat e marrëdhëniet përkitazi me riprodhimin. Për këtë çështje të ndjeshme të natyrës etike Gjykata ka marrë vendim në vitin 2007. Rasti kishte të bënte me nxjerrjen e vezëve nga vezorët e paditëses për mbarsim *in vitro* (IVF). Paditësja është ankuar se ligjet vendore lejonin ish-partnerin e saj për të tërhequr pajtimin e tij për ruajtjen dhe përdorimin e vazhdueshëm të embrionit, duke ia pamundësuar asaj që të ketë fëmijë, me të cilin ishte e lidhur gjenetikiisht. Fillimisht, Gjykata konstatoi se koncepti i “jetës private” përfshinë të drejtën e respektimit të vendimit për t'u bërë prind.

54. *Boso kundër Italisë (dec.)*. Lidhur me nocionin e babait si viktimë në rastet e përfundimit të shtatzënisë, *X kundër Mbretërisë së Bashkuar (dec.)*, 13 maj 1980.

Më pastaj, nënvizoi se si mashkulli, ashtu edhe femra, që i hyjnë IVF-së meritojnë trajtim të barabartë, përkundër përfshirjes së tyre të ndryshme në procedurë dhe, rrjedhimisht, ruajta dhe implantimi i vezorëve të fertilizuara kërkon pajtimin e vazhdueshëm të të gjitha palëve të përfshira.

Pasi që paafëzia për të lindur fëmijë nuk është pasojë e paevitueshme e burgimit, neni 8 nuk ka ndonjë kufizim me rastin e aplikimit tek të burgosurit.⁵⁵ Kohëve të fundit kjo dispozitë është interpretuar se gjithashtu përfshinë zgjedhjen se si të bëhesh prind: kështu, në rastin *Ternovszky*, paditësja është ankuar se nuk ka qenë në gjendje të lind në shtëpi e as në spital, pasi që mjekëve ligji ua ndalonte t'i ndihmojnë, pasi që rrezikonin dënimin me burg. Në këtë rast, Gjykata konstatoi se:

Nocioni i autonomisë personale është parim themelor i interpretimit të garancive, të parapara në nenin 8. Andaj, e drejta lidhur me vendimin për t'u bërë prind përfshinë të drejtën e zgjedhjes së rrethanave të bërjes prind. Gjykata mendon se rrethanat e lindjes gjithsesi janë pjesë e pakontestueshme e jetës private të personit sipas kësaj dispozite.

A është i mbuluar me nenin 8 përcaktimi i lidhjeve juridike?

Në shumë raste, Gjykata ka konstatuar⁵⁶ se procedurat prindërore

55. *Dickson kundër Mbretërisë së Bashkuar.*

hyjnë brenda fushëveprimit të nenit 8. Edhe pse, zakonisht nga gjyqtarët e Strasburgut kërkohen të marrin vendimin në rastet kur kërkohet përcaktimi i marrëdhënies juridike apo biologjike mes fëmijës jashtëmartesor dhe babait të tij të natyrshëm, përgjigja për zbatueshmërinë e nenit 8 nuk do të dallon në rastet kur procedurat gjyqësore kanë për qëllim prishjen juridike të marrëdhënieve ekzistuese familjare.⁵⁷ Në të gjitha rastet e tilla Gjykata nuk i shikon procedurat nga pikëpamja e “jetës familjare”, pasi që në çdo rast e drejta e personit për të ditur rreth paraardhësve të tij është aspekt i rëndësishëm i identitetit personal, duke hyrë kështu brenda fushëveprimit të “jetës private”.⁵⁸

A kanë të bëjnë me jetën private kufizimet e sigurisë të imponuara nga shteti?

Masat e ndërmarra nga shtetet për mbrojtjen e qytetarëve ndaj rreziqeve të ndryshme, siç është obligimi për mbajtjen e rripave të sigurisë apo për përdorimin e pajisjeve të sigurisë në industri, po ashtu hyn në kuadër të fushëveprimit të nenit 8, por në shumicën e rasteve ato do të arsyetohen sipas klauzolës së derogimit.

56. *Shih, në mes të tjerash, Backlung kundër Finlandës; Mikulić kundër Kroacisë; Jäggi kundër Zvicrës.*

57. *Rasmussen kundër Danimarkës.*

58. *Anayo kundër Gjermanisë.*

Çka do të thotë e drejta në integritetin fizik e moral?

Siç është cekur më herët, nocioni i “jetës private” është mjaft i gjerë. Varësisht prej rrethanave, nocioni mund të zgjerohet edhe për integritetin moral dhe fizik, duke çuar kështu në përzierje të mundshme me situatat e parapara në nenin 3, veçanërisht fjala bie, në rastet kur personi mbahet në arrest apo privohet nga liria në ndonjë mënyrë tjetër sipas nenit 5 të Konventës. Trajtimi mjekësor pa pëlqim apo i detyruar, pavarësisht moshës së personit, natyrisht se hyn brenda fushëveprimit të nenit 8. Nëse kjo ndërhyrje mund të arsyetohet sipas nenit 2, kjo është çështje tjetër, të cilën Gjykata do ta shqyrton në një fazë të mëvonshme. Shembuj të rasteve kur integriteti fizik a moral janë shikuar apo mund të jenë shikuar nga perspektiva e nenit 8 përfshijnë: administrimin e barërave për fëmijët shumë të hendikepuar nga punonjësit e spitalit kundër dëshirës së nënës së tij;⁵⁹ kontrolli i të gjithë vizitorëve të burgut, pavarësisht çfarëdo dyshimi të arsyeshëm për kryerjen e ndonjë vepre penale,⁶⁰ administrimi i detyrueshëm i barërave për nxitjen e vjelljes kontrabanduesit të dyshuar të drogës me qëllim të nxitjes së vjelljes së substancës psikotropike të gëlltitur,⁶¹ dhe ekzaminimi i detyrueshëm gjinekologjik i të burgosurës.⁶² Shembujt e integritetit psikologjik përfshijnë: dërgimin e personit të sëmurë mendor në vendin ku gjendja e tij do të mbetet kryesisht e patrajtuar;⁶³ dhe ekzaminimet e përsëritura psikiatrike në intervale të shkurtra në lidhje me

59. *Glass kundër Mbretërisë së Bashkuar.*

60. *Wainwright kundër Mbretërisë së Bashkuar (dec.).*

61. *Jalloh kundër Gjermanisë [GC]. Në fund rasti është vendosur në bazë të nenit 3, për shkak të vrazhdësisë së trajtimit.*

lëndët e ngjashme penale para gjykatës së njëjtë.⁶⁴

Bashkëveprimi mes nenit 8 dhe nenit 3

Në shumë raste nga Gjykata është kërkuar që të merr vendim për ankesat që thirreshin si në nenin 3, ashtu edhe në nenin 8. Bashkëveprimi mes këtyre dy dispozitave ndodh për shkak të faktit se nocioni i jetës private është aq i gjerë sa që mund të ketë rrethana, ku neni 8 do të mund të konsiderohej se ofron mbrojtje lidhur me kushtet gjatë mbajtjes në arrest, të cilat nuk arrijnë nivelin e rreptësisë, të paraparë në nenin 3.⁶⁵ Kështu, Gjykata ka konstatuar se në disa rrethana, konstatimi i shkeljes së nenit 3 e bën të panevojshëm shqyrtimin e ankesës së thirrur në nenin 8.⁶⁶ Edhe pse në rastin *Costello-Roberts* Gjykata nuk përjashtoi se përmes nenit 8 do të mund të ofrohej mbrojtja që shkonte përtej asaj të paraparë në nenin 3, qëndrimi i saj ka qenë të zbatojë vetëm njërin apo tjetrin nen.⁶⁷

62. *Y.F. kundër Turqisë.*

63. *Bensaid kundër Mbretërisë së Bashkuar (dec.).*

64. *Horva kundër Polonisë (dec.). Shembuj të trajtimit të detyrueshëm psikiatrik që hyjnë brenda fushëveprimit të nenit 8 mund të gjenden në lëndën *Glass, Y.F., kundër Sllovakisë.**

65. *Raninen kundër Finlandës. Në rastin Florea kundër Rumanisë, ekspozimi i paditësit të sëmurë ndaj duhanpirjes pasive derisa ishte në arrest në kundërshtim me legjislaconin vendor që parashihte mjedise të ndara për duhanxhinjtë dhe joduhnxhinjtë është konstatuar se ka qenë shkelje e nenit 3.*

66. *Jalloh; Yazgul Yilmaz kundër Turqisë, lidhur me ekzaminimin e detyruar gjinekologjik, i cili në parim do të hynte brenda fushëveprimit të nenit 8.*

Megjithatë, nga viti 2003, Gjykata filloi që më shpesh t'i shqyrtojë së bashku ankesat që thirreshin në nenin 8 dhe nenin 3. Rasti i parë i zbatimit të kësaj qasjeje të integruar është rasti *M.C. kundër Bullgarisë*. Dy meshkuj kishin dhunuar një vajzë 14 vjeçare. Pasi që gjatë hetimit penal nuk u gjetën dëshmi të mjaftueshme se paditësja ishte detyruar të bënte marrëdhënie seksuale me të akuzuarit dhe se kjo marrëdhënie ishte rezultat i përdorimit të forcës apo kërcënimeve, procedura gjyqësore ishte ndërprerë. Në mes të tjerash, para autoritetit të Strasburgut paditësja është thirrur në nenet 8 dhe 3. Ajo u ankua se ligji dhe praktika bullgare nuk ofronin mbrojtje të efektshme kundër dhunimit dhe keqtrajtimit seksual, sepse kërkohej dëshmi e rezistencës aktive nga viktimat. Efektshmëria e hetimeve gjithashtu është sfiduar. Gjykata ritheksoi se nenet 3 dhe 8 të Konventës kërkojnë që shtetet anëtare jo vetëm të penalizojnë dhunimin, por edhe të zbatojnë legjislacionin përmes hetimit dhe ndjekjes penale të efektshme. Edhe pse në disa sisteme juridike gjithmonë është kërkuar dëshmimi i përdorimit të forcës fizike nga kryesi dhe e rezistencës fizike nga ana e viktimës, kështu nuk ishte në nivel evropian, ku çdo referencë në forcën fizike ishte hequr nga legjislacioni dhe (ose) nga praktika gjyqësore, dhe tani mosdhënia e pëlqimit është thelbësore dhe jo përdorimi i forcës. Duke përkujtuar pajtimin e plotë të arritur nga shtetet anëtare të Këshillit të Evropës për penalizimin e akteve seksuale pa pëlqim,

67. Në rastin *López Ostra*, Gjykata morri qëndrim se edhe pse kushtet, në të cilat kishin jetuar paditësja dhe familja e saj për disa vite me radhë kanë qenë shumë të vështira (paditësja ankohej për problemet nga prania e impiantit për trajtimin e mbeturinave vetëm disa metra nga shtëpia e saj) ato prapëseprapë nuk arrinin atë minimumin e nevojshëm për t'u shqyrtuar nga këndvështrimi i nenit 3.

68. Kjo moshë në Bullgari konsiderohet si moshë kur personi mund të jep pëlqimin për marrëdhënie seksuale.

Gjykata Ndërkombëtare Penale për ish-Jugosllavinë morri qëndrimin se në të drejtën ndërkombëtare penale, çfarëdo marrëdhënie seksuale pa pëlqimin e viktimës ishte dhunim, dhe duke pranuar mendimin shkencor se viktimat e keqtrajtimit seksual, posaçërisht ato të moshës së mitur, shpesh reagojnë ndaj dhunimit me të ashtuquajturën “frikë e ngrirë” (sindroma e infantilizmit traumatik dhe psikologjik, që ngërthen në vete shokun fizik, çorientimin dhe mpirjen), me ç'rast viktimat e terrorizuar i nënshtrohet në mënyrë pasive apo e shkëput vetveten në mënyrë psikologjike nga akti i dhunimit, Gjykata theksoi nevojën që ligji dhe praktika ligjore lidhur me dhunimin të merr parasysh qëndrimet shoqërore në ndryshim, ku kërkohej respektimi i mëvetësisë seksuale të individit dhe barazia. Si konkludim, mund të thuhet se përmes neneve 3 dhe 8 Konventa ka vënë obligim pozitiv ndaj një numri shtetesh që të penalizojnë dhe të ndjekin penalisht në mënyrë të efektshme çfarëdo akti seksual pa pëlqim, pavarësisht qëndrimit të viktimës. Gjykata gjithashtu nënvizoi se prania e dy versioneve kundërshtuese të fakteve nga viktimat dhe i akuzuarit, në aspektin e standardeve moderne të së drejtës krahasimtare dhe ndërkombëtare, kërkon një vlerësim të ndjeshëm ndaj kontekstit të besueshmërisë së deklaratave të dhëna, si dhe verifikimin e të gjitha rrethanave përcjellëse.

69. Rekomandimi i Komisionit të ministrave Rec (2002) 5 për mbrojtjen e grave kundër dhunës.

Pa hyrë në bazueshmërinë e përgjegjësive penale të të akuzuarit, Gjykata konstatoi se efektshmëria e hetimeve, posaçërisht karakteristikat dhe qasja e hetimeve nuk i plotësuan obligimet pozitive të Bullgarisë, të parapara në nenin 3 dhe 8 të Konventës përkitazi me krijimin dhe zbatimin e sistemit të drejtësisë penale, përmes të cilit do të dënoheshin të gjitha format e dhunimit dhe të keqtrajtimit seksual.

Përfundime të ngjashme janë bërë edhe në rastin *E.S. dhe të tjerët*. Padiësja u ankua për pamundësinë e marrjes së një urdhri për bashkëshortin e saj (i cili më vonë u dënua me dy vjet burgim për keqtrajtim, dhunë dhe keqtrajtim seksual kundër bashkëshortes dhe fëmijëve) për t'u larguar nga banesa, ku jetonin me qira të përbashkët. Në bazë të juridiksioneve vendore, ajo ka pasur të drejtë vetëm që të ngrisë procedurat për përfundimin e qiramarrjes së përbashkët pas vendimit të formës së prerë në procedurën e shkurorëzimit. Në ndërkohë ajo ka mund të parashtrijë kërkesën për një urdhër, përmes së cilit do të kërkohej nga bashkëshorti i saj që të përmbahet nga sjellja jo e duhur. Gjykata Kushtetuese konsideroi se nuk kishte pasur shkelje të të drejtave të padiësës, pasi që ajo nuk kishte parashtruar kërkesën për një urdhër të tillë. Megjithatë, Gjykata konstatoi se gjykatat e instancës më të ulët nuk kishin ndërmarrë veprimet e duhura për t'i mbrojtur fëmijët nga keqtrajtimi. Rrjedhimisht, nuk është dhënë ndonjë kompensim, megjithatë Gjykata Kushtetuese ka konsideruar se konstatimi i shkeljes ka dhënë një satisfaksion të duhur dhe të drejtë. Pas hyrjes në fuqi të legjislaturës së re, padiësja ka marrë dy urdhra për mbrojtje: urdhri i parë ndalonte ish-bashkëshortin që të hyjnë në banesë dhe i dyti e parashihte atë si qiramarrëse të vetme. Në ndërkohë, padiësit është dashur të

dalin nga shtëpia, dhe të largohen nga familja e miqtë e tyre, ndërsa dy fëmijët u desh ta ndërrojnë shkollën. Vetëm pasi që vendimi për shkurorëzim morri formën e prerë dhe pas një viti të ngritjes së pretendimeve për keqtrajtim, padiësja ishte në pozitë të kërkonte ndërprerjen e qiramarrjes së përbashkët. Gjykata konsideroi se masa alternative e propozuar nga Qeveria e Sllovakisë (urdhri për ndalimin e ish-bashkëshortit të padiësës nga sjellja jo e duhur) nuk u jepte padiësve mbrojtjen e duhur kundër bashkëshortit dhe babait të tyre, dhe rrjedhimisht nuk ka qenë mjet i efektshëm juridik vendor. Sipas pikëpamjes së Gjykatës, natyra dhe rëndesa e pretendimeve, që janë pranuar nga Qeveria, ka kërkuar që padiësja dhe fëmijët e saj të kenë mbrojtje të menjëhershme. Mirëpo kjo mbrojtje nuk është dhënë me kohë. Sa u përket fëmijëve, Gjykata gjithashtu vërejti se konstatimi i shkeljes, i dhënë nga gjykatat vendore nuk paraqiste zgjedhje të duhur për dëmin e përjetuar. Si përfundim, është konstatuar se Sllovakia nuk e ka përmbushur obligimin e saj për mbrojtjen e të gjithë padiësve nga keqtrajtimi, që paraqiste shkelje të nenit 3 dhe 8.

Procedurat e gjata po ashtu mund të theksohen në rastet kur padiësit thirren në nenet 3 dhe 8. Rasti *Ebcin* ngriti para Gjykatës praktikën e dhunshme dhe mjaft të përhapur mes viteve 1984-1995 në Turqinë juglindore, ku terroristët e PKK-së i sulmonin shërbyesit civilë në rrugë dhe i vrisnin apo i lëndonin rëndë.

70. Andaj, vërejtja e Qeverisë për mosshtrirjen e të gjitha mjeteve juridike vendore është konstatuar të jetë e papabë.

Paditësja kishte qenë viktimë e një sulmi të tillë, i cili u realizua përmes hedhjes së acidit në fytyrën e saj. Pas këtij incidenti, paditësja nuk mundi të shkoj në punë për një vit e gjysmë, dhe kishte përjetuar dëmtime të përhershme, duke përfshirë edhe tumorin e pashërueshëm në qafë. Gjykata vendosi të shqyrtojë ankesat e paditëses lidhur me obligimin e shtetit për ta mbrojtur atë dhe për të siguruar që personat përgjegjës për trajtim çnjerëzor që kishte përjetuar menjëherë të silleshin para drejtësisë në bazë të nenit 3 dhe 8 të Konventës. Duke marrë parasysh gjithashtu se autoritetet nuk mund të konsiderohen përgjegjëse për çfarëdo dështimi në ndërmarrjen e hapave për mbrojtje të paditësve veç e veç (mundësia që shërbyesit publikë të mund të kërcënohen, të sulmohen apo të vriten në një zonë të rrezikuar nga terrorizimi nuk ka mundur të eliminohet, edhe pse paditësja nuk ka qenë figurë publike dhe nuk ka dhënë ndonjë dëshmi për ngacmim apo kërcënim para sulmit), Gjykata morri vendim lidhur me obligimet procedurale për hetimin dhe ndjekjen penale të rastit. Duke marrë parasysh vonesat e mëdha gjatë procedurës penale, si dhe kohëzgjatjen e përgjithshme të procedurave administrative për kompensim, Gjykata konstatoi se Turqia nuk kishte dhënë mbrojtje të duhur ndaj veprës së rëndë të dhunës dhe se ka pasur shkelje të nenit 3 dhe nenit 8.⁷¹

Natyra e jetës familjare

Pika e parë që duhet të qartësohet kur kemi të bëjmë me komponentin e “jetës familjare” të nenit 8 është domethënia që i

71. Duke pasur parasysh gjetjet e saj sipas nenit 3 dhe 8, Gjykata konsideroi se nuk kishte nevojë të ankesa e parashtuar sipas nenit 6 §1 të shqyrtohet ndaras.

jepet fjalës “familje”. Nocioni i përdorur nga Gjykata është zhvilluar me kalimin e kohës, në përputhje me qëndrimet në ndryshim të shoqërisë evropiane, dhe mund të vazhdojë të ndryshojë në vështrim të zakoneve në ndryshim e sipër. Gjykata ka ripërsëritur në praktikën e saj gjyqësore se nocioni i “jetës familjare” në nenin 8

Nuk është vetëm i kufizuar në familjet që bazohen në martesë, dhe se mund të përfshijë edhe marrëdhëniet e tjera de fakto. Me rastin e marrjes së vendimit nëse mund të thuhet se një marrëdhënie e caktuar përbën “jetë familjare”, një numër faktorësh mund të jenë relevantë, duke përfshirë ata nëse çifti jeton së bashku, kohëzgjatjen e marrëdhënies së tyre dhe nëse kanë demonstruar përkushtimin e tyre ndaj njëri-tjetrit, duke pasur fëmijë së bashku apo përmes ndonjë mënyre tjetër.⁷²

Qasja fleksibile e Gjykatës merr parasysh llojllojshmërinë e rregullimeve familjare në shtetet anëtare të Këshillit të Evropës, si dhe implikimet e krizës dhe drejtimeve të zhvillimeve të tyre. Rrjedhimisht, jeta familjare *de facto* njihet sipas Konventës në baza të njëjta sikurse edhe lidhjet e krijuara në mënyrë zyrtare.⁷³ Fakti që Gjykata vendos për ekzistimin e jetës familjare sipas parimit prej rastit në rast, duke vlerësuar lidhjet e ngushta personale mes palëve, do të thotë se nuk është e mundur që të ceket të gjitha marrëdhëniet që përbëjnë jetë familjare.

72. X, Y, dhe Z kundër Mbretërisë së Bashkuar.

73. Schalk dhe Kopf kundër Austrisë.

Sido që të jetë, nëse një situatë e caktuar nuk hyn në kuadër të nocionit të “jetës familjare”, mund të gëzojë mbrojtjen e nenit 8 nga këndvështrimi “jetës private”.

Çka përbën jetën familjare për qëllime të nenit 8?

Për qëllime të nenit 8, marrëdhëniet vijuese janë konstatuar se përbëjnë jetën familjare:

- mes fëmijëve dhe gjyshërve të tyre;⁷⁴
- mes motrave dhe vëllezërve, pavarësisht moshës;⁷⁵
- mes axhës (dajës) apo hallës (tezës) dhe nipit e mbesës së tyre;⁷⁶
- mes prindërve dhe fëmijëve të lindur në marrëdhënien e dytë apo mes fëmijëve të lindur në marrëdhënie jashtëmartesore ose kurorëshkelëse, në veçanti kur atësia e fëmijëve është njohur dhe palët kanë lidhje të ngushta personale;⁷⁷
- mes prindërve birësues/njerkëve dhe fëmijëve.⁷⁸

Jeta familjare nuk është e kufizuar në marrëdhënie shoqërore, morale ose kulturore, por gjithashtu përfshinë interesat e llojit material, siç janë obligimet lidhur me mirëmbajtjen, të drejtat

74. *Marckx kundër Belgjikës.*

75. *Olsson kundër Suedisë; dhe si të rritur Boughanemi kundër Francës.*

76. *Boyle kundër Mbretërisë së Bashkuar.*

77. *X kundër Zvicrës.*

78. *Jolie dhe Lebrun kundër Belgjikës.*

79. *Velcea dhe Mazăre kundër Rumanisë. Në rastin Pla dhe Puncernau kundër Andorës Gjykata sqaroi se të drejtat trashëgimore mes nipërve dhe gjyshërve hyjnë fushëveprimit të “jetës familjare”, edhe nëse testamentlënësi ka vdekur para birësimit të nipit.*

trashëgimore dhe kufizimet⁷⁹, si dhe çështjet e disponimit mes të afërmeve të ngushtë.⁸⁰ Megjithatë, neni 8 nuk mund të interpretohet se imponon obligime ndaj shteteve për të njohur martesat fetare ose për të krijuar sistem të veçantë për kategoritë e veçanta të çifteve të pamartuara për qëllime të trashëgimisë.⁸¹

Është interesant të theksohet se të gjitha marrëdhëniet e lartpërmendura gjithashtu gjenden në listën e pjesës së këtij doracaku ku bëhet fjalë për “jetën private”. Varësisht prej fuqisë, rregullimeve dhe karakteristikave të lidhjes personale, ato do të konsiderohen brenda njerit apo fushëveprimit tjetër, si të mbuluara përmes nenit 8. Rezultati përfundimtar, gjegjësisht mbrojtja, nuk ndryshon.

A janë të nevojshme apo të mjaftueshme martesat dhe bashkëjetesat për krijimin e jetës familjare?

Prania e martesës së ligjshme dhe të mirëfilltë është e mjaftueshme për t'u thirrur në mbrojtje sipas nenit 8 për të gjithë personat e përfshirë, kështu që fëmijët do të konsiderohen si pjesë e asaj marrëdhënieje nga momenti i lindjes së tyre. Kjo do të thotë se martesat për letra dhe me para, si për shembull ato që bëhen për t'i shmangur rregullave të imigrimit apo për të fituar shtetësinë, mbesin jashtë fushëveprimit të dispozitës. Martesa zyrtare është e mjaftueshme dhe nuk është e nevojshme që jeta familjare të ekzistojë: marrëdhënia mes nënës dhe fëmijës së saj nënkupton mbrojtjen sipas Konventës pavarësisht gjendjes martesore.⁸²

80. *Merger dhe Cross kundër Francës.*

81. *Şerife Yiğit kundër Turqisë.*

82. *Berrehab kundër Holandës.*

Në rastin *Johnston* Gjykata sqaroi se çiftet e pamartuara që vazhdimisht dhe në mënyrë stabile jetojnë së bashku me fëmijët e tyre, me rregull do të thuhet se gëzojnë jetë familjare, duke u bërë kështu të padallueshëm nga forma e njëjtë shoqërore e bazuar në martesë. Ngjashëm me këtë, bashkëbanimi nuk është i nevojshëm për ekzistimin e jetës familjare.⁸⁴ Siç ka sqaruar Gjykata:

Koncepti i jetës familjare, në të cilin bazohet neni 8, edhe në rastet kur nuk kemi bashkëbanim, nënkupton lidhjen mes prindit dhe fëmijës së tij, pavarësisht nëse fëmija është legjitim apo jo. Edhe pse kjo lidhje mund të shkëputet si rezultat i ngjarjeve të mëvonshme, kjo mund të ndodh vetëm në rrethana të jashtëzakonshme.⁸⁵

Kjo do të thotë në situatat, siç janë ato që rrjedhin nga vonesa e njohjes së fëmijës nga babai i vet, mosmbështetja financiare e fëmijës së tij apo vendimi i tij për ta lënë fëmijën nën kujdesin e të afërmeve me rastin e emigrimit në një shtet nënshkruar të Konventës është konstatuar se përbëjnë rrethanat e jashtëzakonshme, të cilat jo domosdo si të tilla përfundojnë jetën familjare. Përmes nenit 8 po ashtu mund të zgjerohet mbrojtja në situatat, ku krijimi i kontakteve mes kujdestarit dhe fëmijës së tij është i vështirë apo i pamundur për shkak të sjelljes së prindit tjetër. Kur dalin në pah rastet e tilla, Gjykata do të vlerëson jetën e

83. *Marckx. Në X kundër Mbretërisë së Bashkuar (dec.)*, 1 korrik 1977, Gjykata ka konsideruar se nuk ka ekzistuar jetë familjare mes nënës dhe djalit të saj, të cilin ajo e kishte dhënë për birësim dy vjet më parë.

84. *Söderbäck kundër Suedisë*.

85. *Boughanemi*.

mundshme familjare që rrezikohet, duke marrë parasysh mjedisin dhe rrethanat, siç është natyra e marrëdhënies mes fëmijës dhe prindit, plani i tyre familjar, rrethanat e krizës familjare dhe lidhja emocionale me fëmijën.⁸⁶

A janë të nevojshme apo të mjaftueshme lidhjet e gjakut për krijimin e jetës familjare?

Prania e lidhjes biologjike dhe e prindit nuk përbën jetë familjare *ipso facto*. Ngjashëm, mungesa e lidhjeve të gjakut nuk do të përjashtojë automatikisht që marrëdhënia të mos hyjë në konceptin e familjes. Edhe pse Gjykata ka vendosur të mos ndjekë qasjen “e realitetit shoqëror para atij biologjik”, e vërteta është se vetëm njëherë ka konstatuar se jeta familjare ka ekzistuar mes personave pa lidhje të gjakut. Kjo ka ndodhur në rastin *X, Y dhe Z*, ku ka konsideruar se marrëdhënia mes femrës dhe mashkullit transseksual dhe fëmijës së tij, të lindur me fekondim artificial me ndihmën e dhuruesit (AID), ka përbërë jetë familjare. Gjykata e bazoi konkludimin e saj në faktin se marrëdhënia e paditëses nuk dallohej nga ajo që gëzon familja tradicionale dhe se partneri transseksual kishte marrë pjesë në procesin e AID-së si babai i fëmijës. Vetëm prania e afërsisë biologjike, pa ndonjë element tjetër ligjor apo faktik që tregon ekzistimin e marrëdhënies së afërt personale, sipas mendimit të Gjykatës nuk do të mjafton për të iniciuar mbrojtjen sipas nenit 8.⁸⁷

86. *Keegan kundër Irlandës*.

87. *G. kundër Holandës*.

Kur përfundon jeta familjare?

Lidhjet e krijuara familjare mund të ndërpriten përmes ngjarjeve pasuese, edhe pse kjo mund të ndodh vetëm në rrethana të jashtëzakonshme. Kjo vlen veçanërisht në rastet e birësimit dhe të përjashtimit. Sipas praktikës gjyqësore të Strasburgut, vetëm ngjarjet pasuese apo vetëm ato automatikisht nuk mund të ndërpresin jetën familjare. Kjo mund të ndodh vetëm në rrethana të jashtëzakonshme, siç janë:

- shkurorëzimi;⁸⁹
- ndërprerja e jetës së përbashkët, gjithashtu edhe pas përjashtimit;⁹⁰
- vendimi për dhënien e fëmijës në kujdes;⁹¹
- birësimi.⁹²

Jeta familjare e krijuar përmes birësimit

Rasti *Wagner dhe J.M.W.L.* ka ngritur çështjen e njohjes të aktgjykimin të birësimit plotësisht të vlefshëm në vendin e huaj të një nëne birësuese të pamartuar. Që nga ai aktgjykim, kjo e fundit është sjellë si nënë e fëmijës së mitur. Refuzimi i gjykatës së Luksemburgut për të shpallur aktgjykimin e vendit të huaj si të zbatueshëm ka rrjedhur nga mungesa e dispozitave në legjislaturën vendore, përmes së cilave do t'u mundësohej

88. *Bouhanemi*

89. *Berrehab; Hendriks kundër Holandës.*

90. *Yousef kundër Mbretërisë së Bashkuar.*

91. *Margareta dhe Roger Andersson kundër Suedisë.*

92. *X kundër Mbretërisë së Bashkuar.*

birësimi prindërve të vetëm. Gjykata konsideroi se ky refuzim paraqiste “ndërrhyrje” në të drejtën për respekt në jetë familjare dhe vërejtje se në Evropë ekziston pajtim i gjerë lidhur me këtë çështje: në fakt, birësimi nga personat e pamartuar ishte lejuar pa kufizime në shumicën e shteteve anëtare të Këshillit të Evropës. Duke theksuar se interesi më i mirë i fëmijës duhet të mbizotëronte në rastet e kësaj natyre, Gjykata konsideroi se gjykatat vendore nuk kanë mundur të mos marrin parasysh në mënyrë të përgjegjshme statusin juridik që ishte krijuar në mënyrë të rregullt në vendin e huaj dhe i cili korrespondonte me jetën familjare brenda domethënies së nenit 8. Ata nuk kanë mundur me arsye të refuzojnë lidhjen familjare, përmes së cilës *de facto* lidhej paditësja dhe fëmija i saj dhe e cila meritonte mbrojtje të plotë.

Çka është “shtëpia”?

Sipas nenit 8, nocioni *shtëpi* është krijuar si koncept i pavarur që do të thotë se për të vërtetuar nëse një vend për banim mund të konsiderohet si “shtëpi” sipas normave të Konventës, duhet të analizohen rrethanat specifike të rastit. Thënë në përgjithësi, shtëpia është identifikuar si vend ku personi jeton në mënyrë të përhershme apo me të cilin personi ka lidhje të mjaftueshme e të vazhdueshme.⁹³ Duke konsideruar se dy versionet e Konventës dallojnë mu në këtë pikë (“shtëpi” është termi i përdorur në versionin anglez, ndërsa në atë francez, ky term ka një koncept më të gjerë dhe quhet “*domicile*”)

93. *Prokopovich kundër Rusisë (dec.); Gillow kundër Mbretërisë së Bashkuar (dec.); McKay-Kopecka kundër Polonisë (dec.).*

Gjykata ka vendosur të bëjë një interpretim më fleksibil.⁹⁴ Rrjedhimisht, është konstatuar se koncepti mbulon si në vijim:

- shtëpitë e pushimit, shtëpitë e dyta dhe hotelet që ofrojnë akomodim afatgjatë;⁹⁵
- shtëpinë në pronësi të personit tjetër, e cila banohet nga dikush tjetër gjatë një periudhe domethënëse të vitit;⁹⁶
- vendbanimet sociale, ku paditësi banon me qira, edhe pse e drejta e banimit mund të përfundohet sipas ligjit vendor;⁹⁷
- mjediset afariste, kur nuk ekziston ndarje e qartë mes zyrës së personit dhe rezidencës private apo mes veprimtarive private e afariste;⁹⁸
- zyra e regjistruar e kompanisë, degët apo mjediset e tjera të biznesit;⁹⁹
- vendbanimet jo tradicionale, siç janë karvanët dhe vendbanimet e tjera të pafiksuar;¹⁰⁰
- kushtet e jetesës së personit (që në përgjithësi hyjnë në kuadër të nocionit të jetës private, jetës familjare dhe të shtëpisë).¹⁰¹

Nga ana tjetër, për qëllime të nenit 8 hapësirat vijuese nuk konsiderohen si shtëpi:

- lavanderia që i përket bashkëbanuesve të një blloku

94. *Niemietz kundër Gjermanisë.*

95. *Demades kundër Turqisë (dec.).*

96. *Menteş dhe të tjerët kundër Turqisë (dec.).*

97. *McCann kundër Mbretërisë së Bashkuar.*

98. *Niemietz.*

99. *Stés Colas Est dhe të tjerët kundër Francës.*

100. *Buckley kundër Mbretërisë së Bashkuar; Chapman.*

101. *Moldovan dhe të tjerët kundër Rumanisë (nr. 2).*

ndërtesash dhe që është e planifikuar për përdorim të herëpashershëm;¹⁰²

- dhoma e veshjes së aktorit;¹⁰³

• toka ku pronari merret me sport apo lejon marrjen me sport, për shembull, gjuetia.¹⁰⁴

Çështjet lidhur me të gëzuarit e shtëpisë, siç janë shpronësimi apo nivelet e qirasë, zakonisht shqyrtohen në kuadër të nenit 1 të Protokollit nr. 1, dhe rrjedhimisht nuk do të trajtohen brenda këtij doracak.

A është pronësia ndaj shtëpisë e nevojshme apo e mjaftueshme për të qenë ajo shtëpi?

Pronësia nuk është nevojshme e as e mjaftueshme për shqyrtimin e ankesës sipas nenit 8, e as që ka nevojë që vendi i banimit të jetë i caktuar me ligj për t'u konsideruar “shtëpi”.¹⁰⁵ Megjithatë, në rastet kur paditësit thirren në “shtëpi” lidhur me pronën ku asnjëherë apo fare rrallë paditësi ka jetuar apo ku nuk ka jetuar për një kohë të konsiderueshme, mund të ndodh që lidhjet me atë pronë të jenë aq të dobëta sa që nuk mund të ngrihet ndonjë çështje sipas nenit 8.¹⁰⁶ Në këtë kuptim, Gjykata sqaroi se mundësia e trashëgimit të pronës nuk përbën lidhje të mjaftueshme konkrete që ajo të trajtohet si “shtëpi”,¹⁰⁷ e as qëllimi

102. *Chelu kundër Rumanisë.*

103. *Hartung kundër Francës (dec.).*

104. *Friend dhe Countryside Alliance e të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar (dec.).*

105. *Buckley, Prokopovich.*

106. *Andreou Papi kundër Turqisë (dec.).*

107. *Demopoulos dhe të tjerët kundër Turqisë [GC].*

për ndërtimin e shtëpisë në ngastrën e caktuar, ku paditësi pretendon se ka rrënjët e veta.¹⁰⁸

E drejta në korrespondencë: cilat janë format e përfshira të komunikimit?

E drejta e respektimit të korrespondencës së personit ka për qëllim mbrojtjen e konfidencialitetit të komunikimeve private, dhe është interpretuar si garanci e të drejtës komunikimeve të pandërprera dhe të pacensuruara me të tjerët. Niveli i mbrojtjes është i lartë, pasi që nuk ekziston parimi *de minimis* që të konstatohet se ka pasur ndërhyrje: hapja e një letre mjafton.¹⁰⁹

Gjykata ka marrë parasysh rregullisht përparimet teknologjike në fushën e komunikimeve, dhe ka zbatuar interpretimin ndryshues të fjalës *korrespondencë*. Përveç letrave tradicionale, për qëllime të nenit 8 “korrespondencë” janë konsideruar edhe si në vijim:

- format më të vjetra të komunikimit elektronik, siç janë telekset;¹¹⁰
- bisedat telefonike,¹¹¹ duke përfshirë informatat lidhur me to, siç është data, kohëzgjatja dhe numrat e thirrur;¹¹²
- porosinë në pejxher;¹¹³
- porosinë elektronike (e-mail) dhe informatat e nxjerra nga monitorimi i përdorimit personal të internetit;¹¹⁴
- radiokomunikimet private,¹¹⁵ por jo ato që janë në brez

frequencor publik dhe në të cilat kanë qasje edhe të tjerët;¹¹⁶

- korrespondenca e kapur gjatë aktiviteteve afariste apo nga hapësirat afariste;¹¹⁷
- të dhënat elektronike, të marra gjatë bastisjes së zyrës juridike;¹¹⁸
- pakot e konfiskuara nga zyrtarët doganorë.¹¹⁹

Fakti i përdorimit të telefonit të zyrës për përgjimin e komunikimit është konstatuar të jetë jorelevant në përcaktimin e zbatimit të nenit 8.¹²⁰

A është relevant identiteti i dërguesit apo pranuesit?

Edhe pse e drejta në korrespondencë u pranohet të gjithëve, identiteti i personave në korrespondencën e të cilëve është ndërhyrë është i rëndësishëm në përcaktimin nëse ndërhyrja ka qenë e justifikuar sipas paragrafit 2. Andaj, kjo çështje do të trajtohet më tej në tekst. Thënë në përgjithësi, komunikimet e privileguara, siç janë ato mes avokatit dhe klientit të tij janë të garantuara shumë.

113. *Taylor-Sabori kundër Mbretërisë së Bashkuar.*

114. *Copland kundër Mbretërisë së Bashkuar.*

115. *Camenzind kundër Zvicrës.*

116. *B.C. kundër Zvicrës (dec.). Ngjashëm me këtë në lëndën Muscio kundër Italisë (dec.). Gjykata sqaroi edhe pse pranimi i porosive “spam” në kutinë postare elektronike përbënte ndërhyrje në të drejtën për respektimin e jetës private, duke u lidhur në internet përdoruesit e postës elektronike me dije i ekspozohen rrezikut nga pranimi i komunikimeve të tilla.*

117. *Kopp kundër Zvicrës; Halford kundër Mbretërisë së Bashkuar.*

118. *Wieser dhe Bicos Beteiligungen GmbH kundër Austrisë.*

119. *X kundër Mbretërisë së Bashkuar (dec.), 12 tetor 1978.*

120. *Halford.*

108. *Loizidou kundër Turqisë.*

109. *Narinen kundër Finlandës.*

110. *Christie kundër Mbretërisë së Bashkuar.*

111. *Klass; Malone; Margareta dhe Roger Andersson.*

112. *P.G. dhe J.H.*

Varësisht prej rrethanave, letrat e thjeshta mes individëve, edhe kur dërguesi apo pranuesi është i burgosur, do të kenë shkallë të njëjtë të mbrojtjes.¹²¹

121. *Silver dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar.*

A është e rëndësishme përmbajtja e komunikimit?

Përmbajtja e korrespondencës nuk është e rëndësishme kur kemi të bëjmë me çështjen e ndërhyrjes:¹²² Ajo që mbrohet përmes nenit 8 është mënyra apo metoda e jo tema e komunikimit. Argumentet e dhëna nga shteti se, për shembull, biseda telefonike lidhur me aktivitetet kriminale që si e tillë nuk mund të mbrohet sipas nenit 8, gjithmonë do të refuzohen, edhe pse mund të jenë relevante me rastin e zbatimit të klauzolës së derogimit.

122. *Frérot kundër Francës.*

Pjesa II – Klauzola e derogimit

Nëse ankesa hyn brenda fushëveprimit të nenit 8, Gjykata do të vazhdojë shqyrtimin e saj të strukturuar. Formulimet e nenit 8§2 mundësojnë analizën hap pas hapi të ankesës, e cila përqendrohet në nivele progresive. Përgjigja pozitive në pyetjen:

- A ka pasur ndërhyrje në të drejtën sipas nenit 8? pashmangshmërisht do të çojë si në vijim:
- A është kjo ndërhyrje në pajtim me ligjin?
- A ka qëllim legjitim?
- A është e nevojshme në shoqërinë demokratike?

Edhe pse Gjykata kalon nëpër këtë test sa herë që ballafaqohet me ankesën që thirret në nenin 8, varësisht nga prapavija faktike e rastit, skema jo gjithmonë dhe jo domosdo diskutohet në hollësi.

Çka përbën ndërhyrje në të drejtat e parapara në nenin 8?

Në vijim është paraqitur lista joshteruese e atyre që konsiderohen ndërhyrje në gëzimin e të drejtave të rrezikuara:

- largimi i fëmijëve nga familja dhe vendosja e tyre në kujdesin publik apo birësues;¹²³
- kontrollt e trupit dhe bastisjet e shtëpive;¹²⁴
- përgjimi i bisedave telefonike¹²⁵ dhe, në përgjithësi, përgjimi i komunikimeve, pavarësisht mjeteve të përdorura;¹²⁶

- refuzimi i lejimit të personit të zhvendosur për t'u kthyer në shtëpi;¹²⁷
- ndalimi dhe (apo) shikimi i korrespondencës së të burgosurve;¹²⁸
- grumbullimi dhe ruajtja e informatave për individë;¹²⁹
- vendimet për planifikim;¹³⁰
- urdhrat për largim;
- mbajtja në fuqi e regjimit të caktuar statusor që ndërhyrje në jetën private të ankuesit;¹³¹
- moszbatimi i urdhrave gjyqësore nga autoritetet, të parapara për mbrojtjen nga personi i dhunshëm;¹³²

123. Olsson.

124. Murray kundër Mbretërisë së Bashkuar; Chappell kundër Mbretërisë së Bashkuar; Funke kundër Francës.

125. Klass.

126. Bykov kundër Ruisë, që kishte të bënte me regjistrimin e bisedës përmes pajisjes radiotransmetuese.

127. Qipro kundër Turqisë [GC].

128. Campbell dhe Fell kundër Mbretërisë së Bashkuar.

129. Leander.

130. Buckley.

131. Schonenberger dhe Durmaz kundër Zvicrës dhe Norris kundër Irlandës.

132. A kundër Kroacisë.

- largimi i punonjësit nga zyra e tij për arsye të ndërlidhura me jetën e tij private;¹³³
- transmetimi i fotografive të personit të dënuar, i lejuar nga policia;¹³⁴
- prania e kundërmimeve të rënda që vinë nga mbeturinat e hedhura afër qelisë së të burgosurit;¹³⁵
- fotografimi i foshnjës së paslindur pa pëlqimin e prindërve dhe mbajtja e fotonegativëve;¹³⁶
- mungesa e mënyrës për të siguruar mjekimin e dëmtimeve trupore, të shkaktuara nga gabimi mjekësor në spitalin e shtetit;¹³⁷
- joefektshmëria e procedurës për fitimin e qasjes në dosje personale, të mbajtur nga shërbimi sekret;¹³⁸
- dhënia e trajtimit të detyrueshëm mjekësor pa pëlqimin e paditësit apo përkundër bindjes së tij kulturore për shkak të prejardhjes së tij etnike;¹³⁹
- qasja e paautorizuar në të dhënat personale, duke përfshirë informatat mjekësore;¹⁴⁰
- futja e emrit në regjistrin e falimentimit;¹⁴¹
- pamundësia e shlyerjes së emrit të personit nga lista e

banorëve të përhershëm në një vend të caktuar;¹⁴²

- refuzimi për vazhdimin¹⁴³ ose kthimin e dokumenteve identifikuese të personit;¹⁴⁴
- largimi i emigrantit të vendosur.¹⁴⁵

Kush e ka barrën për të dëshmuar se ka ndodhur ndërhyrja në të drejta?

Në parim, paditësi duhet të dëshmojë ndërhyrjen materiale, duke dhënë prova se ka pasur shkelje në të drejtat e tij, të garantuara përmes nenit 8. Prova nuk duhet të jetë domosdo faktike. Në fakt, ekzistimi i legjislacionit, përmes të cilit lejohet ndërhyrja e ankimuar, së bashku me faktin se paditësi ka marrë informacion të plotë për të, mund të bind Gjykatën se edhe pse jo e dëshmuar materialisht, ndërhyrja në të drejta ka ndodhur. Me fjalë të tjera, mbajtja në fuqi e një sistemi të caktuar është e mjaftueshme për të demonstruar në një shkallë të duhur mundësinë e shkeljes së Konventës. Përndryshe, paditësi vështirë se do të mund të mbante barrën e dëshmisë në mungesë të dëmit material apo në rastet ku shkelja e të drejtave të personit rezulton në lëndim psikologjik që rrjedh nga pasoja e mundshme e zbatimit të ligjit të ankimuar. Kjo vlen posaçërisht lidhur me masat për përgjimin e fshehtë, prania e të cilave është e panjohur, së paku në atë moment, për ata që përgjohen.

142. *Babylonová kundër Sllovakisë*

143. *M. kundër Zvicrës.*

144. *Smirnova kundër Rusisë.*

145. *A.A. kundër Mbretërisë së Bashkuar.*

133. *Özpinar kundër Turqisë.*

134. *Toma kundër Rumanisë.*

135. *Brândușe kundër Rumanisë.*

136. *Reklos dhe Davourlis kundër Greqisë.*

137. *Codarcea kundër Rumanisë.*

138. *Haralambie.*

139. *Matter kundër Sllovakisë dhe V.C. kundër Sllovakisë*

140. *I. kundër Finlandës.*

141. *Albanese, Vitiello dhe Campagnano kundër Italisë.*

Kur paditësit mund të pretendojnë vetëm në dyshimin se komunikimet dhe lëvizjet e tyre janë përgjuar dhe jeta e tyre është përcjellë, ku e vetmja dëshmi është ekzistimi i legjislacionit që lejon ndërhyrje të tilla, Gjykata vlerëson arsyeshmërinë e ankesës në bazë të të gjitha rrethanave të rastit, gjegjësisht rrezikut se masat për përgjimin e fshehtë po aplikohen ndaj ankuesit. Kjo nuk do të kufizon shqyrtimin e Gjykatës në ekzistimin e dëshmisë së drejtpërdrejtë për ekzistimin e përgjimit, duke marrë parasysh se ajo dëshmi në parim është e vështirë për t'u gjetur.¹⁴⁶ Në vlerësimin e saj, Gjykata gjithashtu do të merr parasysh disponueshmërinë e mjeteve juridike në nivel të shtetit; mosekzistimi i atyre mjeteve, së bashku me praninë e dyshimit dhe shqetësimin të madh në mesin e qytetarëve për keqpërdorimin e kompetencave për përgjim të fshehtë, do të nxisë interesimin e Gjykatës edhe kur rreziku i vërtetë i përgjimit është i vogël. Në rrethana të caktuara, demonstrimi i mundësisë së ndodhjes së ndërhyrjes do t'i mjafton Gjykatës që të merret me rastin. Argumenti i “legjislacionit ekzistues”, i cili nuk shkon në kundërshtim me nenin 34, përmes të cilit individëve u mohet e drejta për të sfiduar ligjin që *abstracto* shkel Konventën (ndalesa e *actio popularis*), gjithashtu ka qenë i suksesshëm kur pretendimet për ndërhyrje prekin fushëveprimin që konsiderohet i një rëndësie të posaçme në jetën e personit, siç është aspekti seksual. Në rastin *Norris* Gjykata konsideroi se vet prania e legjislacionit, përmes të cilit ndalohej marrëdhënia homoseksuale, sipas nenit 8 paraqet ndërhyrje – edhe pse paditësi

^{146.} *Kennedy kundër Mbretërisë së Bashkuar*; ku Gjykata përkujtoi qasjen dhe parimet që fillimisht i kishte zbatuar në rastin *Klass dhe Malone*.

asnjëherë nuk është ndjekur apo dënuar në atë bazë – pasi që obligonte individin në fjalë të modifikojë sjelljen e vet lidhur me një aspekt shumë intim dhe të rëndësishëm të personalitetit të tij apo të rrezikojë ndjekjen penale.

A është ndërhyrja në të drejta e justifikueshme? Vrojtimet e përgjithshme

Në momentin kur përcaktohet ndërhyrja në të drejta nga autoritetet publike, Gjykata duhet të vendosë nëse arsyetohet në bazë të paragrafit 2. Pasi që klauzola deroguese mundëson kufizime në të drejtat e garantuara në Konventë, fusha e zbatimit të saj duhet qartazi të caktohet. Andaj, Gjykata ka qasje të ngushtë në këtë aspekt: përjashtimet nga lista e mbyllur, interpretimi i të cilës duhet të jetë strikt.¹⁴⁷ Në përputhje me parimin e përgjithshëm, njëzëri të pranuar në praktikën gjyqësore, çfarëdo kufizimi i mbrojtjes së paraparë në Konventë duhet shprehimisht të autorizohet apo të arsyetohet përmes vet Konventës. Sipas nenit 18, kufizimet mund të zbatohen vetëm për qëllimin e paraparë.

A ka qenë ndërhyrja në të drejta “në përputhje me ligjin”?

Faza e dytë e qasjes së strukturuar të Gjykatës për arsyetimin e ndërhyrjes përfshinë identifikimin e bazës ligjore për kufizimin e caktuar.

^{147.} *Sidiropoulos kundër Greqisë*.

Nëse ndërhyrja është në përputhje me ligjin, sjellja ndaj së cilës është parashtruar ankesa është në përputhje me nenin 8 (edhe pse në fazën e mëvonshme mund të mos konsiderohet e nevojshme apo proporcionale). Përndryshe, kufizimi i pretenduar shkel Konventën dhe nga Gjykata nuk kërkohet që të thellojë shqyrtimin e rastit. Kjo gjendje vlen për të gjitha të drejtat e kualifikuara, edhe nëse është në lidhje me nenet 9 dhe 11 të versionit anglez të tekstit zyrtar që ka formulim tjetër “të paraparë me ligj”. Sido që të jetë, Komisioni dhe Gjykata gjithmonë kanë mohuar ndonjë relevancë të këtij dallimi,¹⁴⁸ duke ua dhënë dy shprehjeve të njëjtën domethënie sepse formulimi në frëngjisht është si në vijim “*prévues par la loi*”, pa bërë ndonjë dallim. Gjykata e Strasburgut ka përcaktuar testin e pragut për të përcaktuar nëse ndërhyrja është në përputhje me ligjin. Kjo skemë çon Gjykatën që të vlerësojë:

- ekzistimin e ligjit vendor;
- qartësinë dhe precizitetin e formulimeve të tij dhe
- qëllimin e tij.

Cili është ligji për qëllime të Konventës?

Referenca në parimin e legalitetit thirret në nevojën që ndërhyrja të jetë e bazuar në dispozitën vendore juridike. Gjykata duhet ta konsideroj ligjin ashtu si ai interpretohet në vend, përveç nëse pikëpamja e shprehur nga gjykatat vendore pasqyron arsye të forta për të mos u pajtuar.¹⁴⁹ Kjo vetëpërmbajtje e nevojshme vjen

¹⁴⁸. *Sunday Times kundër Mbretërisë së Bashkuar*.

nga fakti se pyetjet lidhur me formulimin e ligjeve vendore para Gjykatës së Strasburgut vetëm kanë të bëjnë me faktet e rastit. Gjykata i ka dhënë interpretim të gjerë këtij kriteri. Arsyetimi i ndërhyrjes mund të ngërthehet në sistemin statusor shtetëror, por edhe në burime të tjera, siç janë rregullat profesionale të mirësjelljes, në parimet e pashkruara të ligjit bazik, në rregulloret e Bashkimit Evropian apo traktatet e brendshme, qofshin dypalëshe apo shumëpalëshe. Nga ana tjetër, rregulloret administrative, urdhrat, udhëzimet dhe çfarëdo burimi tjetër juridik që karakterizohet me nivel të lartë të fleksibilitetit apo të diskrecionit ose që nuk paraqet efekte obligative dhe ka mungesë të qasjes, zakonisht nuk përbëjnë bazë të mjaftueshme ligjore për qëllime të nenit 8 §2.¹⁵⁰

Së dyti, Gjykata duhet të merr parasysh tekstin e ligjit, fushën që mbulon, si dhe numrin dhe statusin e atyre, të cilëve u dedikohet me qëllim të vlerësimit të qartësisë dhe precizitetit të tij. Ky kusht mund të përkufizohet si i “qasshmërisë” së ligjit. Në njërën anë do të thotë se përmes normës duhet të vendoset për situatën specifike të rastit; nga ana tjetër, shikohet edhe perspektiva subjektive,

Qytetarët duhet të jenë në gjendje të kenë një indikacion të duhur në rrethanat e rregullave juridike që zbatohen për rastin në fjalë.¹⁵¹

¹⁴⁹. *Roche kundër Mbretërisë së Bashkuar [GC]*.

¹⁵⁰. *Shimovolos kundër Rusisë*.

¹⁵¹. *Malone*.

Aspekti i tretë, drejtpërsëdrejti i lidhur me atë të parin, përfshinë parashikueshmërinë e pasojave të sjelljes së personit: çdo individ duhet të jetë në gjendje të rregullojë sjelljen e tij sipas dispozitave të ligjit. Nënkuptohej se kërkimi i sigurisë nuk mund të rezultojë me ngurtësi të tepërt gjatë hartimit të teksteve juridike. Ligjet shpesh përpilohen në terme që pak a shumë janë të mjegullta dhe interpretimi e zbatimi i të cilave janë çështje e praktikës. Sido që të jetë, ligji që ndërthen në vete kompetenca të diskrecionit duhet të cek qëllimin që mund ta ketë zgjidhja e bërë nga autoritetet publike, në mënyrë që të analizohet çdo opsion dhe që të mund të shpallet *ultra vires*. Analiza e përshkruar ka qenë çështje e përfolur në disa kategori të rastit, siç janë masat për kujdesin e fëmijëve, korrespondenca e të burgosurve, përgjimi i fshehtë dhe, kohëve të fundit, edhe imigracioni.

Zbatimi praktik i parimit të legalitetit

Në vijim është paraqitur një vështrim joshtrues i mënyrës së aplikimit të parimit të legalitetit nga Gjykata në një numër të fushave problemore.

Marrja e fëmijëve në kujdes publik

Shtetet tradicionalisht janë të pajisura me legjislacion specifik përkritazi me marrjen e fëmijëve nën kujdes. Përderisa ndodh rrallë që ankesa para Gjykatës të ngrisë mosekzistimin e bazës së duhur ligjore, e njëjta nuk mund të thuhet lidhur me vërejtjet për mungesën e qartësisë dhe të precizitetit të dispozitave ekzistuese

ligjore. Sfida më e zakonshme e ngritur kundër ligjit vendor është mos qartësimi i madh i fushëveprimit të kompetencave në fushën e shërbimeve sociale për largimin e fëmijëve nga prindërit e tyre apo për marrjen e vendimeve të tjera për fëmijët nën kujdesin publik.¹⁵² Në rastin *Olsson* ligji vendor është sfiduar për atë që ka lejuar vendosjen e fëmijëve nën kujdesin publik në bazë të “mungesës së kujdesit ndaj tij” dhe në bazë “të çfarëdo kushti tjetër në shtëpi”. Gjykata është dëshmuar të jetë refuzuese për pranimin e argumenteve të cekura, duke konsideruar se madje edhe normat e shprehura në aspekte më të përgjithshme mund të plotësojnë nocionin e ligjit, posaçërisht duke pasur parasysh fushën e gjerë të kompetencave të dhëna punëtorëve socialë që mund të balancohen në mënyrë të efektshme duke krijuar masa të duhura mbrojtëse procedurale si në nivel administrativ, ashtu edhe në atë gjyqësor. Në rastin *T.P. dhe K.M.* përveç kësaj, Gjykata konsideroi shkallën e rrezikut nga shkaktimi i dëmit ndaj fëmijës para ndërhyrjes së autoriteteve publike. Gjykata deklaroi se parësia e nevojshme për mbrojtjen e efektshme të fëmijës ka mundur të neutralizohet në mënyrë jo të duhur nëse e drejta e autoriteteve për të ndërhyrë do të kishte qenë e kufizuar në situata të dëmtimit aktual dhe konkret.

Përgjimi i korrespondencës së të burgosurve dhe rregullimi i vizitave të tyre

Përgjimi i korrespondencës së të burgosurve njëkohësisht ngritë çështje të sigurisë publike dhe të të drejtave themelore të individit.

¹⁵² *Eriksson kundër Suedisë*.

Pasi që korrespondenca është mjeti kryesor, përmes të cilit komunikojnë personat e privuar nga liria me botën e jashtme, ndërhyrjet mund të kenë pasoja domethënëse në sferën personale të të burgosurit. Lidhur me parimin e ligjshmërisë, nga Gjykata është kërkuar që të merr vendim lidhur me dy çështje kryesore: natyrën e dispozitave që parashohin kontroll të korrespondencës dhe nivelin e tyre të precizitetit.

Shkelja e parimit të ligjshmërisë është konstatuar në rastin Silver dhe të tjerët, një rast ky që kishte të bënte me rregullimin e korrespondencës së të burgosurve përmes udhëzimeve administrative për shërbimet e burgjeve, të hartuara nga Sekretari i Shtetit. Gjykata konstatoi se edhe pse shumica e kufizimeve në korrespondencën e të burgosurve do të mund të mblidheshin nga përmbajtja e ligjit, ndërhyrja e bazuar në rregullat e brendshme të pabotuara dhe në qarkoret e dërguara administratorëve të burgjeve, të cilat nuk kanë autoritet formal ligjor, nuk mund të konsiderohen se plotësojnë kushtet sipas nenit 8. Kështu, në rastin Enea¹⁵³ Gjykata konstatoi se Italia ka shkelur nenin 8 për shkak se Akti për administrimin e burgjeve, në bazë të cilit është bërë monitorimi i korrespondencës së paditësit, nuk ka rregulluar kohëzgjatjen e masës apo arsyet për justifikimin e saj, si dhe nuk ka paraparë me qartësinë e mjaftueshme fushëveprimin dhe mënyrën e ushtrimit të diskrecionit nga autoritetet kompetente, duke mos ofruar kështu shkallën minimale të mbrojtjes kundër arbitraritetit, e cila parashihet me dispozitat për sundimin e ligjit.

Sa u përket çështjeve të qasshmërisë dhe të parashikueshmërisë,

153. Shih gjithashtu William Faulkner kundër Mbretërisë së Bashkuar.

ankuesit nganjëherë kanë pasur vërejtje në pamundësinë e të kuptuarit e madje edhe të të diturit të rregullave të kësaj fushe, dhe paaftësinë tyre për të rregulluar sjelljen në përputhje me rregullat. Në rastin e lartpërmendur Silver, Gjykata konstatoi shkelje të nenit 8 pasi që autoritete kryesisht janë mbështetur në urdhrat dhe udhëzimet, të cilat nuk kanë qenë në dispozicion të të burgosurve dhe që nuk kanë dhënë udhëzime të duhura lidhur me kufizimet në sjelljen e të burgosurve. Ligjet shtetërore për burgje, përmes të cilave lejohej censurimi automatik i korrespondencës dhe nuk jepeshin informata të mjaftueshme për mënyrën e ushtrimit të kësaj kompetence gjithashtu do të çonin në konstatimin e shkeljes, siç ishte rasti me një numër padish kundër Polonisë.¹⁵⁴ Atje, sistemi vendor nuk bënte dallime sa i përket detajeve të kontrollit sipas llojeve të ndryshme të korrespondencës. Si pasojë, edhe komunikimet privilegjuara, siç janë lutjet individuale drejtuar Komisionit dhe Gjykatës kanë mundur të ndalen dhe të lexohen. Mungesa e masave mbrojtëse procedurale për më tepër ka penguar çdo mjet juridik për zgjidhjen e kësaj çështjeje, dhe autoritetet publike nuk kanë qenë të obliguara që këtë kontroll ta rregullojnë përmes vendimit formal dhe të arsyetuar.¹⁵⁵ Në vitin 2009, duke trajtuar për herë të parë konfidencialitetin mjekësor në burg. Gjykata shtriu këtë parim edhe në komunikimet mes pacientit të dënuar dhe mjekut të tij, me rastin kur kjo korrespondencë është ndaluar dhe kontrolluar nga zyrtari mjekësor i burgut.¹⁵⁶

154. Niedbala kundër Polonisë; Mianowski kundër Polonisë.

155. Salapa kundër Polonisë.

156. Szuluk kundër Mbretërisë së Bashkuar.

Në rastin *Gülmez* një trup gjykues njëzëri konsideroi se dispozitat ligjore që nuk identifikojnë në mënyrë precize shkeljet dhe dënimet, të cilat do të mund të ndikonin në vendimin për kufizimin e të drejtave të paditësit, nuk kanë mundur të konsiderohen si mjaftueshëm të qarta dhe të hollësishme për ta mbrojtur në mënyrë të duhur të burgosurin nga çfarëdo ndërhyrjeje e gabueshme në të drejtën e tij për jetë familjare, duke çuar kështu në shkeljen e nenit 8.

Zbatimi i masave për përgjim të fshehtë

Masat e përgjimit të fshehtë janë pjesë e numrit gjithnjë në rritje të padive. Në këtë fushë, zhvillimet teknologjike kanë detyruar Gjykatën që të krahasojë parimet tradicionale të nenit 8 §2 me metodat e sofistikuara të ndërhyrjes në jetën private. Në vitin 2010, Gjykata dha gjykimin e saj të parë që kishte të bënte me përgjimin GPS në kontekstin e hetimeve penale.¹⁵⁷ Gjatë marrjes së vendimit për rastin, Gjykata theksoi dallimet mes masave në fjalë dhe mjeteve të tjera më pak ndërhyrëse vizuale apo akustike të përgjimit, për të cilat vlejnë masat mbrojtëse më pak strikte. Thënë në përgjithësi, praktika gjyqësore e Strasburgut thekson nevojën urgjente të eliminimit të ndërhyrjeve arbitrare. Kështu, çfarëdo dispozite vendore për këtë çështje duhet të jetë e qartë për t'ua dhënë individëve indikacionin e duhur lidhur me rrethanat kur autoritetet publike kanë të drejtë që të ndër marrin masa të tilla. Përveç këtij kushti të përgjithshëm, Gjykata ka theksuar masat e tjera minimale mbrojtëse. Në sistemet vendore duhet të

157. *Uzun kundër Gjermanisë.*

saktësohen shkeljet, të cilat mund të arsyetojnë urdhrin për përgjim, kufizimet subjektive ndaj kategorive të caktuara të njerëzve, limitet kohore të monitorimit; procedurën e shqyrtimit, të përdorimit, këmbimit dhe ruajtjes së të dhënave të nxjerra dhe rrethanat kur informata mund të shlyhet apo të shkatërrohet,¹⁵⁸ si dhe ofrimin shqyrtimit para apo pas *post facto* nga gjyqtari apo nga ndonjë autoritet i mirëfilltë që është objektivisht dhe subjektivisht i paanshëm, si dhe i pavarur faktikisht dhe në mënyrë hierarkike nga organi përgjegjës për shqiptimin e masave të tilla dhe që ka kompetencë për të vërtetuar se ato regjistrime kanë qenë të mirëfillta e të besueshme. Nëse në legjislaturën vendore nuk ceken disa nga elementet e lartshënuara, Gjykata do të zgjerojë vlerësimin e saj edhe në praktikën gjyqësore vendore që mund të jetë e rëndësishme për mbrojtjen e individëve. Në të gjitha rrethanat qasja e Gjykatës është mjaft strikte, pasi që integrimi heterogjen i ligjit vendor nuk mund t'i mbulojë mangësitë kryesore të dispozitave relevante ligjore.¹⁵⁹

Zbatimi i kompetencave të ndalimit dhe të kontrollit nga policia

Në rastin *Gillan dhe Quinton* nga Gjykata është kërkuar që të merr vendim lidhur me kompetencat e detyrimit, të dhëna policisë përmes legjislaturës kundër terrorizmit.

158. *Weber dhe Saravia kundër Gjermanisë (dec.); Shoqata për Integrimet Evropiane dhe të Drejtat e Njeriut dhe Ekimdzhev kundër Bullgarisë; Liberty dhe organizatat e tjera kundër Mbretërisë së Bashkuar.*

159. *P.G. dhe J.H.*

Në bazë të ligjit, policia mund të ndalon dhe të bastisë çdokënd dhe çdo kund pa paralajmërim, pavarësisht ekzistimit të ndonjë dyshimi të arsyeshëm për keqbërje, me kusht që polici i uniformuar të konsideron aktivitetin si “të duhur për parandalimin e veprave të terrorizmit”. Gjykata konsideroi se diskrecioni i gjerë, i paraparë me ligj, si në kuptim të autorizimit të kompetencës për të ndaluar dhe kontrolluar, ashtu edhe në kuptim të zbatimit të saj në praktikë, nuk është kufizuar përmes masave të duhura mbrojtëse juridike, në mënyrë që individit të ketë mbrojtje të mjaftueshme nga ndërhyrja arbitrare në të drejta. Pikësëpari, ka theksuar se në fazën e autorizimit nuk parashihej kushti që ndërhyrja të jetë e nevojshme, por vetëm që të jetë e përshtatshme. Edhe miratimi i autorizimit së pari duhet t'i nënshtrohej konfirmimit dhe letrës së ripërtëritjes. Në fakt pas futjes në fuqi të legjislacionit kundër terrorizmit, autorizimi i tillë është ripërtërirë vazhdimisht sipas “programit vazhdues”. Prania e Shqyrtuesit të pavarur nuk është parë të jetë relevante, pasi që kompetencat e tij kanë qenë të kufizuara në raportim për punët e përgjithshme të dispozitave statusore, dhe ai nuk ka pasur të drejtë të anulimit apo të ndërrimit të autorizimit. Kështu, pjesa më e madhe e legjislacionit i ka dhënë diskrecion të gjerë policit, vendimi i të cilit për ta ndaluar dhe kontrolluar individin është bazuar vetëm në intuitën profesionale. Zyrtarëve policorë nuk u është dashur të demonstrojnë dyshimin e arsyeshëm e as që është kërkuar nga ata të kenë ndonjë dyshim subjektiv ndaj personit të ndaluar dhe të kontrolluar. I vetmi kusht i paraparë në dispozitën ligjore kishte të bënte me qëllimin e kontrollit, që ishte gjetja e gjësëndeve, të cilat do të mund të përdoreshin në lidhje me terrorizmin: që do të thotë se, me kusht që qëllimi i ndalimit ka

qenë kontrolli për këto gjësende (të identifikuar në kuptim aq të gjerë, sa që përfshinin edhe shumë gjësende që njerëzit normalisht i mbajnë në rrugë), dyshimi për praninë e tyre madje as që ka qenë i nevojshëm. Gjithashtu, në dritën e dëshmive statistikore që tregojnë nivelin e përdorimit të kompetencave ligjore të ndalimit dhe të kontrollit nga policët, Gjykata konsideroi se dispozita nuk ishte e kufizuar sa duhet dhe as që i nënshtrohej masave të duhura mbrojtëse ligjore kundër keqpërdorimit, duke mos plotësuar kështu kushtin ligjor, të paraparë në nenin 8.

Rastet e imigrimit

Viteve të fundit nga Gjykata është kërkuar që të vendosë për ligjshmërinë e vendimeve lidhur me çështjet e imigracionit dhe sa kanë qenë procedurat e duhura me rastin e nxjerrjes së tyre. Sistemi ligjor i vendit nuk plotëson kushtin “në përputhje me ligjin” nëse ia mundëson ekzekutivit që të vendosë për çdo rast veç e veç nëse duhet të zbatohë apo jo masat e rëndësishme mbrojtëse nga keqpërdorimi. Ky parim është vërtetuar në rastin *Liu dhe Liu*, me ç'rast autoritetet publike kishin shumë kompetenca të zgjeruara lidhur me procedurën për deportimin e të huajit. Kështu, Gjykata identifikoi lidhjet parësore mes kushteve të parapara në nenin 8§2 dhe të ligjit që paraqiste ekzistimin e shqyrtimit domethënës gjyqësor të vendimeve të ekzekutivit. Motivimi i masave dhe e drejta për të kërkuar mjete gjyqësore u bën thelbësore në mënyrë që të plotësohej parimi i ligjshmërisë.

Kjo qasje është zbatuar në rastin *G.C.*, ku urdhri për largim ishte dhënë pa ndonjë referencë në historikun faktik dhe vetëm në bazë të “rrezikut më serioz ndaj sigurisë shtetërore” që rezultonte nga prania e paditësit.

Legjitimiteti i ndërhyrjes në të drejtë

Pasi që Gjykata të vërteton ligjshmërinë e ndërhyrjes, do të shqyrton ligjshmërinë e qëllimit. Qëllimet e cekura në listën e paragrafit 2 janë pjesë përbërëse e listës së mbyllur. Megjithatë, ka ndodhur që Gjykata ka marrë parasysh qëllimet që dallonin nga ato të cekura shprehimisht. Në rastin *Nyanzi* Gjykata konstatoi se ruajtja dhe zbatimi i kontroleve të imigracionit ishte arsyeim legjitim për largimin e paditësit nga Mbretëria e Bashkuar në Ugandë. Përkundër përjashtimeve, formulimet e Konventës duhet të jenë gjithëpërfshirëse lidhur me interesat kryesore që mund të rrezikohen, ku secili prej tyre është i shprehur në aspekte të gjëra. Ato janë të përfshira në të gjitha të drejtat e kualifikuara, me të vetmin përjashtim të mirëqenies ekonomike të vendit. Nga aspekti procedural, shteti i paditur ka për detyrë që të cek qëllimin, i cili tentohet të arrihet përmes ndërhyrjes në të drejtë, dhe në përgjithësi, Gjykata do të jetë e kënaqur me të. Kjo do të thotë se beteja kryesore luftohet për nevojën dhe proporcionalitetin të masave të zbatuara për arritjen e atyre qëllimeve.

Qëllimet legjitime, të cekura në nenin 8 dhe të interpretuara nga Gjykata janë si në vijim:

Siguria kombëtare

Ka të bëjë me mbrojtjen e shtetit nga rreziku i dëmtimit që vjen nga aktivitetet e armiqve të brendshëm dhe të jashtëm, siç është përmbysja e qeverisë së shtetit apo sulmet e dhunshme ndaj sistemit demokratik. Kjo dispozitë është thirrur në një numër të kufizuar rastesh lidhur me grumbullimin e fshehtë të informatave për individin e caktuar apo me masat e përgjimit të fshehtë, të cilat pretendohet se janë të nevojshme për luftimin e kërcënimeve që vijnë nga aktivitetet alarmuese të terroristëve apo nga format e sofistikuar të spiunazhit.¹⁶⁰ Arsyetimi nuk është mbështetur në rastin *Smith dhe Grady*, lidhur me trajtimin më pak të favorshëm të pjesëtarëve homoseksualë të forcave të armatosura britanike.

Siguria publike

Ky qëllim si i vetëm është thirrur rrallë. Edhe në rastet kur kjo ndodh, Gjykata është e prirë që njëkohësisht të mbështetet në bazat e tjera bashkekzistuese, siç është siguria kombëtare apo parandalimi i krimit dhe i trazirave. Siguria publike ishte në thelb të aktgjykimit të Komisionit në rastin *X dhe Y kundër Zvicrës*, lidhur me kufizimet e jetës familjare në burg. Ngjashëm me këtë, në rastin *Buckley* Gjykata pranoi sigurinë publike si një nga arsyetimet për refuzimin nga autoritetet britanike që t’ia mundësojnë paditëses jetesën në karvanin e vendosur në tokën e saj. Po të kishte autorizimin të bënte një gjë të tillë, paditësja do të rrezikonte trafikun rrugor, pasi që qasja në pronën e saj realizohet përmes një autoudhë publike.

¹⁶⁰ *Klass; Leander.*

Mirëqenia ekonomike e vendit

Menaxhimi i kujdesshëm i financave publike ka qenë shqetësimi kryesor në disa prej rasteve lidhur me politikat lokale të banimit dhe të demografisë. Për shembull, ky qëllim legjitim është ngritur nga shteti i paditur në rastin *Gillow*: kufizimet e banimit në Guernsey janë arsyetuar me nevojën urgjente për të mbajtur numrin e popullsisë brenda kufijve që do të lejonin zhvillimin e baraspeshuar ekonomik të zonës.

Rregullimi i tregut të punës në bazë të dendësisë demografike të zonës urbane është konsideruar të jetë bazë legjitime për deportimin e qytetarit maroken pas shkurorëzimit të tij nga shtetasja holandeze.¹⁶¹ Sido që të jetë, dallimi mes interesave private dhe publike ekonomike nuk është gjithmonë i lehtë që të bëhet. Për shembull, në rastin *Hatton dhe të tjerët* numri i rritur i fluturimeve të natës është arsyetuar me rezultatet e përgjithshme të favorshme ekonomike që rrjedhin nga sistemi më i mirë i transportit, por interesat kolektive ishin thellësisht të ndërlydhura me ato të aviokompanive.

Parandalimi i trazirave dhe krimit

Ky qëllim është i dyfishtë pasi që përfshinë dy koncepte të ndryshme, pra atë të trazirave, një nga qëllimet më të thirrura legjitime, që duket se përfshinë situata alarmante që rrjedhin nga sjelljet individuale apo kolektive që kërcënojnë jetën e qetë shoqërore. Përkitazi me komponentin e “krimit” të këtij qëllimi, duhet të bëhet një dallim i rëndësishëm mes parandalimit dhe

161. *Berrehab*.

zbulimit të krimit. Masat e ndërmarra nga shteti mund të arsyetohen vetëm nëse kanë për qëllim evitimin e kryerjes së krimit. Pasi që shkëlja të jetë bërë, shteti duhet të mbështetet në arsyetime të ndryshme. Megjithatë, dallimi që mund të bëhet në praktikë mund të jetë i mjaftueshëm. Për shembull, në rastin *S. Dhe Marper* Gjykata konsideroi se sistemi i mbledhjes së mostrave të ADN-së dhe i shenjave të gishtërinjve i shërbente qëllimit të parandalimit të krimit, edhe pse joproportional krahasuar me qëllimin.¹⁶² Në rastin e hetimeve penale, Gjykata në parim refuzon pranimin e legjitimitetit të sjelljes së zyrtarëve policorë, kur i njëjti bazohet në bindjen e gabuar apo në premisat e gabueshme, të cilat do të mund dhe do të duhej të shmangeshin përmes masave të duhura parandaluese.¹⁶²

Mbrojtja e shëndetit dhe moralit

Siç ishte rasti me qëllimin paraprak, ky qëllim ka tendencë të kombinimit të dy interesave të veçanta. Shëndeti ka të bëjë me sferën individuale, ndërsa mbrojtja e moralit zakonisht është interpretuar si sinonim i moralitetit seksual. Nga praktika gjyqësore është e qartë se moraliteti mund të nënkuptojë standardet etike të shoqërisë si tërësi apo ndjeshmërinë e kategorive specifike sociale, siç janë nxënësit e shkollës. Në rastin *Dudgeon*¹⁶³ Gjykata ka trajtuar penalizmin e aktiviteteve seksuale me pëlqim dhe të bëra në privatësi mes meshkujve të rritur, duke mohuar se zgjidhja për ta penalizuar atë sjellje do të mund të plotësonte nevojën e respektimit të standardeve morale.

162. *Keegan kundër Mbreterisë së Bashkuar*.

163. *Qasja e njëjtë më vonë është konfirmuar në ADT kundër Mbreterisë së Bashkuar*.

Gjykata në këtë aspekt nxori përfundim tjetër në rastin *Laskey, Jaggard dhe Brown*: ku Gjykata ka bërë një precedent ndaj mbrojtjes së shëndetit të personave në fjalë, duke pasur parasysh pasojat që aktivitetet sadomazohiste mund t'ia shkaktojnë trupit.

Mbrojtja e të drejtave apo lirive të të tjerëve

Qëllimi është i shprehur në aspekte shumë të gjëra, dhe mbulon një vistër të gjerë të zgjedhjeve. Në shumë raste kjo ka rezultuar me klauzolë të hapur, falë së cilës, kufizime të ndryshme dhe ende të papërkufizuara janë arsyetuar. Rasti *Chappell* është ilustrativ, ku Gjykata zgjeroi derogimet e përfshira në paragrafin 2 në mbrojtjen e të drejtës së pronës intelektuale. Mbrojtja e të drejtave dhe lirive e palëve të treta po ashtu është theksuar në mënyrë të suksesshme për arsyetimin e vendimit lidhur me ndarjen e fëmijës nga prindërit.¹⁶⁴ Në veçanti, Gjykata ka zbatuar formulën e “interesit më të mirë të fëmijës” si element kryesor për vendimet e saj, edhe nëse kjo nuk është shprehimisht e cekur në nenin 8.

Kushti i ekzistimit të nevojës

Ligjshmëria dhe legjitimiteti i ndërhyrjes në të drejtë nuk garanton përputhjen e saj me kushtet e derogimit të parapara në nenin 8. Masa po ashtu duhet të kalojë testin e ekzistimit të nevojës, i cili përmban një analizë të shumë aspekteve. Termi

¹⁶⁴ *Margareta dhe Roger Andersson*.

“nevojë” i përdorur në Konventë mishëron tensionin e krijuar nga ndeshja mes individit dhe shoqërisë. Në vlerësimin e kushtit të ekzistimit të nevojës, i cili në mënyrë të paevitueshme nënkupton testin e proporcionalitetit, Gjykata mund që po ashtu të zgjerojë analizën e saj përtej kufijve të së drejtës në fjalë, duke zgjeruar vlerësimin e thelbit të demokracisë në shtetin e paditur në bazë të disa treguesve, siç është pluralizmi, toleranca, mendja e hapur, barazia, liria, e drejta në gjykim të drejtë, liria e shprehjes, grumbullimit dhe e fesë.¹⁶⁵ Lidhur me atë se çka ka nënkuptuar me ekzistimin e nevojës, si zakonisht Gjykata nuk ka dalë me përkufizim të qartë, por në vend të kësaj, ajo përdorë një nocion të përbërë dhe të balancuar, ku ekzistimi i nevojës nuk është sinonim me nocionin e domosdoshmërisë, e as që ka kuptimin e njëjtë fleksibil të shprehjeve, siç janë: 'i/e arsyeshëm', 'i/ e dobishëm' apo 'i/e dëshirueshëm'.¹⁶⁶ Një vështrim i shkurtër i praktikës gjyqësore të Gjykatës tregon se sa më të rëndësishme të jenë të drejtat në skemën e Konventës, më bindëse do të jenë arsyet e nevojshme për justifikimin e kufizimit. Kalimi i kohës po ashtu është një ndryshore që është konsideruar me qëllim të llogaritjes së vazhdimësisë së nevojës. Në rastin *Luordo* Gjykata konsideroi që pas katërmbëdhjetë vitesh, baraspesha mes interesit të përgjithshëm për pagesën e kreditorit të bankrotuar dhe të drejtës së paditësit në korrespondencë është prishur dhe, rrjedhimisht, më nuk ka pasur nevojë që korrespondenca e dërguar atij t'i nënshtrohet shqyrtimit nga mirëbesuesi i bankrotimit.

¹⁶⁵ *Refah Partisi (Partia e Mirëgenies) kundër Turqisë*.

¹⁶⁶ *Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar*.

Edhe pse në sistemin subsidiar, shtetet kontraktuese të Konventës gëzojnë nivel të ndryshëm të vlerësimit të mënyrave për arritjen e objektivave të tyre, në fund të fundit varet nga Gjykata për të vlerësuar se ndërhyrja korrespondon me nevojën imediate shoqërore dhe se është proporcionale me qëllimin legjitim dhe me nevojën shoqërore të trajtuar.

Proporcionaliteti dhe margjina e vlerësimit

Doktrina e margjinës së vlerësimit ngërthen në vete parimin e proporcionalitetit. Megjithatë, e para është më e gjerë se kjo e fundit dhe paraqet “kornizën e referencës”, brenda së cilës janë të mundshme nivele të ndryshme të intensitetit të shqyrtimit gjyqësor. Këto nivele të intensitetit shkojnë prej “shqyrtimit të racionalitetit”¹⁶⁷, ku është e mjaftueshme që rregullatori shtetëror të demonstroi bazën rationale për miratimin e legjislacionit të kontestuar, e deri në nivele më strikte të kontrollit, “ku interesi detyruar i shtetit” ose “arsyet me peshë” duhet të demonstroi për të justifikuar masën në nivel shteti.¹⁶⁸ Gjerësia e hapësirës shtetërore rregulluese varet nga Gjykata Evropiane dhe nga juridiksionet e vendit. Nga ana e Gjykatës, të kuptuarit e margjinës së vlerësimit është në thelbin e skemës subsidiare të Konventës, përmes së cilës konsiderohet se palët nënshkruese normalisht janë në pozitë më të mirë për të vlerësuar nevojën dhe proporcionalitetin e masave të caktuara në kontekstin relevant

167. Rasmussen kundër Danimarkës.

168. Abdulaziz, Cabales dhe Balkandali kundër Mbretërisë së Bashkuar.

169. Handyside; Rees kundër Mbretërisë së Bashkuar.

kulturor dhe shoqëror-ekonomik, posaçërisht kur kemi të bëjmë me politikat për çështjet e debatuar morale apo për zhvillimin ekonomik lokal.¹⁶⁹ Aty ku nuk ka konsensus brenda shteteve anëtare të Këshillit të Evropës për rëndësinë relative të interesit të rrezikuar apo për mënyrat më të mira për mbrojtjen e tij, në veçanti kur rasti ngritë çështje të ndjeshme morale apo etike, margjina do të jetë më e gjerë, ndërsa nëse prania e qëllimit ose politikës rregullative perceptohet si i “përbashkët” apo “evropiane” do të ketë efektin e ngushtimit të margjinës së vlerësimit. Në shumicën e rasteve, gjatë zbatimit të margjinës së tyre të vlerësimit, nga shtetet kërkohet që të gjejnë një ekuilibër mes interesave konkurruese private/publike dhe të drejtave të parapara në Konventë.

Pasi që proporcionaliteti është përbërës i kushtit të nevojës dhe i margjinës së vlerësimit, çfarëdo ndërhyrje në të drejtat e përcaktuara në nenin 8 duhet të peshohet sipas bazës në vijim: në parim nuk do të konsiderohet joproporcionale nëse është e kufizuar në zbatimin dhe efektin e saj, dhe nëse është e përcjellë në mënyrë të duhur përmes masave mbrojtëse në legjislaturën vendore në mënyrë që individi të mos i nënshtrohet trajtimit arbitrar.¹⁷⁰ Rasti *Ernst dhe të tjerët*¹⁷¹ paraqet një shembull interesant të aktgjykimit, të bazuar në parimin e proporcionalitetit. Rasti kishte të bënte me katër gazetarë, zyrat dhe shtëpitë e të cilëve ishin bastisur lidhur me dyshimin e dhënies së informatave të besueshme mediave nga pjesëtarët e gjyqësorit.

170. M.S. kundër Suedisë.

171. Ernst dhe të tjerët kundër Belgjikës.

Përkitazi me urdhrat për bastisje, Gjykata konstatoi se ato hartoheshin në aspekte të gjëra (“kontroll dhe sekuestrim i çfarëdo dokumenti apo objekti që mund të ndihmojë hetimin”) dhe nuk jepnin informata për hetimin në fjalë, hapësirat që duhej të kontrolloheshin dhe objektet që duhet të sekuestroheshin. Për më tepër, paditësit që nuk ishin akuzuar për asnjë shkelje, nuk kanë qenë të informuar për arsyet e bastisjes, duke krijuar kështu bastisje që nuk mund të konsideroheshin si proporcionale me qëllimet legjitime.

Sa herë që janë ngritur çështje të reja morale ose etike para Gjykatës, kjo e fundit ka qenë e gatshme t’ia lejojë shtetit të paditur një margjinë domethënëse të vlerësimit. Në rastin *Evans*, të shqyrtuar më herët, margjina e vlerësimit është zgjeruar për të përfshirë çfarëdo shkelje të Konventës. Nga ana tjetër skema jashtëzakonisht e gjerë e vlerësimit, e miratuar nga Mbretëria e Bashkuar lidhur me grumbullimin dhe mbajtjen e të dhënave të ADN-së, e sfiduar në rastin *S. dhe Marper* është konstatuar se ka kaluar margjinën e vlerësimit që i është dhënë shtetit, duke rezultuar kështu me shkelje. Në rastin *Ellis Poluhaas Dödsbo* Gjykata konsideroi se përmes refuzimit të lejimit lëvizjes së hirit të bashkëshortit të paditëses për t’u dërguar në varrezat familjare të saj në bazë të nocionit të “pushimit të qetë” të paraparë në ligj, autoritetet shtetërore kanë vepruar në kuadër të margjinës së gjerë të vlerësimit që u është dhënë atyre për të baraspeshuar interesin e individit me rolin e shoqërisë për t’u siguruar që varrezat të mbesin të shenjta. Kufijtë e margjinës së vlerësimit varen shumë nga interesat që rrezikohen: sa më shumë që përfshijnë vlera themelore dhe aspekte thelbësore të jetës private, më pak ka gjasa që Gjykata të njoh diskrecionin e gjerë.

Zbatimi praktik i doktrinës të margjinës së vlerësimit

Në vijim paraqitet një vështrim joshterues i mënyrës së interpretimit dhe të zbatimit të margjinës së vlerësimit nga Gjykata në një numër fushash substanciale problemore që i ka shqyrtuar.

Në ndërhyrjen në jetën private dhe familjare të të burgosurit

Gjykata pajtohet se nevojitet një nivel i caktuar i kontrollit ndaj kontakteve të të burgosurve me botën e jashtme, çfarëdo forme që këto kontakte mund të kenë. Ndërhyrjet në këtë aspekt nuk paraqesin automatikisht shkelje të Konventës. Pavarësisht kësaj, statusi i personit nuk mund të justifikojë heqjen e plotë të të drejtave themelore dhe duhet të ekzistojë baraspesha e duhur mes interesave konkurruese. Në rastin *Dickson* kufizimet në qasjen e të burgosurit në riprodhimin e asistuar janë konsideruar të jenë kufizime jo të duhura ndaj interesit të paditëses për të pasur fëmijë. Sa i përket kontakteve me familjet, Gjykata vazhdimisht ka trajtuar me inferioritet çfarëdo kufizimi në krahasim me faktorët objektiv që paraqesin proporcionalitetin e masës: shkelja e bërë,¹⁷² shkalla e ndërhyrjes,¹⁷³ rëndësia e asaj që mund të rrezikohet për të burgosurin në fjalë.¹⁷⁴

172. *Messina* (nr. 2) kundër Italisë.

173. *Jankauskas* kundër Lituaniës, lidhur me censurimin në shkallë të lartë të korrespondencës së të burgosurve.

174. *Ploski* kundër Polonisë. Shkelja e Konventës ka rrjedhur nga refuzimi i dhënies së lejes së përkohshme për pjesëmarrje në varrimin e prindërve të vet që i është bërë paditësit.

Në këtë drejtim, prioritetet i lartë i jepet të drejtës së të burgosurit që të komunikojë me avokatit e tij, si aspekt specifik i të drejtës në mbrojtje, i cili mund të kufizohet vetëm në rrethana të jashtëzakonshme.¹⁷⁵ E njëjta vlen edhe për korrespondencën me specialistin mjekësor në kontekstin e të burgosurit që vuan nga sëmundja apo gjendja me rrezik për jetë në rastet kur nuk kemi të bëjmë me adresën e saktë, kualifikimin dhe *bona fides* e profesionistit të emëruar.¹⁷⁶ Problemet logjistike në administrimin e dërgesave të shumta në një burg të madh, që çojnë në kufizimin e shpërndarjes së dërgesave në çdo gjashtë javë është konstatuar të jetë si i baraspeshim i aspektit të sigurisë dhe i respektimit të të drejtës së të burgosurve për të kontaktuar me botën e jashtme, kështu që ka qenë në përputhje me kushtet e parapara në nenin 8.¹⁷⁷

Ndërhyrja në të drejtën e personit për të pasur imazhin dhe reputacionin e vet

Gjatë testimit të nevojës dhe të proporcionalitetit të bërjes së fotografive nga autoritetet publike, theksi vihet në karakterin privat apo publik të personit a situatës, si dhe në arsyen për shfrytëzimin e tyre, siç ka qenë rasti *Friedl*, i cili kishte të bënte me legjitimitetin e fotografive të bëra gjatë një demonstrate publike. Fotografitë që mbahen nga autoritetet publike mund t'u

175. Erdem kundër Gjermanisë, ku Gjykata ka konstatuar se lidhur me masat kundër terrorizmit shtetet kanë margjinë të gjerë të vlerësimit.

176. Szuluk.

177. Rastet e Poltoratskiy, Kuznetsov, Nazarenko, Dankevich, Aliev, Khokhlich, të gjithë kundër Ukrainës.

tregohen palëve të treta vetëm për qëllime të hetimit.¹⁷⁸ Paraqitja e parregullt në medie e materialeve që kanë të bëjnë me jetën private të paditësit është censuruar në rastin *Craxi*, në kontekstin e përgjimit të komunikimit telefonik. Publikimi, transmetimi në televizion apo format e tjera të shpërndarjes mund të pranohen nëse personi i përfshirë jep pëlqimin e vet apo nëse e ka identitetin e mbrojtur.¹⁷⁹ Shqyrtimi i Gjykatës është më i kujdesshëm kur kemi të bëjmë me të dhëna të ndjeshme, siç janë dokumentet mjekësore, pasi që konfidencialiteti i tyre është aspekt thelbësor i së drejtës së pacientit në jetë private. Paraqitja e tyre jolegjitime gjatë procedurës gjyqësore paraqet shkelje të nenit 8.¹⁸⁰

Në rastin *Petrina* nga Gjykata është kërkuar të merr vendim për rastin ku juridiksioni vendor ka dhënë parësi lirisë së shprehjes ndaj reputacionit të paditësit. Ankesa është ngritur nga një politikan, të cilin një gazetar satirik e quajti bashkëpunëtor të ish-shërbimit të sigurimit të shtetit, Sekuritateas. Këto pretendime janë çuar më tej në artikujt e botuar në një gazetë satirike. Gjykatat vendore e shpallen të pafajshëm gazetarin përgjegjës për këto botime në bazë të asaj se komentet e tij kanë qenë “të natyrës së përgjithshme dhe të papërcaktuara”. Paditë civile të paditësit po ashtu janë hedhur poshtë. Gjykata konsideroi se subjekti i debatit në fjalë, gjegjësisht miratimi i ligjeve që mundësojnë paraqitjen e emrave të ish-bashkëpunëtorëve të Sekuritateas, një temë kjo që ka pasur mbulim të konsiderueshëm nga mediat dhe është përcjellë nga afër nga qytetarët, ka qenë shumë i rëndësishëm për shoqërinë e Rumanisë.

178. Doorson kundër Holandës.

179. Peck.

180. L.L. kundër Francës.

Bashkëpunimi nga politikanët me Sekuritatean ka qenë çështje shumë e ndjeshme shoqërore dhe morale në kontekstin historik të Rumanisë. Përkundër natyrës satirike të gazetës, ku ato janë botuar, artikujt në fjalë kanë qenë të paraparë të ofendojnë paditësin, dhe nuk ka pasur dëshmi se ai ka qenë ndonjëherë anëtar i kësaj organizate (dhe në fakt, më vonë u dëshmuua se ai kurrë nuk kishte bashkëpunuar me Sekuritatean). Pasi që porositi në artikull kanë qenë të qarta dhe të drejtpërdrejta, pa ndonjë notë të humorit apo të ironisë, duke mos pasqyruar kështu “masën e teprimit” apo “të provokimit”, e cila zakonisht u lejohet gazetarëve në kontekstin e lirisë së shtypit, Gjykata konsideroi se artikulli ka keq përfaqësuar realitetin pa bazë faktike. Duke akuzuar paditësin se ka qenë pjesëtarë i grupit që përdorte represion dhe terror për t'i shërbyer regjimit të vjetër si instrument i policisë politike dhe në një situatë ku nuk ekzistonte korniza juridike për qasje publike në dosjet e Sekuritateas, Gjykata konsideroi se juridiksionet vendore ia kishin lejuar gazetarit që të tejkalojë kufijtë e së pranueshmes.

Lidhur me refuzimin e lëshimit të dokumenteve të identifikimit

Një trup gjykues njëzëri konsideroi se refuzimi nga autoritetet e Zvicrës që t'ia lëshojnë pasaportën e re shtetasit zviceran që jetonte në Tajlandë, në mënyrë që ta obligonte atë të kthehej në Zvicër për një hetim penal, nuk ka shkelur të drejtat sipas nenit 8 të paditësit në rastin *M. kundër Zvicrës*. Paditësi, i cili jetonte në Tajlandë qe disa vite së bashku me partneren tajlandeze dhe tre

fëmijët e tyre, kërkoi nga ambasada e Zvicrës që t'ia ripërtërijë pasaportën me qëllim që ai të martohej dhe të regjistrojë tre fëmijët e tij, të merr beneficionet për fëmijë, përveç pensionit invalidor që kishte, dhe që të pranohej në spital për një intervenim kirurgjik. Pasi hetimet penale për mashtrim kundër tij ende nuk ishin përfunduar në Zvicër, paditësit i është mohuar ripërtëritja e pasaportës. Në vend të saj i është ofruar dokumenti “laissez-passer”, përmes të cilit i mundësohej kthimi i tij direkt në Zvicër. Duke vendosur për “kushtin e nevojës” për një ndërhyrje të tillë dhe për proporcionalitetin e saj, Gjykata vërejti se duke refuzuar të kthehet në Zvicër, paditësi me qëllim po i shmangej ndjekjes penale. Edhe pse shtetet kanë margjinë të gjerë të vlerësimit në marrjen e vendimit nëse duhet të ndiqet penalisht personi i dyshuar për kryerjen e krimit dhe çfarë masash hetimore apo të ndjekjes penale duhet të ndërmerren, Gjykata konsideroi se autoritetet e Zvicrës kishin cekur arsyet e vendimeve të tyre, ku shpjegohej arsyeja pse prania e z. M në Zvicër ishte e nevojshme për qëllime të zbatimit të duhur të procedurës penale, duke treguar përmes argumenteve relevante se vërtetimet mjekësore të dhëna nga z. M nuk tregonin ndonjë arsye të fortë pse ai nuk mund të udhëtonte në Zvicër me një mjet transporti apo tjetër. Përveç kësaj, Gjykata konstatoi se veprimet e ndërmarra nga autoritetet e Zvicrës ishin më pak të rrepta se sa hapat e tjerë që ata do të mund t'i kishin ndërmarrë për ta obliguar z. M që të bashkëpunojë në procesin e hetimeve penale, për shembull, lëshimi i fletëarrestit ndërkombëtar me kërkesë për ekstradim, i cili me arsye do të mund të çonte në arrestimin e tij për një kohë të caktuar në Tajlandë.

Duke marrë parasysh rëndësinë dhe interesin publik që kriminelët të sjellën para drejtësisë, dhe në bazë të vendimeve të hollësishme të autoriteteve zvicerane, Gjykata konsideroi se ishte arritur një baraspeshë e drejtë për qëllime të nenit 8.

Lidhur me vendosjen e fëmijëve nën kujdes publik

Margjina e vlerësimit që shtetet gëzojnë në fushën e mbrojtjes së fëmijëve historikisht ka qenë mjaft e gjerë. Arsyeja për këtë është mjaft komplekse dhe e ndjeshme, të cilën autoritetet e shtetit shpesh janë në pozitë më të mirë për ta zgjidhur.¹⁸¹ Nga Gjykata e Strasburgut shpesh është kërkuar të merr vendime për lëndë lidhur me zbatimin e urdhrave për vënie nën kujdes dhe për masat mbrojtëse procedurale të përcaktuara për individët në fjalë. Sipas mendimit të Gjykatës, këto masa duhet të shihen si zgjidhje të përkohshme dhe duhet të jenë konsekuente me qëllimin përfundimtar të ribashkimit të prindërve natyrorë dhe fëmijës.¹⁸² Nga kjo pikëpamje, shtetet kanë obligim të bëjnë rishikime të shpeshta të kushteve për vënie në fëmijës nën kujdes publik me qëllim të përditësimit të vlerësimit të gjendjes së familjes.¹⁸³ Qëllimi përfundimtar i ribashkimit të familjes nënkupton se çfarëdo kufizimi i kontakteve dhe i komunikimit në mesin e anëtarëve të familjes duhet të mbështetet me arsye të forta.¹⁸⁴ Kufizimet e rrepta do të arsyetoheshin vetëm kur motivohen nga nevojat urgjente për interesin më të mirë të fëmijës.¹⁸⁵

181. *Scozzari dhe Giunta kundër Italisë [GC]*.

182. *Olsson*.

183. *K.A. kundër Finlandës*.

184. *Kutzner kundër Gjermanisë*.

Lidhur me përcaktimin e proporcionalitetit të kufizimeve për kryerje të abortit

Rasti A., B. dhe C. kundër Irlandës e jep një perspektivë interesante të testit të proporcionalitetit dhe të margjinës së vlerësimit të aplikuar në një rast të abortit. Duke pasur parasysh ndjeshmërinë e mprehtë të çështjeve morale dhe etike që rrjedhin nga çështja e abortit dhe rëndësinë e interesit të qytetarëve të rrezikuar, Dhoma e lartë ka pranuar se Shtetet Palë gëzonin një margjinë të gjerë të vlerësimit për arritjen e një ekuilibri mes interesit publik, posaçërisht mes mbrojtjes së akorduar me ligjin e Irlandës për të drejtën në jetë të të palindurit, dhe të drejtave kontradiktore të paditëses së parë dhe të dytë për respektimin e jetës së tyre private sipas nenit 8 të Konventës. Prania e një konsensusi relevant evropian drejt lejimit të abortit për arsye më të gjera sesa ato të akorduara me ligjin e Irlandës (me rastin kur për kryerjen e abortit duhet të tregohet rreziku ndaj jetës së nënës, përfshirë vetëshkatërrimin) nuk është parë si arsye për ngushtimin e margjinës së vlerësimit, ndonëse Gjykata ka theksuar se paditësja e parë ka mundur të kryente abort me arsyetime shëndetësore dhe të mirëqenies në pothuajse 40 shtete nënshkruese të Konventës dhe paditësja e dytë ka mundur të kryente abort me arsyetime shëndetësore në rreth 35 shtete nënshkruese të Konventës. Për arritjen e këtij përfundimi, Gjykata së pari i është referuar konstatimeve të saj në rastin *Vo* se çështja se kur fillon e drejta për të jetuar hyri në margjinën e vlerësimit të shteteve për shkak se nuk ka konsensus evropian

185. *Gnahoré kundër Francës*.

mbi përkufizimin shkencor dhe juridik të fillimit të jetës; dhe se është e pamundur të jepet përgjigja në pyetjen nëse i palinduri ishte “person” në kuadër të domethënies së nenit 2. Të drejtat e fetusit dhe të nënës janë të gërshetuara. Rrjedhimisht, për mbrojtjen e të drejtave të të palindurit shteti duhet të aplikojë margjinën e tij të vlerësimit edhe për të drejtat kontradiktore të nënës. Sipas shumicës së Gjykatës rezultoi se, edhe nëse duket nga ligjet nacionale të cilat janë referuar se shumica e shteteve nënshkruese të Konventës mund të kenë zgjidhur në legjisllacionin e tyre ato të drejta dhe interesa kontradiktore në favor të një qasjeje më të theksuar juridike ndaj abortit, ky konsensus nuk mund të jetë faktor vendimtar në ekzaminimin e Gjykatës nëse ndalesa e kontestueshme e abortit në Irlandë për arsye shëndetësore dhe të mirëqenies ka arritur një ekuilibër të drejtë mes të drejtave dhe interesave kontradiktore, pavarësisht nga interpretimi ndryshues i Konventës. Duke pas parasysh të drejtën për të udhëtuar jashtë vendit në mënyrë ligjore për të kryer ndonjë abort me qasje në informatat e dhura dhe kujdesin mjekësor në Irlandë, Gjykata nuk e ka konsideruar se ndalesa në Irlandë për abort për arsye shëndetësore dhe të mirëqenies, siç është e bazuar në pikëpamjet e thella morale të popullit irlandez për sa i përket natyrës së jetës dhe mbrojtjes pasuese për të drejtën në jetë të të palindurit, ka tejkaluar margjinën e vlerësimit që iu është akorduar shtetit të Irlandës në lidhje me këtë çështje. Paditësja e tretë është ankuar rreth moszbatimit të dispozitës kushtetuese me legjisllacion nga ana e shtetit të Irlandës, më saktësisht, përmes futjes së një procedure me anë të së cilës ajo do të kishte mundur të dinte nëse ka pasur të drejtë për abort të ligjshëm në Irlandë me arsyetim të rrezikut ndaj jetës apo ndaj

shtatzënësisë së saj. Gjykata ka arritur në përfundim se pasiguria e krijuar nga mungesa e zbatimit të ligjit dhe të Kushtetutës kishte rezultuar në stonim të theksuar mes së drejtës teorike për abort të ligjshëm në Irlandë me arsyetim të rrezikut përkatës ndaj jetës së gruas dhe realitetit të zbatimit të tij praktik, duke shpjerë kështu në shkeljen e nenit 8.

Lidhur me riprodhimin artificial

Në rastin *S.H. dhe të tjerët*, së pari Dhoma e pastaj edhe Dhoma e lartë u konfrontuan me kufizimet që i hasën prindërit që ishin në pritje të fëmijës gjatë përpjekjeve të tyre për zbatimin e teknologjive për riprodhim artificial. Kërkesa ishte parashtruar nga dy austriakë të cilët dëshironin të zgjidhnin fekondimin *in vitro* (IVF) me vezë dhe spermë nga dhuruesit. Sipas ligjit në fuqi, ky lloj dhurimi është i ndaluar në të gjitha rastet, ndërsa dhurimi i spermës është i lejuar atëherë kur sperma vendoset drejtpërsëdrejti në mitrën e gruas (inseminim artificial *in vivo*). Në vitin 2010, përmes një aktgjykimi të Dhomës u vërtetua një shkelje e nenit 14 në lidhje me nenin 8. Në vitin 2011, Dhoma e lartë hodhi poshtë aktgjykimin, me 13 vota për dhe 4 kundër. Një pjesë e madhe e aktgjykimit merret me përcaktimin e margjinës së vlerësimit që shtetet e gëzojnë për rregullimin e çështjeve të riprodhimit artificial. Gjykata ishte e mendimit se, duke qenë se në legjisllacionin e vendeve anëtare të Këshillit të Evropës ka trend të qartë drejt lejimit të dhurimit të gametës për qëllime të IVF-së, nuk mund të thuhet se ky konsensus i ri është i bazuar në parime të dakorduara.

Në të kundërtën, kjo pasqyron një fazë të zhvillimit brenda një fushe posaçërisht dinamike të ligjit, që nuk e prekë fushëveprimin e margjinës së vlerësimit. Kjo është më se e vërtetë duke pas parasysh atë se trajtimi IVF mbetet çështje etike e ndjeshme në shoqërinë austriake. Në mbështetje të interpretimit të saj rreth çështjes, Gjykata gjithashtu ka vërejtur se për sa i përket dhurimit të vezës, të gjitha instrumentet juridike relevante në nivel evropian kanë heshtur ose – në rastin e Direktivës së Bashkimit Evropian mbi standardet e sigurisë për dhurimin e qelizave njerëzore – shprehimisht ia kanë lënë vendimin mbi përdorimin ose jo të qelizave embrionale shtetit përkatës. Duke vlerësuar në një rën anë zgjedhjen e shtetit për të përmbushur dëshirën për vënie në dispozicion të riprodhimit të asistuar nga mjekësia dhe në anën tjetër shqetësimin ekzistues të pjesët e mëdha të shoqërisë lidhur me rolin dhe mundësitë e mjekësisë bashkëkohore riprodhuese, Gjykata ka theksuar se Austria nuk ka vënë ndalesë të përgjithshme mbi riprodhimin artificial (procedurat në fjalë të kryera si të vetme në fakt ishin të lejuara me ligjin e Austrisë), e as nuk ua ndalon qifteve që dëshirojnë t'i përdorin metodat që nuk pranohen në kornizën juridike të saj të shkojnë jashtë vendit për të kërkuar trajtime të ndryshme për infertilitet. Vet fakti se duke e ndaluar përdorimin e spermës apo vezës së dhuruar për IVF Austria ka zgjedhur që të lejojë dhurimin e spermës për inseminimin artificial *in vivo* ka treguar se ajo iu ka qasur çështjes me kujdes, duke kërkuar pranimin e realiteteve sociale me qasjen e saj të parimit. Në fund, Gjykata i ka mirëpritur argumentet e interesit publik që Austria i ka marrë parasysh për vendimin rreth ndalimit të dhurimit të spermës apo vezëve për IVF.

mbrojtjen e femrave, meqë dhurimi i vezëve mund të shpie në zhvillime problematike siç është shfrytëzimi dhe poshtërimi i femrave, në veçanti i atyre që gjinden në situata ekonomike të pafavorshme; ato që kanë të bëjnë me amësinë e ndarë, meqë IVF mund të shpije në krijimin e marrëdhënieve të pazakonta ku rrethanat sociale devijojnë nga ato biologjike, përkatësisht, ndarja e amësisë në një aspekt biologjik dhe në një aspekt të “mbajtjes së fëmijës” dhe ndoshta edhe një aspekt social; mirëqenia e fëmijëve dhe nevoja për parandalimin e riprodhimit selektiv

Si përfundim,

Gjykata rithekson se Konventa gjithnjë është interpretuar dhe është aplikuar duke marrë parasysh rrethanat aktuale [...] Edhe nëse vërteton se nuk ka pasur shkelje të nenit 8 në rastin aktual, Gjykata mendon se kjo fushë, ku ligji duket se evoluon vazhdimisht dhe është subjekt i një zhvillimi dinamik të shkencës dhe ligjit, duhet t'i nënshtrohet shqyrtimit nga shtetet kontraktuese.

Lidhur me masat e vëzhgimit të fshehtë

Kompetencat e vëzhgimit të fshehtë të civilëve tolerohen me Konventë vetëm nëse ato janë tepër funksionale për ruajtjen e institucioneve demokratike. Gjykata pranon faktin se vëzhgimi i korrespondencës,

postës dhe telekomunikimeve është, në kushte të jashtëzakonshme, i nevojshëm në një shoqëri demokratike për interesa të sigurisë nacionale dhe/apo për parandalimin e ndonjë çrregullimi a krimi. Për të qenë në përputhje me Konventën, megjithatë, masat e tilla duhet të ndihmohen me garanci efektive kundër keqpërdorimit. Ndonëse shtetet gëzojnë një diskrecion të gjerë lidhur me sistemin që përdoret, funksionimi i tij vihet nën shqyrtim. Garancitë e nevojshme për të siguruar përputhshmërinë me nenin 8 mund të jenë të ndryshme, varësisht nga rrethanat e rastit, siç është natyra, fushëveprimi dhe kohëzgjatja e masave të mundshme, arsyet e nevojshme për urdhërimin e atyre masave, autoritetet kompetente për të lejuar, kryer dhe mbikëqyrur ato masa, dhe llojin e mjeteve juridike të ofruara me ligjin nacional. Në rastin *Klass*, Gjykata kishte për të vendosur nëse legjislacioni gjerman, përmes të cilit ishte autorizuar hapja e letrave dhe përgjimi me qëllim të ruajtjes së sigurisë nacionale dhe të parandalimit të trazirave e krimeve, kishte shkelur të drejtat e paditësit për aq sa ai kishte mungesë të sigurisë adekuate kundër keqpërdorimeve të mundshme. Lidhur me atë se çfarë mbrojtje është e nevojshme, Gjykata, duke theksuar se si në parim kontrolli gjyqësor i vëzhgimit është i dëshirueshëm, ishte e mendimit se kontrolli mbikëqyrës jogjyqësor i një bordi parlamentar dhe i një komisioni të caktuar nga bordi kishin dhënë garanci të mjaftueshme kundër keqpërdorimit. Kjo ndodhi për shkak se Gjykata konstatoi se që të dyja palët ishin të pavarura nga autoritetet që kryenin vëzhgimin dhe kishin kompetenca të mjaftueshme për ushtrimin e kontrollit efektiv dhe të vazhdueshëm. Andaj, përfundimet e Gjykatës ishin se duke pas parasysh avancimet teknike të metodave të spiunazhit

dhe vëzhgimit, si dhe të zhvillimit të terrorizmit në Evropë, sistemi i Gjermanisë për kontrollimin e vëzhgimit të fshehtë i kishte përmbushur kërkesat e parapara nën nenin 8 të Konventës.

Lidhur me të drejtën për ta ditur prejardhjen

E drejta për të ditur prejardhjen e dikujt duhet të balancohet kundrejt të drejtës për shqyrtimin e prezumimit ligjor të atësisë në bazë të provave biologjike. Në rastin *Mizzi* Gjykata ishte e mendimit se pamundësia e rihapjes së afatit gjashtëmuor për të lejuar paditësin që të parashtrijë padi për kontestimin e atësisë, e drejtë kjo të cilën ai e kishte marrë pas lindjes së fëmijës dhe pas një amandamenti legjislativ, ishte kufizim shumë radikal dhe nuk ishte “i nevojshëm në një shoqëri demokratike”. Ajo kishte vërtetuar se interesi potencial i Y për të gëzuar “realitetin social” e të qenit e bija e paditësit nuk mund të ishte më i rëndësishëm sesa e drejta legjitime e këtij të fundit për të pasur së paku një rast për të refuzuar atësinë e një fëmije i cili, sipas provave shkencore që ai pretendonte se i kishte marrë, nuk ishte i tij. Gjykata ishte e mendimit se fakti që paditësit asnjëherë nuk i ishte lejuar që të mohonte atësinë nuk ishte proporcional me qëllimet legjitime të ndjekura. Baraspesha e gjetur mes interesit të përgjithshëm të mbrojtjes së sigurisë juridike të marrëdhënieve familjare dhe atij të paditësit nuk kishte qenë e drejtë. Në rastin *Mikulic*, gjykata kishte theksuar se në përcaktimin e një kërkesë për vendosjen e atësisë, autoritetet nacionale duhej të kishin parasysh parimin themelor të interesave të fëmijës.

Procedura nacionale në dispozicion të paditësit në këtë rast nuk kishte shënuar një baraspeshë të drejtë mes së drejtës së paditëses për të ditur me kohë amësinë e saj dhe së drejtës së të atit të saj të supozuar për të mos kryer teste të ADN-së, duke e lënë paditësen në gjendje të pasigurisë së tejzgjatur për sa i përket identitetit të saj personal.

Në rastin *Odièvre*, nga Gjykata ishte kërkuar që t'i hulumtonte rregullat për konfidencialitet në kohën e lindjes, që ia kishin pamundësuar paditëses, e cila ishte e vendosur nën kujdesin publik për shkak të dëshirës së nënës së saj për të mbetur e panjohur, marrjen e informatave rreth familjes së saj natyrale. Pasi që kishte kuptuar që kishte vëllezër natyralë, paditësja kishte bërë kërkesë për zbulimin e informatave konfidenciale lidhur me lindjen e saj dhe për leje për marrjen e kopjeve të çfarëdo dokumenti, të dhëne publike apo të certifikatave të plota të lindjes. Ajo nuk kishte mundur të merrte asnjë informatë meqenëse, sipas legjislationit nacional, kërkesa për zbulimin e informatave për identifikimin e nënës së saj natyrore ishte e papranueshme nëse konfidencialiteti ishte dakorduar në lindje. Gjykata, e ballafaquar me këtë lloj të kërkesës për herë të parë, duhej të barazonte një numër interesash konkurruese. Gjatë gjykimit të ankesës, Gjykata kishte theksuar se edhe pse shumica e palëve nënshkruese të Konventës nuk kishin legjislation të krahasueshëm me atë që zbatohet në Francë, që përgjithmonë ndalonte lidhjen prindërore me nënën natyrore nëse ajo kishte refuzuar zbulimin e identitetit të saj, disa shtete nuk shqiptonin detyrim mbi prindërit natyrorë për deklarimin e identiteteve të tyre me lindjen e fëmijëve të tyre dhe se kishte pasur raste të

braktisjes së fëmijëve në disa shtete të tjera që kishin ngritur debatin rreth së drejtës për të lindur në mënyrë anonime. Duke marrë parasysh llojllojshmërinë e praktikave që gjendeshin në sisteme juridike, traditat dhe të faktin se fëmijët po braktiseshin, Gjykata ishte e mendimit se shteteve duhet t'iu jepej një marginë e vlerësimit për të vendosur se cilat masa ishin të duhura për të siguruar të drejtat e garantuara nga Konventa. Gjykata gjithashtu kishte vërejtur se kërkesa e paditëses nuk ishte hedhur poshtë plotësisht, meqë ajo kishte pasur qasje në informata joidentifikuese rreth nënës së saj dhe rreth familjes natyrore që ia kishin mundësuar gjurmimin e disa rrënjëve të saj, duke siguruar mbrojtjen e interesave të palëve të treta. Në fund, por jo më e pak i rëndësishëm, është aspekti i marrjes parasysh të legjislationit nacional, derisa ai ruan parimin që nënat kishin të drejtë të lindnin në mënyrë anonime, kishin lehtësuar kërkimet për informata rreth prejardhjes biologjike të ndonjë personi përmes caktimit të një Këshilli nacional për qasje në informata rreth prejardhjes personale, përmes së cilit paditësja do të mund të kërkonte zbulimin e identitetit të nënës së saj, pas marrjes së pëlqimit të kësaj të fundit. Gjykata andaj ishte e kënaqur që legjislationi francez kërkonte të arrinte një baraspeshë dhe të siguronte një proporcion të mjaftueshëm mes interesave konkurrues. Rrjedhimisht, duke mos gjetur shkelje të nenit 8, Gjykata theksoi se Franca nuk mund të thuhet se ka tejkaluar marginën e vlerësimit, e cila është dashur t'iu jepej duke pas parasysh natyrën e ndërlikuar dhe të ndjeshme të çështjes së qasjes në informata rreth prejardhjes, çështje që ka të bëjë me të drejtën për të ditur historinë personale, zgjedhjen e prindërve natyror, lidhjet ekzistuese familjare dhe prindërit adoptues.

Lidhur me adoptimin

Në rastin *Negrepointis-Giannis*, Gjykata kritikoi margjinën e gjerë të vlerësimit që është përdorur nga Greqia për të refuzuar njohjen e një adoptimi të plotë të një të rrituri nga ana e axhës së tij. Pasi që vërtetoi se kishte pasur shkelje të nenit 8, gjykata vërtetoi se tekstet në të cilat Gjykata e kasacionit, si gjykatë me kompetenca të plota, ishte bazuar për hedhjen poshtë të kërkesës, ishin të gjitha fetare për nga natyra dhe ishin nga shekulli i shtatë dhe i nëntë. Murgjit ishin të lejuar të martoheshin në Greqi, që nga viti 1982 dhe nuk kishte legjislacion vendor që ua ndalonte atyre adoptimin. Në rastin nën shqyrtim, urdhri për adoptim ishte marrë në vitin 1984, kur paditësi e kishte arritur moshën. Ai ishte i vlefshëm për 24 vite, dhe babai adoptues e kishte shprehur gatishmërinë për të pasur një djalë legjitim i cili do ta trashëgonte pronën e tij. Nga pikëpamja e Gjykatës, refuzimi i Greqisë për zbatimin e urdhrin për adoptim të paditësit nuk kishte përmbushur asnjë nevojë urgjente sociale dhe nuk kishte qenë në proporcion me qëllimin e ndjekur.

Lidhur me trajtimin e të dhënave personale

Përfshirja e të dhënave të ndonjë personi në ndonjë bazë nacionale me të dhëna rreth kundërvajtësve nuk përbënë shkelje të Konventës, edhe atëherë kur të dhënat kalojnë nëpër përpunim automatik dhe përdoren për qëllime të policisë. Në rastin *Gardel*, Gjykata ishte e kënaqur se qëllimi parandalues i bazës së të dhënave me të dhëna rreth kundërvajtësve për vepra seksuale, në të cilën ishin regjistruar të dhënat e paditësit pas një dënimi me 15

vite burgim për dhunimin e një të mituri, do të mund të përfaqësonte një mënyrë që shteti të përmbushë obligimin e vet për mbrojtjen e grupeve të cënueshme nga format e dënueshme të aktiviteteve kriminale. Kohëzgjatja për ruajtjen e të dhënave është vërtetuar të jetë proporcionale në raport me qëllimin e ndjekur dhe, duke e pas parasysh faktin se paditësi kishte mundësi efektive për paraqitjen e një kërkesë për fshirjen e të dhënave dhe se konsultim ishte subjekt i obligimit për konfidencialitet dhe i kufizuar për rrethana të përcaktuara në mënyrë precize, Gjykata në mënyrë anonime vërtetoi se baraspesha e krijuar mes interesave private dhe atyre publike në këtë çështje ishte e drejtë, duke mos përbërë shkelje të nenit 8.

Dhoma e lartë njëzëri vërtetoi se Mbretëria e Bashkuar nuk e kishte arritur një baraspeshë të drejtë, duke e tejkaluar çdo margjinë të pranueshme të vlerësimit, në rastin *S. dhe Harper* të cituar më lartë. Gjatë vendimit rreth rastit, Gjykata e kishte përqendruar shqyrtimin e saj në përbërësin “e nevojës” së margjinës së vlerësimit. Pas një analize krahasimtare të juridiksioneve brenda vendeve anëtare të Këshillit të Evropës, Gjykata vërejti se Anglia, Uells dhe Irlanda Veriore ishin të vetmet vende që lejonin mbajtjen e pakufizuar të shenjave të gishtërinjve, të mostrave të qelizave dhe të profileve të ADN-së të personave, të çfarëdo moshe, të dyshuar (por të padënuar) për ndonjë vepër të regjistrueshme. Meqë mbrojtja e siguar me nenin 8 do të dobësohej deri në një masë të papranueshme nëse përdorimi i teknikave shkencore bashkëkohore në sistemin e drejtësisë penale do të ishte lejuar me çfarëdo çmimi dhe pa i balancuar me kujdes përfitimet potenciale për përdorimin e tyre të gjerë kundër interesave të rëndësishme të jetës private,

Gjykata vërtetoi se çdo shtet që pretendon rol pionieri në këtë fushe kishte përgjegjësi të posaçme përmes arritjes së një bilanci të drejtë në këtë aspekt. Gjykata ishte befasuar nga kompetencat e gjëra dhe jodalluese të mbajtjes së të dhënave, pasi që të dhënat në fjalë kanë mundur të mbahen pavarësisht natyrës dhe rëndësës së veprës së dyshuar, pavarësisht moshës, nuk kishte afat kohor dhe kishte mundësi të pakta që të dhënat të hiqeshin apo të shkatërroheshin në rast të shpalljes së pafajësisë. Gjykatësit nga Strasburgu gjithashtu kryen një hulumtim rreth raportit mes masës në fjalë dhe prezumimit të pafajësisë: edhe pse mbajtja e këtyre të dhënave private nuk mund të krahasohej me ngritjen e dyshimeve, megjithatë perceptimet e paditësve që ata nuk po trajtoheshin si të pafajshëm ishin ngritur nga fakti se të dhënat që iu takonin atyre po mbaheshin pa ndonjë afat, sikurse të dhënat e personave të dënuar. Kjo ishte konsideruar posaçërisht alarmuese në rastin e personave të mitur (sikurse paditësi i parë), duke pas parasysh situatën e tyre të posaçme dhe rëndësinë e zhvillimit dhe integritetit të tyre në shoqëri. Kështu që, vëmendje e posaçme, duhet t'i kushtohet mbrojtjes së të miturve nga çdo dëm që mund të rezultojë nga mbajtja e të dhënave të tyre personale nga ana e autoriteteve pas lirimeve nga akuzat penale. Efekti i përbashkët i arsyeve të lartcekura e ka shtyrë Gjykatën që të vendosë se mbajtja e të dhënave ka përbërë ndërhyrje joproporcionale në të drejtat e paditësve për respekt ndaj jetës private dhe familjare dhe kështu që nuk mund të shikohet si e nevojshme në shoqëritë demokratike.

Në kontekstin e punësimit

Në vitin 2010, Gjykata ishte ballafaquar me një numër situatash në lidhje me shkarkimin e personave nga funksionet e tyre për arsye që kishin të bënin me jetën e tyre private. Në rastin *Obst*, paditësi kishte pozitën e drejtorit për marrëdhënie publike për Evropë në kishën e mormonëve; në rastin *Schüth* ankuesi ishte instrumentist i organos dhe dirigjent i korit në një famulli katolike; dhe në rastin *Özpınar*, paditësi ishte gjykatës. Në dy rastet e para, shkarkimi ishte bazuar në tradhti bashkëshortore; në rastin e fundit, ai ishte bazuar në aspektet personale dhe profesionale (paditësi ishte akuzuar për marrëdhënie të afërta me një avokate, klientët e së cilës pretendohej se kishin përfituar nga vendimet e favorshme, për vonesa të përsëritura në punë dhe për veshje e makijazh të papërshtatshëm). Për të gjitha rastet vendimet ishin marrë në bazë të proporcionalitetit dhe baraspeshës së drejtë të arritur mes të drejtës së paditësve për respektim të jetën së tyre private sipas nenit 8, në njërin anë, dhe të drejtave të Konventës së kishës katolike dhe të mormonëve në anën tjetër.

Në të dyja rastet, Gjykata federale e punës vërtetoi se kushtet e Kishës Mormone dhe të Kishës Katolike, përkatësisht, lidhur me besnikërinë martesore nuk ishin në kundërshtim me parimet themelore të rregullit juridik. Për sa i përket z. Obst, i cili vet e kishte informuar Kishën për tradhtinë bashkëshortore, Gjykata është pajtuar me gjykimet e brendshme se shkarkimi i tij ishte masë e nevojshme e zbatuar me qëllim të ruajtjes së kredibilitetit të Kishës, duke e pasur parasysh posaçërisht natyrën e postit të tij.

Fakti se, pas një ushtrimit të thuktë të baraspeshimit të fakteve, gjykatat e Gjermanisë i kishin dhënë më shumë peshë interesave të Kishës Mormone sesa të atyre të z. Obst dhe nuk kishte ngritur ndonjë çështje sipas Konventës. Konkludimi se z. Obst nuk i ishte nënshtruar obligimeve të papranusheshme ishte i arsyeshëm, meqenëse, pasi që ai ishte rritur në Kishën Mormone, ai ka qenë apo ka qenë dashur të jetë i vetëdijshëm me rastin e nënshkrimit të kontratës së punës rreth rëndësisë së besnikërisë martesore për punëdhënësin e tij dhe rreth mospërputhjes së lidhjes së tij jashtëmartesore me detyrat e shtuara të besnikërisë që ai i kishte kontraktuar drejt Kishës si drejtor për Evropën në departamentin e marrëdhënieve me publikun. Ndërsa lidhur me rastin e z. Schüth, Gjykata ka vërtetuar se autoritetet shtetërore ishin të kufizuara në deklarinimin se përderisa ai nuk i përkiste grupit të punonjësve, të cilët në rast të sjelljeve të rënda të gabuara, duhet të shkarkoheshin, përkatësisht të atyre që punonin për këshillim, në katekeza apo në pozitë udhëheqëse, funksionet e tij ishin shumë të lidhura me misionin proklamues të Kishës Katolike dhe se famullia nuk ka mundur të vazhdojë ta mbajë atë në punë pa e humbur tërë kredibilitetin. Ata madje nuk e kanë përmendur jetën familjare de fakto të z. Schüth apo të mbrojtjes juridike që i është caktuar. Andaj, Gjykatës iu ka dukur se interesat e punëdhënësit të Kishës nuk ishin balancuar kundrejt të drejtës së z. Schüth për respektimin e jetës së tij private dhe familjare, por vetëm kundrejt interesit të tij për mbajtjen e postit. Ndonëse Gjykata kishte pranuar se me nënshkrimin e kontratës së punës, z. Schüth kishte hyrë në një detyrim të besnikërisë ndaj Kishës Katolike që i kufizonin të drejtën e tij për respektimin e jetës së tij private deri në një shkallë të caktuar, nënshkrimi i kontratës nuk ka mundur të

interpretohet si ndërmarrje e qartë për të jetuar një jetë të abstenimit në rast të ndarjes apo divorcit. Gjykatat e punës në Gjermani i kishin dhënë vetëm konsiderim marginal faktit se rasti i z. Schüth nuk ishte mbuluar nga mediat dhe se pas 14 viteve të shërbimit në famulli, ai nuk është dukur të ketë sfiduar qëndrimin e Kishës Katolike. Fakti se një punonjës i cili ishte shkarkuar nga një punëdhënës që ishte Kishë kishte vetëm mundësi të kufizuara të gjetjes së ndonjë pune tjetër, ishte i një rëndësie të posaçme. Kjo ishte edhe më e posaçme për faktin se punonjësi i shkarkuar kishte kualifikime speciale që ia vështirësonin, apo edhe ia pamundësonin, gjetjen e një pune të re jashtë Kishës, siç ishte rasti me z. Schüth, i cili tani punonte me gjysmë orari në një famulli protestante. Në lidhje me këtë, Gjykata ka theksuar se sipas rregullave të Kishës Protestante lidhur me muzikantët e Kishës ata që nuk ishin pjesëtarë të Kishës Protestante mund të punësoheshin vetëm në raste të jashtëzakonshme dhe vetëm në kontest të një pune shtesë. Në këtë aspekt, Gjykata në mënyrë anonime konstatoi se Gjermania nuk e kishte bërë peshimin e të drejtave të z. Schüth kundrejt atyre të punëdhënësit, që ishte Kisha, në përputhje me Konventën.

Në rastin e znj. Özpınar, vendimi për shkarkim ishte marrë në një situatë ku e drejta e saj për respektimin e reputacionit ishte rrezikuar. Ndonëse ndërhyrja (e përfaqësuar me shkarkim dhe jo me kritika lidhur me sjelljen e saj si gjyqtare) mund të thuhet të ketë pasur qëllim legjitim në lidhje me detyrën e gjyqtarëve për të ushtruar vetëpërmbytje, për të ruajtur pavarësinë e tyre dhe autoritetin e vendimeve të tyre,

Gjykata ka qenë e mendimit se hetimet që pasuan nuk i dëshmonin akuzimet e bëra kundër saj. Përveç kësaj, Gjykata kishte marrë parasysh veprimet e shumta nga znj. Özpinar që nuk kishin të bënin me aktivitetin e saj profesional. Mungesa e mbrojtjeve që ishin caktuar në procedurën gjyqësore kundër saj ishin po aq të rëndësishme sa edhe shkarkimi i saj, paditësja automatikisht e kishte humbur të drejtën për të ushtruar profesionin e juristit: meqë znj. Özpinar ishte paraqitur para Këshillit vetëm atëherë kur e kishte kundërshtuar shkarkimin dhe më parë nuk i kishte marrë raportet e inspektorit apo të dëshmisë së dëshmitarit, Gjykata kishte ardhur në përfundim se ndërhyrja në jetën private të paditëses nuk kishte qenë proporcionale me qëllimin legjitim të ndjekur.

Lidhur me mbrojtjen e jetës private

Në rastin *Hatton dhe të tjerët*, Gjykata i kishte shqyrtuar të drejtat esenciale të paditësve për të drejtën në pushim dhe gjumë gjatë natës, si aspekt integral të privatësisë sipas nenit 8. Dhoma e lartë e ktheu aktgjykimin e Dhomës, përmes të cilit ishte konstatuar shkelja e nenit 8 se gjatë zbatimit të skemës së vitit 1993 për fluturime gjatë natës shteti nuk e kishte bërë një balancim të drejtë mes mirëqenies ekonomike të Mbretërisë së Bashkuar dhe gëzimit efektiv të së drejtës nga paditësit për respektimin e shtëpive të tyre dhe të jetës së tyre private e familjare. Gjykata vërtetoi se:

çrregullimet e gjumit të referuara nga paditësit nuk kishin ndërhyrë në një aspekt të jetës private në mënyrë të

krahueshme me atë të masës penale të konsideruar në rastin *Dudgeon* për të bërë thirrje për një fushëveprim shumë të ngushtë në margjinën e vlerësimit të shtetit.

Gjykata i theksoi dy aspektet e hulumtimeve që duhet t'i kryejë në rastet ku përfshihen vendimet shtetërore që prekin çështjet mjedisore. Së pari, duhet të ketë vlerësim të bazueshmërisë materiale të vendimit të qeverisë për të siguruar që ai të jetë në përputhje me nenin 8. Së dyti, procesi vendimmarrës duhet të mbikëqyret për të siguruar se një peshë e duhur i është dhënë interesave të individëve. Konflikti i pikëpamjes mbi margjinën e vlerësimit mund të zgjidhet vetëm duke iu referuar kontekstit të një rasti të caktuar: në lidhje me çështjet mjedisore që bien nën fushëveprimin e aplikimit të nenit 8, Gjykata i konsideroi të gjitha aspektet procedurale, përfshirë llojin e politikave të vendimit të përfshirë, nivelin në të cilin janë marrë parasysh pikëpamjet e individëve (përfshirë paditësit gjatë tërë procedurës së vendimmarrjes, si dhe mbrojtjet procedurale në dispozicion. Në rastin aktual, Gjykata bëri peshimin e së drejtës legjitime të shtetit për të marrë parasysh interesat ekonomike të shtetit si tërësi në formësimin e politikave të veta, vështirësitë për vërtetimin nëse skema e fluturimeve në të vërtetë ka shpjerë në prishje të qetësisë së natës, vëmendjen e kushtuar shqetësimeve të personave të prekur, mekanizmin e krijuar për shqyrtimin e efektit të skemës, kontributin që fluturimet gjatë natës i jepnin ekonomisë së përgjithshme dhe mundësisë së individëve të prekur nga ajo që padiskutim ishte masë e përgjithshme për ta lëshuar atë zonë.

Gjykata arriti në përfundim se, në thelb, autoritetet nuk e kishin tejkaluar margjinën e tyre të vlerësimit, duke vënë një balancim të drejtë mes së drejtës së personave të prekur nga ato rregullore për respektimin e jetës së tyre private dhe të shtëpive të tyre dhe interesave kundërthënës të të tjerëve e të komunitetit në përgjithësi, duke mos shkelur pra nenin 8.

Lidhur me të drejtat mjedisore

Niveli i margjinës së vlerësimit që e gëzojnë shtetet gjatë trajtimit të së drejtës për ndonjë mjedis në përgjithësi dhe për një mjedis të shëndoshë në veçanti varet nga natyra e së drejtës së prekur nga ndërhyrjet dhe nga rëndësia e saj për paditësin. Të dy faktorët kanë rol themelor në zbatimin e klauzolës derogative të nenit 8, kur shtetet vejnë një balancim (të drejtë) mes interesave konkurruese. Gjykata, me fjalë të tjera, do të shqyrtojë nëse ankesa ka të bëjë me një aspekt të përgjithshëm (siç është e drejta për respektimin e shtëpisë) apo nëse ajo ka të bëjë me aspekte më të ngushta të ndonjë individi, siç është shëndeti fizik apo mendor. Ndonëse Gjykata kishte treguar ngurrim për favorizimin e individit kundrejt komunitetit të gjerë në grupin e parë të rasteve, kur është ballafaquar me një ndërhyrje të llojit të dytë jo vetëm që do të ngushtojë margjinën e vlerësimit të autoriteteve shtetërore, por do të shqyrtojë me kujdes atë se si autoritetet shtetërore kanë vepruar në përputhshmëri me obligimet e tyre pozitive sipas nenit 8 të Konventës. Arsyetimet e përgjithshme siç është mirëqenia ekonomike e shtetit në shumicën e rasteve nuk do të mjaftojë për të lejuar ndërhyrjen, përveç nëse shtetet kanë mundësi të dëshmojnë se nuk ka ndërhyrje të tjera të mundshme që do të ishin

më pak të dëmshme dhe penguese. Në rastin *Powell dhe Rayner, paditësit* u ankuan për zhurmën e madhe nga Aeroporti Hithrou. Sipas matjeve zyrtare shtëpia e paditësit të parë kishte të bënte me atë që u konsiderua si nivel i ulët i bezdisjes nga zhurma. Ferma e paditësit të dytë, mbi të cilën rregullisht bëheshin fluturime gjatë ditës dhe pak gjatë natës, ishte konsideruar si zonë e bezdisjes së lartë nga zhurma për banorët. Duke u thirrur në nenin 8 të Konventës, paditësit u ankuan se si rezultat i zhurmës së tepërt të krijuar nga trafiku ajror në Aeroportin Hithrou dhe jashtë tij, ata të gjithë kishin qenë viktime të një ndërhyrjeje të paarsyetuar të Mbretërisë së Bashkuar në të drejtën që i garantohet atyre sipas nenit 8. Gjykata Evropiane konstatoi se:

[...] në secilin rast, pavarësisht niveleve shumë të ndryshme, cilësia e jetës private të paditësit dhe e lirisë për gëzimin e të mirave të shtëpisë së tij janë ndikuar negativisht nga zhurma e krijuar prej aeroplanëve që shfrytëzoznin Aeroportin Hithrou.

Në aspektin e interesit ekonomik të shtetit për të pasur aeroporte ndërkombëtare të mëdhenj, edhe në zona urbane me shumë banorë, dhe duke pasur parasysh se një numër masash janë paraparë nga autoritetet përgjegjëse për të kontrolluar, pakësuar dhe kompensuar për zhurmën e aeroplanëve në Aeroportin Hithrou dhe përreth tij, që janë miratuar në mënyrë progresive me pjesëmarrje, Gjykata Evropiane në mënyrë unanime vërtetoi se kundër Qeverisë së Mbretërisë së Bashkuar nuk mund të thuhet të ketë tejkaluar margjinën e vlerësimit apo të ketë çrregulluar balancimin e drejtë të paraparë me nenin 8.

Në anën tjetër, në rastin *López Ostra*, Gjykata vërtetoi shkelje të nenit 8 për shkak se shteti nuk e kishte vënë një balancim të drejtë mes mirëqenies ekonomike të qytetit dhe gëzimit efektiv të të drejtave të saj nga paditësja: kur ka vendosur për ndërtimin e një impianti për trajtimin e mbeturinave, paditësja është ankuar se

Këshilli nuk ka mundur të mos jetë në dijeni për obligimin e vet për të respektuar shtëpinë e paditëses dhe të jetës së saj private e familjare. Përveç kësaj, ai nuk ka bërë as kompensimin për problemet e shkaktuara.

Pjesa III – Obligimet pozitive

Objektivi i nenit 8 është mbrojtja e individëve kundër ndërhyrjeve arbitrare nga ana e autoriteteve publike. Megjithatë, Konventa nuk mundet që thjesht t'i detyrojë shtetet që të abstenojnë nga këto ndërhyrje: përveç përgjegjësisë primare negative, mund të ketë edhe obligime pozitive, përbushja e së cilave është e dobishme për respektimin efektiv të jetës private apo familjare. Kjo ndodh shpesh e më shpesh, po ashtu edhe si rezultat i vetëdijesimit të shtuar të qytetarëve rreth të drejtave të tyre *vis-à-vis* shtetit dhe të asaj se çka mund të pritet në mënyrë legjitime nga autoritetet shtetërore, posaçërisht, duke marrë parasysh disponueshmërinë e shtuar të informatave rreth çështjeve të ndryshme që ia lehtëson njeriut njohurinë rreth zbulimeve shkencore e teknike. Obligimet pozitive të parapara në nenin 8 për herë të parë janë diskutuar në vitin 1997, në rastin *Marckx*. Atëherë Gjykata vërejtë se fjala “respektim”, e cila gjendet në paragrafin e parë të nenit 8 sugjeronte ekzistimin e obligimeve pozitive të shteteve. Për shkak të natyrës së dispozitës, identifikimi i atyre obligimeve pëson nga margjina e gjerë e vlerësimit që iu takon shteteve sipas klauzolës së derogimit. Jo vetëm që të drejtat e parapara në nenin 8 mund t'i nënshtrohen kufizimeve kurdo që janë të pranishme kushtet e parapara në paragrafin 2; por edhe nocioni i “respektimit” është diçka abstrakte, posaçërisht kur ai shikohet si burim i obligimeve

pozitive. Në fund, mund të thuhet se shumica e ankesave të nenit 8 kanë të bëjnë me situatat ku nga shteti kërkohet që t'i gjykojë kontestet mes individëve kundërshtarë apo grupeve kundërshtarë të individëve. Për të vendosur rreth këtyre kërkesave, shumicën e herëve Gjykata thjeshtë do të konkludojë që shteti nuk ka arritur një balancim të drejtë mes interesave të përfshira, duke bërë kështu shkelje të Konventës. Vetëm në disa raste të jashtëzakonshme do të shkoj deri aty sa për t'i treguar masat e duhura që është dashur të ndërmerren për të “mbrojtur” paditësin për gëzimin e së drejtës. Sfera e mbrojtjes së nenit 8, megjithatë, është bërë më e ndërlikuar me zhvillimin e praktikës gjyqësore, duke u zgjedhur më tej obligimi i palëve kontraktuese për të siguruar mbrojtje nga rreziqet që dalin nga raportet individuale (në krahasim me raportet mes individëve dhe shtetit). Në këtë aspekt, analiza në vijim i mbulon të gjitha katër qëllimet e zbatimit të nenit 8.

Për mbrojtjen e jetës private

Detyrimi për ta mbrojtur sferën seksuale dhe raportet ndërpersonale është një nga obligimet pozitive që dalin nga neni 8.

Përmbushja e këtij obligimi, pikë së pari, kërkon penalizmin e veprimeve të kryera nga individët privatë që ndërhyjnë me vlerat themelore dhe aspektet esenciale të jetës private të tjetrit.¹⁸⁶ Megjithatë, obligimi nuk mund të interpretohet të përjashtojë sigurimin e masave të pakufizuara civile në rrethanat kur sanksionimet e së drejtës penale janë në funksionim, edhe në ato raste kur të drejtat e fëmijëve dhe të individëve të tjerë të cenueshëm janë në fjalë.¹⁸⁷

Integriteti fizik dhe psikologjik mbulohen me nocionin e jetës private dhe po ashtu gëzojnë mbrojtje pozitive. Vendimi për të mos t'i ndjekur penalisht ata që pretendohet të jenë përgjegjës për sulmimin fizik dhe verbal të paditësit, së bashku me pamundësinë e saj *de facto* për të iniciuar ndjekjen penale private, janë konsideruar si të mjaftueshme në rastin *Janković* për të vërtetuar shkeljen e obligimit pozitiv të shtetit që del nga neni 8. Në rastin *Tysiç*, Gjykata është konfrontuar me pasojat e aplikimit të një ligji që ndalon abortin përveç në rastet kur shtatzënia përbënte kërcënim ndaj jetës apo shëndetit të gruas. Pas refuzimit të udhëheqësit të departamentit të spitalit për ndërprerjen e shtatzënisë së saj për shkaqe terapeutike, paditësja e humbi të pamurit e saj pas lindjes. Gjykata vërtetoi se neni 8 ishte shkelur, meqë Polonia kishte dëshmuar në obligimin e saj pozitiv që “të mbrojë të drejtën e paditëses për respektimin e jetës së saj private në kontrastin e një polemike rreth të drejtës së saj për abort

186. *X dhe Y kundër the Holandës*, që kishte të bënte me pamundësinë së viktimës për iniciimin e procedurës penale kundër kryerësit të sulmit seksual ndaj një vajze të mitur t ë moshës mbi gjashtëmbëdhjetë vjeçare (që është moshë kur personi mund të jap pëlqimin) e cila nuk kishte mundësi, për shkak të një handicapi mendor, t'i përcaktonte dëshirat e saj.

187. *Stubbings kundër Mbretërisë së Bashkuar*.

terapeutik”. Ky obligim për mbrojtje shqipton mbi palët kontraktuese një detyrim për futjen në fuqi të rregulloreve për detyrimin e spitaleve private dhe publike që të miratojnë masa të duhura për integritetin fizik të pacientëve të tyre, pëlqimi i të cilëve, bazuar në kuptimin dhe njohuritë e plota rreth pasojave të një operacioni, duhet të merret para çdo intervenimi mjekësor.¹⁸⁸

Mungesa e mbrojtjeve juridike që i japin konsideratë të posaçme shëndetit riprodhues të individëve që i takojnë një grupi etnik të cenueshëm (romë) mjaftonte për të shkaktuar vërtetimin e shkeljes së obligimeve pozitive të shtetit në rastin *V.C. Rasti*, i pari nga një varg rastesh të ngritura nga gratë me të njëjtën përvojë, kishte të bënte me sterilizimin e dhunshëm të një gruaje rome gjatë lindjes së fëmijës së saj të dytë në një spital shtetëror. Siç vërtetuan raportet e saj mjekësore, para lindjes me prerje cezariane, gjersa ajo ishte në procesin e lindjes dhe kishte kontraksione çdo tre minuta, personeli mjekësor i kërkoi paditëses që të nënshkruaj një fjali në dosjen e saj mjekësore si “kërkesë për sterilizim”. Gruas i ishte thënë se nënshkrimi nevojitej meqë ajo dhe fëmija ishin në rrezik. Ajo e dha nënshkrimin, edhe pse nuk e kuptonte se çka ishte sterilizimi dhe se cilat ishin pasojat e tij. Peticionet e saj pasuese për dëme ishin refuzuar vazhdimisht nga gjykatat e vendit. Përveç vërtetimit të shkeljes së nenit 3 – meqë trajtimi ndaj të cilit i ishte nënshtruar paditësja e kishte pragun e seriozitetit që kërkohet për ta vënë atë në fushëveprimin e asaj dispozite – Gjykata gjithashtu vërtetoi

188. *Codarcea*.

se Sllovakia nuk e kishte përmbushur obligimin e vet që parashihet me nenin 8 meqë ajo nuk kishte siguruar rëndësinë e posaçme ndaj shëndetit riprodhues të paditëses si romë. Në arritjen e këtij konkludimi, Gjykata ritheksoi se si Këshilli i Komisionarit të Evropës për të Drejtat e Njeriut, ashtu edhe Komisioni Evropian kundër racizmit dhe mungesës së tolerancës kishin identifikuar mangësi në legjislacion dhe praktikë lidhur me sterilizimet në përgjithësi në Sllovaki dhe kishte thënë se komuniteti romë, me disavantazhe të rënda në shumë fusha të jetës, kishte më shumë mundësi të prekej nga ato mangësi. Ekspertët e caktuar nga qeveria sllovaqe arritën në konkludime të ngjashme dhe kishin dhënë rekomandime specifike rreth trajnimit të personelit mjekësor lidhur me romët. Për sa i përket paditëses, Gjykata kishte vërtetuar se thjeshtë referimi i përkatësisë së saj etnike në raportet e saja mjekësore pa informata të tjera ishte indikacion i një mentaliteti të caktuar nga ana e personelit mjekësor për sa i përket mënyrës së menaxhimit të shëndetit të paditëses, si romë.

Identiteti seksual

Mbrojtja pozitive e identitetit personal ka ngritur shumë zhvillime kryesisht në lidhje me identitetin seksual të transseksualëve. Hera e parë që Gjykatës iu kërkua që të shqyrtonte ankesat e një transseksuali femër në mashkull, statusi i të cilit nuk ishte njohur ishte rasti *Rees*. Paditësi pretendonte se neni 8 kërkonte nga qeveria që të ndryshonte apo së paku të interpretonte, regjistrin e gjendjes civile që të përfshijë ndryshimin e tij seksual, dhe që t'i lëshonte një certifikatë të re të

lindjes me gjininë e tij të re. Duke u bazuar në pasiguritë shkencore të çështjes dhe të dallimeve të legjislacionit dhe praktikave të palëve shtetërore, Gjykata theksoi se

për momentin duhet t'i lihet shtetit të akuzuar që të përcaktojë nivelin e përmbushjes së nevojave të transseksualëve

dhe se, neni 8 nuk mund të interpretohet se parasheh nga palët kontraktuese që t'i ndryshojnë regjistrat e vet civilë, qoftë edhe pjesërisht. Fakti se shumë shtete (përfshirë edhe Mbretërinë e Bashkuar) në praktikë e kishin pranuar vetëpërcaktimin seksual dhe kishin ndërmarrë hapa për të minimizuar pengesat nga mungesa e njohjes juridike, në njëfarë mënyre kishte fituar përparësi nga Gjykata. Situata ishte e ndryshme në rastin *B kundër Francës*, ku refuzimi i autoriteteve për të ndryshuar regjistrin e gjendjes civile në përputhje me gjininë e re të paditëses është vërtetuar të jetë shkelje e nenit 8 duke i pasur parasysh vështirësitë që ajo i haste çdo ditë për shkak të nevojës së vazhdueshme për të nxjerrë dokumentacion të gjendjes civile dhe faktit se sistemi i Francës kishte si qëllim të azhurnohej gjatë tërë jetës së personit përkatës.

Konventa, megjithatë, është instrument i gjallë. Andaj nuk duhet të vijë si befasi se qëndrimi i Gjykatës në këto çështje të ndjeshme dhe kundërtënëse kishte ndryshuar. Në rastin *I. kundër Mbretërisë së Bashkuar dhe Goodwin*, Gjykata, duke pasur parasysh zhvillimet shkencore dhe praktikën ndërkombëtare, së bashku me nevojën për konsistencë mes sistemeve juridike,

dhe duke pasur parasysh pengesat në rritje e sipër ndaj individëve të provokuar nga mosnjohja në ligj e gjinisë së tyre të re, doli në përfundim se shtetet më nuk gëzonin margjinë të vlerësimit për sa i përket pranimit të statusit të transseksualëve. Margjina e vetme e manovrimit mbetet në lidhje me procedurat e njohjes. Edhe ashtu, njohja e së drejtës së tyre për kompensimin e kostove mjekësore për operacionin e ndryshimit të gjinisë nuk mund të kushtëzohet me dëshminë e nevojës terapeutike të atij operacioni.¹⁸⁹ Sidoqoftë, vënia e kufizimeve siç është periudha pritëse para ricaktimit të gjinisë për të fituar të drejtën për një kompensim të tillë nuk mund të zbatohet mekanikisht. Andaj, nëse periudha e reflektimit është shumë e gjatë për sa i përket moshës së paditësit, atëherë kjo në praktikë mund të kërcënojë lirinë për përcaktim dhe identitetin gjinor.¹⁹⁰

Shkelja e obligimeve pozitive që dalin nga neni 8 kundrejt të drejtave të transseksualëve gjithashtu mund të rezultojë nga ndonjë zbrazëtirë e legjislacionit përkatës. Kjo ka qenë pika kryesore që është diskutuar në rastin *L. kundër Lituanisë*, ku edhe pse ligji i Lituanisë i kishte njohur të drejtat e transseksualëve për të ndryshuar jo vetëm gjininë e tyre por edhe gjendjen civile, nuk kishte ligj që e rregullonte operacionin e plotë të ndryshimit të gjinisë. Deri atëherë, asnjë institucion i përshtatshëm mjekësor nuk mund të ishte i qasshëm apo në dispozicion në mënyrë të arsyeshme për personat që e kërkonin një gjë të tillë. Si pasojë,

189. *Van Kück kundër Gjermanisë*.

190. *Schlumpf kundër Zvicrës*.

paditësi ishte në pozitë të ndërmjetme të një transseksuali para operacionit: ai kishte pasur një operacion të pjesshëm, ku disa dokumente të caktuara të rëndësishme i ishin ndryshuar, por deri në kryerjen e operacionit të plotë, kodi i tij personal nuk do të ndryshohej dhe, kështu që, në situata të caktuara të rëndësishme në jetën e tij private, si për mundësitë e tij për punësim apo udhëtime jashtë vendit, ai do të konsiderohej të ishte femër. Gjykata vërejtë se zbrazëtira legjislative lidhur me operacionin e ricaktimit të gjinisë e kishte lënë paditësin në një situatë të një pasigurie të hidhur *vis-à-vis* jetës së tij private dhe njohjes së identitetit të tij të vërtetë. Ndonëse kufizimet buxhetore të shërbimit të shëndetësisë publike mund të kenë arsyeuar disa vonesa fillestare në zbatimin e së drejtave të transseksualëve sipas Kodit civil, kalimi i më shumë se katër viteve pa miratimin e legjislacionit të nevojshëm është gjykuar të jetë i tepërt. Posaçërisht duke pas parasysh numrin e vogël të personave të përfshirë, Gjykata konsideroi se barra buxhetore mbi shtetin nuk mund të shikohet si tepër e rëndë, duke vërtetuar kështu shkelje të nenit 8.

E drejta për të ditur prejardhjen

Në rastin *Gaskin*, Gjykata e theksoi parimin udhëheqës për qasjen në informata rreth prejardhjes:

çdo person duhet të ketë mundësinë e gjetjes së hollësive rreth identitetit të tij si genie njerëzore individuale.

Rasti në fjalë kishte nisur nga dëshira e paditësit për hapjen e procedurës kundër autoritetit lokal për dëmet nga neglizhenca në lidhje me keqtrajtimin që e kishte përjetuar gjatë kohës sa ishte nën kujdesin publik. Kërkesa e tij për zbulimin e të dhënave të rastit të autoritetit lokal që e mbulonin periudhën sa ai ishte nën kujdes ishte hedhur poshtë me arsyetimin se ato të dhëna ishin private dhe konfidenciale. Pas këtij vendimi, të konfirmuar edhe pas apelit, autoritetet kompetente miratuan një rezolutë sipas së cilës informatat në dosjen e paditësit duhet t'i jepen atij nëse kontribuuesit e dosjes do ta kishin dhënë pëlqimin për dhënie, gjë që ata e kishin refuzuar. Duke pranuar se autoritetet kishin ndjekur qëllimin legjitim, Gjykata vërtetoi se

personat në situatën e paditësit kanë interes thelbësor, të mbrojtur nga Konventa, për marrjen e informatave të nevojshme për ta ditur dhe kuptuar fëmijërinë dhe zhvillimin e hershëm të tyre.

Në gjetjen e një balancimi mes interesave të “informuesve” për mbajtjen e anonimitetit të tyre, Gjykata theksoi se caktimi i një organi të pavarur që do të kishte për detyrë të vendoste mbi këto kërkesa do të mund të ishte një nga mënyrat se si Mbretëria e Bashkuar i kishte përmbushur obligimet e veta pozitive që dalin nga neni 8. E drejta për qasje, e njohur me nenin 8, megjithatë nuk është absolute. Në të vërtetë, në rastin *Gaskin*, Gjykata nxori një vendim në favor të paditësit vetëm pas një ekzaminimi të plotë dhe pas peshimit të interesave të rrezikuar të qytetarëve.

Për përcaktimin e lidhjeve juridike

Në rastin *Krušković*, Gjykata ishte konfrontuar me pamundësinë e paditësit për të njohur atësinë meqë ai e kishte humbur kapacitetin juridik. Në vërtetimin e shkëljes së nenit 8, Gjykata vërtetoi se sipas legjislacionit të vendit, autoritetet përkatëse do të kishin mundur ta ftonin kujdestarin ligjor të paditësit me kohë me qëllim të dhënies së pëlqimit për njohjen e atësisë. Si alternativë, qendra e mirëqenies, në të cilën paditësi ishte plotësisht i varur, do të mund të kishte ndërmarrë hapa për t'i ndihmuar atij në përpjekjet për njohjen e atësisë. Meqë asnjë nga mundësitë e mësipërme nuk ishin ndjekur, paditësit i kishte mbetur mundësia e fillimit të procedurës civile. Kjo është dashur të paraqitej nga qendra e mirëqenies, dhe paditësi do të kishte statusin e të pandehurit, edhe pse në të vërtetë ai ishte personi që kërkonte njohjen e atësisë së tij. Me ligjin e vendit nuk parashihej asnjë obligim juridik që shërbimet sociale të paraqisnin kësi lloj të procedurave dhe nuk kishte as afate kohore të kufizuara, kështu që ky opsion asnjëherë nuk u materializua, pavarësisht deklaratës së dhënë nga paditësi regjistrit në lidhje me këtë. Për dy vite e gjysmë, ai ishte lënë në një vakum juridik, meqë kërkesat e tij ishin shpërfillur. Gjykata nuk kishte mundur ta pranonte se kjo kishte qenë në interesin më të mirë qoftë të babait, i cili kishte interes themelor për njohjen e së drejtës biologjike rreth një aspekti të rëndësishëm të jetës së tij private, apo të fëmijës, dhe kështu që vërtetoi se neni 8 ishte shkelur.

Mbrojtja e “jetës sociale private”

Në rastin *Von Hannover*, nga Gjykata ishte kërkuar që të gjykonte nëse publikimi i fotografive të figurave publike (të princeshës Karolinë, anëtare e familjes mbretërore të Monakos) të bëra jashtë ngjarjeve zyrtare do të mund të ishte shkelje e të drejtave të nenit 8. Konkludimet ishin se ishte detyrë e shteteve që të siguronin se të drejtat e personave në juridiksionin e tyre lidhur me imazhin e tyre të respektohen nga palët e treta, përfshirë edhe nga gazetaret. Duke e pas parasysh se paditësi nuk kishte pozitë zyrtare në Principatën e Monakos, se fotografitë e bëra kishin kryesisht të bënin me jetën e saj private, edhe pse ajo ishte fotografuar në vende publike, dhe fakti se ato ishin bërë nga paparacët, pa njohurinë apo pëlqimin e saj, Gjykata vërtetoi se mbrojtja e jetës private shkon përtej ciklit privat të familjes dhe përfshinë edhe dimension social. Individit, edhe ai që është i njohur për publikun e gjerë, duhet të ketë mundësinë që të gëzojë “pritje legjitime” të mbrojtjes dhe respektimit të jetës së tij private. Si konkluzion, Gjykata vërtetoi se Gjermania kishte për detyrë që të qartësonte legjislacionin e vet lidhur me dallimin që ai bën mes “figurave të shoqërisë bashkëkohore par excellence”, jeta private e të cilave duhet të mbrohet vetëm në sferën e tyre private, dhe figurave “relativisht” publike, siç ishte paditësi, të cilat kanë të drejtë për mbrojtje më të gjerë. Në rastin *Mosley*, megjithatë, Gjykata nuk vërtetoi shkelje të nenit 8 për sa i përket publikimeve të artikujve të gazetave dhe të faqeve të internetit,

191. Dy raste të tjera nga i njëjti paditës, lidhur me refuzimin nga gjykatat e Gjermanisë që të ndalojnë botimet e dy fotografive të paditësit dhe familjes së saj në pushime, janë në pritje para Dhomës së lartë në kohën e përpilimit të doracakut.

fotografive dhe videove rreth aktiviteteve seksuale të paditësit dhe qartësoi se dispozita nuk mund të interpretohet si detyrim për mediat që ato t'i japin personave përkatës paralajmërim rreth publikimeve që mendohen të bëhen.

Për rregullimin e industrisë private

Sipas nenit 8 shtetet e kanë për detyrë që jo vetëm të ofrojnë mbrojtje proaktive të të drejtave të personave, por edhe të sigurojnë që gëzimi i së drejtës të mos pengohet nga veprimet apo aktivitetet e palëve të treta. Shumica e rasteve nga neni 8, të shqyrtuara nga Gjykata në lidhje me këtë kanë të bëjnë me aktivitetet që pretendohen të jenë të dëmshme të zonave industriale dhe të emetimeve pasuese, qofshin ato vullnetare apo aksidentale, të substancave të rrezikshme në mjedisin përreth. Në rastin *Fadeyeva, paditësja e cila jetonte në një banesë*, të vendosur brenda një zone sigurie sanitare rreth një impianti të çelikut, ishte ankuar se operimi i industrisë në afërsi të shtëpisë së saj ia kishte rrezikuar jetën dhe shëndetin dhe se mos zhvendosja e saj ishte shkelje e obligimeve pozitive që parashihen me nenin 8. Gjykata, duke u bazuar në paraqitjet e autoriteteve, vërejti se përqendrimi i disa substancave të caktuara të rrezikshme në atmosferë brenda zonës e tejkalonte në masë të madhe “kufirin maksimal të lejuar” të përcaktuar nga legjislacioni i Rusisë. I vetmi rezultat i padisë gjyqësore të ngritur nga paditësja për të kërkuar zhvendosje jashtë zonës ishte vendosja e paditëses në “një listë pritëse të përgjithshme”, në vend të vendosjes në një “listë pritëse prioritare” që ishte identifikuar nga Gjykata si e drejtë e paditëses.

Gjyqtarët në Strasburg konkluduan se kishte pasur shkelje të nenit 8 të Konventës për sa i përket dështimit të shtetit të pandehur për të gjetur një baraspeshë të drejtë mes interesave të komunitetit dhe gëzimit efektiv të drejtës së paditëses për shtëpinë dhe jetën private të saj. Ndonëse shteti nuk e kontrollonte e as operonte impiantin e çelikut, Gjykata vërejti se përgjegjësia e shteteve në rastet mjedisore mund të ngrihet si rezultat i mosrregullimit të industrisë private.

Nëse aktiviteti ndotës i shkelë ligjet aktuale të vendit, interesi i shtetit apo interesi i përgjithshëm ekonomik gjatë operimit të paligjshëm bëhet i vështirë për t'u vërtetuar.¹⁹² Vonesat në kryerjen e vlerësimit të ndikimit mjedisor mund të përfshijë përgjegjësi shtetërore.¹⁹³ Gjykata, megjithatë, nuk është e gatshme që të pranojë se mungesa e sigurisë së komunitetit shkencor dhe teknik lidhur me disa operacione të caktuara të përdoret si arsytim për të shtyrë miratimin e masave efektive dhe proporcionale me qëllim të parandalimit të rrezikut të dëmeve të rënda dhe të pariparueshme të mjedisit. Në këtë aspekt, gjyqtarët në Strasburg e bënë të qartë se duhet të mbizotërojnë parimi i parandalimit,¹⁹⁴ qëllimi i së cilit është sigurimi i një niveli të lartë të mbrojtjes së shëndetit, sigurisë dhe mjedisit të klientëve.¹⁹⁵

Për dhënien e informatave rreth rreziqeve mjedisore dhe shëndetësore

Në rastin *Guerra dhe të tjerët*, Gjykata vërtetoi se Italia e kishte

192. *Guerra dhe të tjerët dhe López Ostra*.

193. *Giacomelli kundër Italisë*, ku studimi i ndikimit në mjedis ishte kryer shtatë vite pas fillimit të funksionimit të impiantit për trajtimin e mbeturinave speciale (përfshirë ato të rrezikshme), pavarësisht kushteve juridike që ai të kryhej para fillimit të veprimtarisë.

shkelur nenin 8, në aspektin e jetës private dhe familjare, lidhur me atë se kishte dështuar në informimin e popullatës lokale rreth faktorëve të rrezikut dhe rreth mënyrës së veprimit në rast të ndonjë aksidenti në fabrikën kimike që gjendej në afërsi. Paditësit shprehimisht i kishin kërkuar ato informata nga autoritetet kompetente vendore. Ato përfundimisht ishin dhënë vetëm pas mbylljes së prodhimit industrial. E drejta ndërdimensionale për të kërkuar dhe marrë informata mjedisore mbi rreziqet që kanë të bëjnë me vendbanimin gjithashtu ishte objekt i rastit *Öneriyıldız kundër Turqisë*, ku si Dhoma ashtu edhe Dhoma kryesore ishin të kënaqura që ankesa të shqyrtohet nën këndin e nenit 2.

Mostregimi i informatave ishte i lidhur me pasojat e shkaktuara ushtarakëve të ekspozuar ndaj eksperimenteve kimike dhe ka shpjerë në konkluzione të ndryshme për sa i përket shkeljes së nenit 8. Në rastin *McGinley dhe Egan*, ankesa e paditësesve se mostregimi i të dhënave të rrezatimit në Ishullin e Krishtlindjeve përbënte shkelje të të drejtave të tyre për respektimin e jetës së tyre private dhe familjare ishte hedhur poshtë. Gjyqtarët në Strasburg vërejtën se shteti kishte vepruar në përputhje me obligimin pozitiv që del nga neni 8 për vendosjen e mekanizmave adekuatë që ua mundësonte personave të përfshirë në aktivitete të rrezikshme (në eksperimente bërthamore) të kishin qasje në të gjitha informatat relevante dhe të duhura.

194. E theksuar shprehimisht në Deklaratën e Rios të vitit 1992, parimi shihet si pjesë e *acquis communautaire*. Përfshirja e tij në Traktatin e Mاستrihtit e shënoi evoluimin e parimit nga sfera filozofike në atë gjyqësore.

195. *Tätar kundër Rumanisë*. Rasti ishte rreth derdhjes së substancave kimike të rrezikshme në mjedisin përreth, të cilat substanca ishin përdorur për industrinë e nxjerrjes së metaleve të çmuara.

Çfarëdo dështimi nga ana e paditësve për t'i aktivizuar ato nuk kishte mundur të ngriste përgjegjësinë e shtetit, që nuk ishte vërtetuar të ketë shkelur aspektet pozitive të nenit 8. Në rastin *L.C.B.*, që kishte të bënte me efektet në shëndetin e veteranëve të Ishullit të Krishtlindjeve dhe pasardhësve të tyre, Gjykata vërejti se, në parim, do të ishte e hapur për të shqyrtuar nga pikëpamja e nenit 8 ankesën e paditëses lidhur me dështimin e shtetit për t'i njoftuar prindërit e saj rreth padisë dhe për të monitoruar gjendjen e saj shëndetësore para diagnostifikimit me leukemi. Ajo nuk vazhdoi me padi meqë çështja tani më ishte shqyrtuar nën nenin 2. Në rastin *Roche*, një ish-ushtar kuptoi se ai vuante nga hipertensioni, nga një sëmundje kronike e ngushtimit të kanaleve të frymëmarrjes (bronhitis) dhe asma bronkiale si rezultat i pjesëmarrjes së tij në testimet e gazrave nervore kimike, të kryera nën patronatin e forcave të armatosura britanike. Ai kishte aplikuar për pension invalidor tek tribunali i apeleve për pension, i cili kishte vërtetuar se nuk kishte pasur prova të besueshme për të sugjeruar lidhjen shkakore mes testeve dhe kushteve mjekësore të pretenduara nga paditësi, meqë të gjitha mjetet “mjekësore” dhe “politike” të aktivizuara nga paditësi kishin rezultuar në zbulim të pjesshëm. Mungesa e informatave gjithashtu ishte për shkak të faktit se studimet e plota epidemiologjike rreth incidentit kishin filluar pothuajse 10 vite pasi që paditësi kishte filluar kërkimin e tij për të dhënat dhe pasi që ai e kishte paraqitur padinë e tij në Gjykatë. Gjykata vërejti se pasiguria e paditësit rreth asaj nëse ai ishte ekspozuar në rrezik përmes pjesëmarrjes së tij në teste kimike në mënyrë të arsyeshme mund të pranohet si diçka që i ka shkakuar ankth dhe stres të konsiderueshëm. Mungesa e ndonjë detyrimi për të dhënë

informatave dhe për t'i informuar individët relevantë, rrethana se dhënia e informatave kishte qenë e pjesshme dhe, pothuajse katër vite më vonë, mbeti e papërfunduar, së bashku me rrethanat e tjera të ilustruara më lartë, të gjitha e kishin shtyrë Gjykatën që të vërtetojë shkelje të nenit 8 për shkak se Mbretëria e Bashkuar nuk e kishte përmbushur obligimin pozitiv për caktimin e një procedure efektive dhe të qasshme që do t'ia kishte mundësuar paditësit qasjen në të gjitha informatat relevante dhe të duhura të cilat do t'ia kishin mundësuar atij dhe tribunalit të pensionit vlerësimin e rreziqeve ndaj të cilave ai ishte ekspozuar gjatë pjesëmarrjes së tij në test.

Obligimi pozitiv për dhënie informatave adekuate rreth aktiviteteve të rrezikshme gjithashtu vlen edhe në lidhje me individët të cilët në mënyrë të dhunshme detyrohen të jetojnë në një vend të caktuar, siç ndodhë me të burgosurit. Në rastin *Brândușe*, Gjykata u desh të merrej me një ankesë që kishte të bënte me ajrin e ndenjtur dhe erën e keqe që vinte nga një zonë në një distancë prej rreth 20 metrave larg burgut, e cila më parë ishte përdorur për hedhjen e mbeturinave shtëpiake. Deponia menaxhohej nga një kompani e udhëhequr nga komunat. Pavarësisht mungesës së ndonjë lidhjeje shkakore mes përqesimit të shëndetit të paditësit dhe afërsisë së burgut me ish-deponinë, Gjykata vendosi që të shqyrtonte ankesën nga këndi i nenit 8.

Gjykata vërejtë se, duke i pas parasysh konkluzionet e studimeve mjedisore dhe kohëzgjatjen, gjatë së cilës paditësi u desh t'i përjetonte problemet, cilësia e jetës së paditësit, mirëqenia dhe në fund të fundit jeta private ishin prekur në mënyrë dëmshme në një mënyrë që nuk do të lidhej vetëm me heqjen e lirisë. Zbatimi i nenit 8 gjithashtu ishte vërtetuar në rrethanën se ankesa kishte të bënte me aspektet – ndryshe nga kushtet e burgimit – që e kishte prekur të vetmen “hapësirë jetese” që ishte në dispozicion të paditësit gjatë viteve sa ai e kishte vuajtur dënimin. Përgjegjësia e Rumanisë për shkeljen e nenit 8 ishte e bazuar në pesë pika kryesore:

- kompania e cila e menaxhonte deponinë e mbeturinave udhëhiqej nga komuna, që mund të konsiderohet përgjegjës direkt për erën e rëndë të krijuar;
- ndonëse deponia zyrtarisht ishte funksionale vetëm për 5 vite, dëshmitë kanë treguar se ajo ishte përdorur nganjëherë nga individët privatë, meqë autoritetet nuk i kishin ndërmarrë masat për të siguruar mbylljen efektive të lokacionit;
- mungesa e autorizimit të duhur për operimin apo mbylljen bëri që veprimtaria e deponisë, e toleruar nga autoritetet, të jetë ilegale;
- studimet preliminare të efekteve të ndotjes, që mund të ishin kryer para licencimit të lokacionit, faktikisht ishin kryer vetëm pas tri viteve pas braktisjes së deponisë, dhe atë vetëm pas një zjarri të madh që kishte ndodhur në atë lokacion;
- dëshmitë se aktiviteti nuk përputhej me kushtet mjedisore të parapara me legjislacionin e vendit, dhe nxiste nivele të papranueshme të bezdisjes së banorëve, të shkaktuara nga kundërmimi.

Për dhënien e alternativave për vende të pashëndetshme të jetesës

Kur kushtet negative mjedisore të një lokacioni të caktuar shkaktojnë ndotje të rëndë, probleme shëndetësore ndaj individëve që jetojnë në atë vend apo dëmtime të shtëpive të tyre, shtetet kanë për obligim që t'i zhvendosin të gjithë personat e prekur që të sigurojnë mbrojtjen e jetës së tyre private dhe familjare. Si alternativë, shtetet duhet të identifikojnë masa të ndryshme për të ulur ndotjen nën nivele të dëmshme. Dështimi për t'i zhvendosur apo për të zbatuar masa përmirësuese do të rezultojë në shkelje të nenit 8.¹⁹⁶

Për mbrojtjen e jetës familjare

Kur është fjala për jetën familjare, praktika gjyqësore tregon se nga neni 8 dalin dy lloje kryesore të obligimeve: i pari është pranimi juridik i lidhjeve familjare; i dyti është veprimi për ruajtjen e jetës familjare. Në vijim është një përmbledhje e obligimeve pozitive të shteteve në këto dy fusha.

Për njohjen e lidhjeve familjare

Për trajtimin e një anese rreth ndikimit në jetën familjare të aspekteve të caktuara të ligjeve lidhur me jolegjitimitetin, Gjykata e shfrytëzoi rastin për që qartësuar se:

¹⁹⁶ *Dubetska dhe të tjerët kundër Ukrainës.*

kur shteti e përcakton në sistemin e vet juridik regjimin që vlen për disa lidhje familjare të caktuara si atë mes një nëne të pamartuar dhe fëmijës së saj, ai duhet të veprojë në një mënyrë që atyre t'ua mundësojë një jetë familjare normale. Siç parashihen në nenin 8, nga pikëpamja e Gjykatës, respektimi i jetës familjare në veçanti nënkupton ekzistimin e mbrojtjeve juridike në ligjin e vendit të cilat mbrojtje e mundësojnë, që nga momenti i lindjes, integrimin e fëmijës në familjen e vet. Në këtë aspekt, shteti ka në dispozicion mënyra të ndryshme, por ligji i cili nuk e përmbushë këtë kusht e shkelë paragrafin 1 të nenit 8 pa pas asnjë thirrje për shqyrtimin e tij nën paragrafin 2.¹⁹⁷

Duke theksuar se e drejta për jetë familjare shkon përtej marrëdhënieve formale dhe aranzhimeve legjitime, Gjykata ka theksuar se nxjerrja e një ligji për përmbushjen e kërkesave të nenit 8 nuk është e mjaftueshme, meqë zbatimi dhe interpretimi i tij janë po aq të rëndësishme. Përderisa gjykatat e vendit e kanë për detyrë ta interpretojnë ligjin e vendit në përputhje me Konventën, përgjegjësia e shtetit do të ngritet kur ato të kenë kryer ndonjë gabim të dukshëm të interpretimit: andaj për të ngritur përgjegjësinë, vlerësimi i fakteve nga gjykatat e vendit apo ligji i vendit duhet të jetë dukshëm i paarsyeshëm apo arbitrare ose haptazi jokonsistente me parimet themelore të Konventës. Në anën tjetër, nuk do të vërtetohet shkelje kur ndërhyrjet në nenin 8 arsyetohen me nevojën e mbrojtjes së realitetit shoqëror *vis-à-vis* një realiteti teorik të pastër dhe plotësisht biologjik.¹⁹⁸ Megjithatë, praktika gjyqësore e

Strasburgut, lenë hapësirë për përjashtime, ku më e rëndësishmja përfaqësohet nga aktgjykimi i vitit 1997¹⁹⁹ i cili vërtetoi se mungesa e njohjes juridike të lidhjeve atërore mes një “fëmije të NDIHMAVE” dhe babait të tij social, një transeksuali femër në mashkull i cili ishte partneri i nënës, nuk përbënte shkelje të nenit 8. Duke e pas parasysh natyrën e gjallë të Konventës dhe perceptimin social në ndryshim të çështjeve që kanë të bëjnë me transeksualizmin, nuk do të ishte befasi nëse ky qëndrim do të ndryshohej së shpejti. Në të vërtetë, me aktgjykimet e rastit *I. dhe Goodwin*, Gjykata tanimë e ka ndryshuar qëndrimin lidhur me regjistrimin e ndryshimeve të gjinisë për qëllime të martesës, duke konkluduar se legjislacionet e vendit që e pranojnë vetëm gjininë “biologjike” të regjistruar në lindje e shkelin thelbin e së drejtës për martesë.

Obligimi pozitiv për respektimin e jetës familjare nuk nënkupton vetëm mundësimin e njohjes së lidhjeve familjare, por edhe të kundërtën e asaj: se asnjë prej subjekteve të përfshira nuk duhet të detyrohen për një njohje të tillë. Kjo nënkupton se baballarët e supozuar që dëshirojnë të kontestojnë atësinë e ndonjë fëmije, duke sfiduar presupozimet juridike apo njohjen e tyre të mëparshme (për shembull për shkak të dëshmime biologjike të freskëta që nuk janë në dispozicion apo nuk janë të qasshme në kohën e njohjes) duhet ta kenë mundësinë për ta bërë një gjë të tillë.²⁰⁰

198. *Yousef kundër Holandës*.

199. *X, Y dhe Z kundër the Mbretërisë së Bashkuar [GC]*.

200. *Phinikaridou kundër Qipros, Shofman kundër Rusisë*.

197. *Marckx*.

Për ruajtjen e jetës familjare

Pasi të themelohet, jeta familjare mund të ndërpritet vetëm në rrethana të jashtëzakonshme. Kjo natyrisht se nuk do të thotë se Konventa e ndalon ndarjen apo shkurorëzimin. Në vend të kësaj ajo e vë një ndalesë ndaj ngjarjeve që shkaktojnë prishje të raportit prind/fëmijë. Praktika gjyqësore relevante i ka paraparë obligimet e ndryshme, përfshirë ato pozitive të shteteve në këtë aspekt. Këto janë në parim procedurale dhe kanë të bëjnë me procesin me të cilin pjesëtarët e familjes ndahen dhe si zbatohen vendimet për kujdestari dhe të drejtat për vizita, si dhe masat që e lehtësojnë ribashkimin e anëtarëve të familjes pas ndonjë ndarjeje.²⁰¹ Obligimet procedurale gjithashtu përfshijnë të drejtën për të kërkuar shqyrtimin gjyqësor të bazueshmërisë së atribuimit të autoritetit prindëror, për t'u gëzuar pa diskriminim.²⁰²

Vendimet për largimin e fëmijëve nga prindërit, për vendosjen dhe adoptimin përbëjnë ndërhyrje të rëndë në jetën familjare në kuptim të nenit 8, në veçanti kur pasojat e tyre janë të papërmirësueshme. Kjo e shpjegon atë se pse Gjykata i kushton vëmendje të posaçme procesit të marrjes së vendimit, edhe pse Konventa nuk e thekson asnjë kusht të caktuar procedural. Tani është parim i themeluar mirë që parasheh se prindërit duhet të jenë të asociuar në këto lloje të procedurave, që mund të jenë

administrative apo gjyqësore. Ajo që është thelbësore është se interesat e tyre merren parasysh në mënyrën e duhur dhe vlerësohen kundrejt rreziqeve kontradiktore. Mënyra e pjesëmarrjes së tyre nuk është e caktuar, e as niveli i përfshirjes, meqë këto do të varen shumë nga pesha e masës në fjalë.²⁰³ Vetëm në rrethana të jashtëzakonshme, për shembull kur është dashur të ndërmerren masa për mbrojtjen e fëmijës në ndonjë rast emergjent apo për shkak se ata që përkujdesen për fëmijën shihen si burim i kërcënimit imediat për fëmijën, atëherë Gjykata do t'i konsiderojë proceset e vendimmarrjes pa përfshirjen e atyre që përkujdesen për të miturin si në përputhje me nenin 8. Në këto rrethana, megjithatë, Gjykata duhet të jetë e bindur se autoritetet e vendit e kishin të drejtën e marrjes parasysh se ka pasur rrethana që e kanë arsyetuar largimin e papritur të fëmijës nga kujdesi i prindërve pa asnjë kontaktim apo konsultim paraprak. Gjatë vendosjes rreth rastit, rëndësi e posaçme do t'i jepej asaj nëse shteti ka kryer vlerësimin e ndikimit të masës së propozuar të kujdesit mbi prindërit dhe fëmijën dhe nëse janë hulumtuar edhe alternativa të tjera të mundshme.²⁰⁴ Në çdo rast, parimi udhëheqës është se urdhrat për kujdes duhet të shikohen si masa të përkohshme, për t'u ndërprerë posa e lejojnë rrethanat, dhe se çdo masë që zbaton kujdes të përkohshëm duhet të jetë konsistente me qëllimin themelor të ribashkimit të prindit natyral dhe fëmijës.

203. *Sahin kundër Gjermanisë [GC]*.

204. *Venema kundër Holandës*.

201. *Olsson*.

202. *Zaunegger kundër Gjermanisë*.

Ky obligim pozitiv për ndërmarrjen e masave për të lehtësuar ribashkimin familjar sa më shpejtë që është e mundur në mënyrë të arsyeshme do të fillojë të rëndohet mbi autoritetet kompetente me një fuqi në rritje e sipër që nga fillimi i periudhës së kujdesit, gjithnjë duke iu nënshtuar balancimit kundrejt obligimit për të marrë parasysh interesat më të mira të fëmijës.²⁰⁵

Obligimi pozitiv për ruajtjen e jetës familjare gjithashtu e përfshinë edhe obligimin për të lehtësuar kontaktet me vëllezërit dhe motrat që janë ndarë me vendime gjyqësore. Kjo është edhe më e rëndësishme kur vendimi është marrë me propozim të juridiksionit të vendit. Në rastin *Mustafa dhe Armagan Akin*, Gjykata vërejti se mbajtja e lidhjeve mes fëmijëve ishte një objektivi shumë i rëndësishëm për t'iu lënë në diskrecion të prindërve, posaçërisht në praninë e indikacioneve të qarta të një sjellje penguese nga ana e njërit prind. Dhe në fund, mungesa e arsytimit nga gjykatat e vendit (përfshirë Gjykatën e Kasacionit) lidhur me atë se pse vëllezërit dhe motrat ishin ndarë dhe se pse aranzhimet e kontaktimit të kërkuara nga aplikuesit ishin hedhur poshtë, së bashku me pamundësinë e gjyqtarëve të rastit për të gjetur marrëveshje alternative të përshtatshme për të siguruar se vëllezërit dhe motrat të mund të takoheshin në periudha të rregullta kohore bëri Gjykatën të vërtetojë shkelje të nenit 8. Gjatë vendosjes rreth rastit, Gjykata theksoi që jo vetëm se interesit më të mirë të fëmijës duhet t'i kushtohet rëndësi e jashtëzakonshme gjatë procedurave të caktimit të kujdesit, por edhe se zëri i fëmijëve duhet të dëgjohet:

Gjykata vëren se në rastin *Ödemiş* gjykata vendore jo vetëm se nuk e ka kërkuar mendimin e fëmijëve, por ajo nuk e ka

bazuar vendimin e saj në asnjë dëshmi, si vlerësime psikologjike dhe të tjera të ekspertëve, pavarësisht faktit se paditësit e kishin informuar atë se situata u kishte shkaktuar atyre probleme psikologjike.

Mosekzekutimi i vendimeve gjyqësore për caktimin e kujdestarisë apo rregullimin e të drejtave të qasjes gjithashtu mund të ngrisë përgjegjësinë ndërkombëtare të shtetit. Situata tipike ndodhë kur një nga kujdestarët apo gjyshërit e kundërshtojnë ushtrimin e kësaj të drejte nga prindi tjetër dhe shteti nuk siguron që vendimi i gjykatës të zbatohet. Në këtë aspekt, qëndrimi i Gjykatës është mjaft i moderuar: duke pranuar praninë e një obligimi pozitiv të shteteve, ajo mendon se kjo detyrë nuk është absolute dhe, në veçanti, se ajo duhet të balancohet kundrejt “interetit superior të fëmijës” dhe të drejtave të këtij të fundit sipas nenit 8. Në çdo rast, me kusht që autoritetet e vendit ta kenë bërë minimumin e nevojitur që mund të kërkohej në mënyrë të arsyeshme në rrethanat e posaçme të secilit rast për të marrë bashkëpunimin e prindërve për ekzekutimin e vendimit gjyqësor, Gjykata nuk ka vërtetuar shkelje të nenit 8. Në të gjitha situatat e lartcekura elementit kohë i kushtohet rëndësi e posaçme, ku pasojat e vonesave ndaj të prekurve janë të papërmirësueshme,²⁰⁶ posaçërisht kur bashkohen me mungesën e mundësive për anëtarët e familjes për rritjen e lidhjes së tyre, për shembull për shkak të mungesës së përpjekjeve serioze dhe të qëndrueshme nga ana e autoriteteve të mirëqenies sociale për lehtësimin e ribashkimit apo për shkak të kufizimeve në të drejtën e kujdestarit për qasje.

205. K. dhe T. kundër Finlandës [GC].

206. Pawlik kundër Polonisë, Zwadka kundër Polonisë; Bove kundër Italisë; Reigato Ramos kundër Portugalisë.

Kjo mund të jetë tregues i qëllimeve të organeve të vendit për fuqizimin e marrëdhënieve të fëmijës me kujdestarët zëvendësues në vend se me familjen e prejardhjes që është në kontrast dramatik me obligimet pozitive që dalin nga neni 8.²⁰⁷ Në anën tjetër, pas kalimit të një periudhe të konsiderueshme kohore që nga ndarja, interesi i fëmijës për mosndryshimin e serishëm të familjes së tij *de facto* mund t'i tejkalojë interesat e prindërve për ribashkimin e familjes së tyre.²⁰⁸

Shtetet janë të obliguara që të ruajnë jetën familjare kurdo që neni 8 është i zbatueshëm: në rastin *Moretti dhe Benedetti*, Gjykata vërtetoi një shkelje të obligimit pozitiv të shtetit për arsye se kërkesa e paditësve për një urdhër special të adoptimit për fëmijën e birësuar, i cili ishte vendosur në familjen e tyre menjëherë pas lindjes së saj, për një periudhe pesëmuajshe nuk ishte shqyrtuar me kujdes dhe me shpejtësi para se fëmija ishte shpallur i lirë për adoptim dhe një çift tjetër ishte zgjedhur. Duke pranuar se nuk i përket Gjykatës që të zëvendësojë arsyetimin e vet për atë të autoriteteve të vendit lidhur me masat që është dashur të ndërmerren për sigurimin e mirëqenies së fëmijës, gjyqtarët nga Strasburgu kanë vërejtur se të metat në procedurat e vendit kishin pasur ndikim të drejtpërdrejtë në jetën familjare të paditësve.

Obligimet pozitive gjithashtu janë shpesh të pranishme në rastet e

207. R. kundër Finlandës.

208. K.A.

nenit 8 që ndërlihen me rrëmbimin ndërkombëtarë të fëmijëve dhe në situata që kanë të bëjnë me imigrantë. Duke pas parasysh ngritjen alarmante të numrit të tyre, si dhe implikimet e ndërlikuara që ato i bartin edhe nga perspektiva e së drejtës ndërkombëtare, ato shqyrtohen në pjesën IV në faqen –.

Për mbrojtje nga kërcënimet e jashtme

Neni 8 parasheh një detyrë për autoritetet që të sigurojnë se jeta private dhe familjare e personave ta ketë mbrojtjen e nevojshme edhe atëherë kur kërcënimet potenciale vijnë nga brenda familjes dhe kështu që mund të shikohen si “çështje private”.²⁰⁹ Në rastin *Bevacqua dhe S.* paditësit u ankuan se autoritetet bullgare nuk kishin siguruar respektimin e jetës së tyre private dhe familjare në situatën e vështirë të shkaktuar nga shkurorëzimi i znj. Bevacqua nga bashkëshorti abuzues, dhuna e së cilit u shtua menjëherë pasi që paditësja e paditi atë për sulmim. Gjykata theksoi se konsiderimi i kontestit si “çështje private” ishte jokompatibil me obligimin e autoriteteve për mbrojtjen e jetës familjare të paditësve. Mosmiratimi i masave të kujdesit të përkohshëm nga ana e gjykatave të vendit në një situatë që mbi të gjitha kishte pasur ndikim negativ mbi mirëqenien e fëmijës, si dhe masat e pamjaftueshme të ndërmarra si reagim ndaj sjelljeve të ish-bashkëshortit të paditëses kishin shpjerë në vërtetimin e shkeljes së nenit 8 në kuadër të jetës familjare.

209. E.S. dhe të tjerët kundër Sllovakisë.

Aspektet e nenit 8 rreth jetës private dhe familjare janë shqyrtuar bashkërisht nga Gjykata në rastin *A. kundër Kroacisë*, ku Gjykata vërtetoi shkeljen e nenit 8 në aspektin e jetës private dhe familjare për shkak se autoritetet e vendit nuk i kishin zbatuar shumë nga masat e caktuara nga gjykatat në një numër procedurave penale për mbrojtjen e paditëses nga bashkëshorti i saj (veteran i cili kishte çrregullime të stresit post-traumatik, paranojës, ankthit dhe epilepsisë) apo të merreshin me problemet e tij psikiatrike, që dukeshin të ishin shkas i sjelljeve të tija të dhunshme. Refuzimi i gjykatave të vendit për miratimin e një mase të re mbrojtëse që e parandalonte ish-bashkëshortin nga ndjekja dhe ngacmimi i saj me arsye se ajo nuk kishte treguar rrezik imediat për jetën e saj gjithashtu është vërtetuar të ketë qenë shkelje e dispozitës së cekur. Mossigurimi i mbajtjes nga ana e autoriteteve për trajtim psikiatrik të anëtarëve të dhunshëm të familjes gjithashtu është vërtetuar të jetë shkelje e Konventës në rastin *Hajduová*, ku paditësja kishte kërkuar strehim bashkë me fëmijën e saj pasi që ajo ishte sulmuar në vend të hapur dhe ishte kërcënuar me vdekje nga ana e ish-bashkëshortit të saj. Pas lëshimit të këtij të fundit nga spitali pa kaluar nëpër trajtimin e duhur, kërcënimet ishin ripërtërirë. Juridiksionet e vendit e kishin refuzuar ankesën e paditëses rreth mostrajtimin të burrit në spital. Gjykata, duke ritheksuar se Sllovakia e kishte për detyrë mbrojtjen e integritetit fizik dhe psikologjik të individëve, posaçërisht të atyre që gjenden në kushte të cenueshme, vërtetoi shkelje të nenin 8 nga aspekti i jetës private si dhe familjare: edhe pse ish-bashkëshorti i paditëses me të vërtetë nuk e kishte sulmuar atë pasi ishte lëshuar nga spitali, frika e saj nga përsëritja e kërcënimeve të tij ishte e bazuar, dhe autoritetet nuk e kishin përmbushur detyrimin e tyre

për të siguruar mbajtjen e tij për trajtim psikiatrik.

Duke pas parasysh se interneti, për shkak të karakterit të tij anonim, me lehtësi mund të përdoret për qëllime penale, dhe duke pas parasysh murtagjen e abuzimit seksual të fëmijëve, Gjykata qartësoi se sipas nenit 8 shteti ka obligim pozitiv që të sigurojë një sistem të mbrojtjes së të miturve nga të qenit cak i pedofilëve përmes internetit. Në rastin *K. U. kundër Finlandës*, Gjykata erdhi në përfundim se shteti nuk e kishte siguruar mbrojtjen e jetës private të paditësit për arsye se në mungesë të një kornize juridike për koordinimin e konfidentalitetit të ofruesve të shërbimit të internetit me parandalimin e çrregullimeve apo të krimeve dhe mbrojtjen e të drejtave të individëve, ai i kishte dhënë precedencë privatësisë së shërbimit ndaj mirëqenies fizike dhe morale të të miturit.

Për mbrojtjen e shtëpisë

Nga Gjykata është kërkuar që të shqyrtojë një numër relativisht të ulët të ankesave lidhur me mos përmbushjen nga ana e autoriteteve të obligimeve pozitive që dalin nga neni 8 i Konventës për sa i përket “shtëpisë”. Në shumicë e rasteve, ankesat që kanë të bëjnë me shkeljet e të drejtës për banesë nga individët e tjerë apo nga zyrtarët publikë apo në lidhje me hyrjen në shtëpi të dikujt nga ana e autoriteteve publike, pikëpamja e Gjykatës është e qartë: nuk është kompetencë e saj për të shqyrtuar legjislacionin dhe politikat e vendit në abstrakt,

edhe kur zbatimi i tyre do të pengonte mënyrën tradicionale të jetesës së atyre që i përkasin një pakice etnike.²¹⁰ Si konkluzion, është e mundur të pohohet se shtetet nuk janë të obliguara që të zbatojnë ndonjë politikë të caktuara rreth çështjeve banesore. Megjithatë, Gjykata, gjatë trajtimit të rasteve që kishin të bënin me ndërhyrjet në gëzimin e shtëpisë së dikujt nga palët e treta, e pati të mundshme që të identifikonte këto situata si shkaktare të shkeljes së obligimeve pozitive nga neni 8. Këto janë:

Zbatimi neglizhent i ligjit. Në rastin *Novoseletskiy*, Gjykata nuk ishte e kënaqur se juridiksionet e vendit përgjegjëse për rastin i kishin përdorur të gjitha mjetet në dispozicion për të mbrojtur jetën private dhe familjare të paditësit gjatë procedurave gjyqësore trevjeçare rreth së drejtës së tij për banim. Gjykata ishte posaçërisht e habitur nga fakti se juridiksionet e vendit e kishin hedhur poshtë kërkesën e paditësit për kompensim të dëmeve me arsyetimin se “kompensimi për dëmet jopasurore në kontestet qiramarrës-qiradhënës nuk ishte paraparë me ligj”, ndërsa kërkesa e paditësit ishte përtej raportit të ngushtë qiramarrës-qiradhënës, meqë iu kishte kërkuar gjykatave që të merreshin me humbjen që e kishte pësuar si rezultat i pamundësisë së tejjzgjatur për ta shfrytëzuar banesën e tij. Duke hulumtuar në gjykimin e autoriteteve të vendit, Gjykata gjithashtu vërtetoi se gjyqtari i vendit

nuk e kishte shikuar ligjshmërinë e vënies në dispozicion të banesës në mungesë të paditësit, ndonëse rëndësia e asaj pyetje ishte e qartë dhe e pamohueshme, e as shërbimi i prokurorisë nuk kishte treguar asnjë interesim rreth çështjes. Vonesa e tejjzgjatur dhe e paarsyetuar për ekzekutimin e vendimit gjyqësor në lidhje me të drejtën e pronësisë apo shfrytëzimit. Në rastin *Surugiu*, Gjykata e konsideroi si shumë të habitshëm faktin se vetëm pas një viti e gjysmë pas revokimit të titullit të palës së tretë ndëshkimi administrativ i ishte shqiptuar, ndërsa shkeljet e tij të të drejtës së paditësit për gëzimin paqësor të shtëpisë së tij duket të ketë qenë ndodhi e përditshme.

Mungesa e mbikëqyrjes shtetërore mbi stoqet e banesave të shpjeguara në legjislacionin e vendit. Në rastin *Novoseletskiy* të cituar më lartë, paditësi në fund e kishte marrë një banesë e cila ishte e papërshtatshme për banim njerëzor. Organi përgjegjës për posedimin dhe menaxhimin e banesave të shtetit nuk i kishte ndërmarrë punimet për t'i riparuar dëmet sa më shpejt që ishte e mundur e as që kishte ndërmarrë hapa për të vërtetuar se çka kishte ndodhur dhe për t'i ndjekur penalisht përgjegjësit për dëmtimin e rëndë të një pjese të banesave/aksione të strehimit.

Në rastin *Moreno Gómez*, paditësjja, ndryshe nga rasti *López Ostra* dhe *Hatton dhe të tjerët*, ishte ankuar se e drejta e saj për respektimin e shtëpisë së saj ishte shkelur për shkak të pasivitetit të autoriteteve *vis-à-vis* humbjes së madhe të rehatisë, të shkaktuar ndaj shtëpisë së paditëses nga zhurma e vazhdueshme gjatë natës që vinte prej klubeve të natës që gjendeshin në afërsi. Mosveprimi i kishte shkaktuar pengesa të mëdha paditëses me gjumë për disa vite me radhë.

210. *Chapman*.

Këtu jo vetëm që gjykata vërtetoi shkelje të nenit 8, por edhe e bëri një deklaratë të parimit se e drejta për të respektuar shtëpinë e dikujt sipas mbrojtjes nga neni 8 duhet të kuptohet si “jo vetëm e drejtë për hapësirën fizike, por edhe për gëzimin e qetë të asaj hapësire”, që mund të pengohet jo vetëm nga shkeljet konkrete apo fizike, por edhe përmes zhurmës, emetimeve, erërave apo formave të tjera të pengesave. Gjykata vërejtë se klubet e natës ishin autorizuar nga komuna pavarësisht opinionit të ekspertit që ajo e kishte angazhuar, i cili erdhi në përfundim se ishte gjendje e “saturimit/ngopjes akustike”, e krijuar nga niveli i zërit që i kishte tejkalar në masë kufijtë e ligjshëm. Andaj Gjykata e vërtetoi se komuna kishte bërë shkelje të obligimeve pozitive që dalin nga neni 8 I Konventës.

Përpjekjet që kërkohen nga shtetet nënshkruese për përmbushjen e obligimeve pozitive të tyre që dalin nga neni 8, megjithatë, varen shumë nga rrethanat specifike të rastit. Andaj është vështirë të identifikohet një prag që do të vlente në të gjitha situatat. Kohëzgjatja dhe intensiteti i ekspozimit në zhurmë, erëra apo kundërmime janë dëshmuar të jenë kritike për përcaktimin e përgjegjësisë së shtetit, duke i tejkalar konsiderimet e ndërlikueshmërisë së rastit, për shembull ku përfshihen çështje të infrastrukturës dhe caktimit të një bilanci mes interesave me rëndësi të barabartë, si ato të shfrytëzuesve të rrugës dhe të banorëve të ndonjë zone të caktuar urbane.²¹¹

Në vitin 2005, në një rast të rëndësishëm që kishte të bënte me një rom,²¹² Gjykata bëri shqyrtimin e kushteve të jetesës së paditësit

211. *Deës kundër Hungarisë.*

në nocionet e jetës private, familjare dhe shtëpiake, dhe vërtetoi se Rumania, në mesin e dispozitave të tjera, e kishte shkelur edhe nenin 8 për shkak se nuk kishte ofruar drejtësi në lidhje me një sulm të dhunshëm. Rasti përfshinë vrasjen nga një bandë (në mesin e së cilës ishin edhe pjesëtarë të policisë lokale) të tre romëve dhe shkatërrimin pasues të katërmbëdhjetë shtëpive dhe posedimeve të tyre, si dhe rrethanat degraduese në të cilat viktimat ishin të shtyra të jetonin pas ngjarjes. Pasi që ishin ndjekur nga fshati dhe shtëpitë e tyre, paditësit ishin të detyruar të jetonin, dhe disa prej tyre ende jetojnë, në vende shumë të ngjeshura dhe kushte të papërshtatshme (bodrome, kotece dhe shtalla) dhe shpesh kanë ndërruar adresa, duke jetuar tek miqtë apo familjarët në vende shumë të mbingarkuara.

Gjatë shqyrtimit nëse autoritetet e vendit kishin ndërmarrë hapat e duhur për t'iu dhënë fund shkeljeve të të drejtave të paditësve, në mesin e gjërave të tjerave Gjykata vërejtë se:

- Pavarësisht përfshirjes së agjentëve shtetërorë në djegien e shtëpive të paditësve, prokuroria publike nuk e kishte filluar procedurën penale kundër tyre, duke ua ndaluar gjykatave të vendit vërtetimin e përgjegjësisë së atyre zyrtarëve dhe dënimin e tyre;
- Gjykatat e vendit për shumë vite kishin refuzuar të bënin kompensimin e dëmeve pasurore për shkatërrimin e gjërave dhe orendive të paditësve;
- Vetëm pas dhjetë viteve nga ngjarjet u dha kompensimi për shtëpitë e shkatërruara, edhe pse jo për humbjen e gjërave;

212. *Moldovan dhe të tjerët.*

- Në gjykimin e rastit penal kundër fshatarëve të akuzuar, ishin bërë vërejtje diskriminuuese rreth origjinës së paditësve romë;
- Kërkesat e paditësve për kompensimin e dëmeve jopasurore gjithashtu ishin refuzuar në shkallën e parë, gjykatat civile ishin të mendimit se ngjarjet – djegia e shtëpive të tyre dhe vrasja e disa prej anëtarëve të familjes së tyre – nuk ishin të natyrës për të krijuar ndonjë dëm moral;
- Gjatë trajtimit të një kërkesë nga një paditës për një shtesë të jetesës për fëmijën e saj të mitur, babai i së cilit ishte djegur i gjallë gjatë incidentit, gjykata rajonale e kishte caktuar një shumë të barabartë me një të katërtën e pagës minimale statutore, dhe vendosi që ta përgjysmojë shumën me arsyetimin se viktimat e ndjera i kishin provokuar krimet;
- Tri shtëpi nuk ishin rindërtuar dhe shtëpitë e rindërtuara nga autoritetet ishin të pabanueshme; dhe
- Shumica e paditësve nuk u kthyen në fshatin e tyre, dhe jetuan të shpërndarë nëpër Rumani dhe Evropë.

Nga pikëpamja e Gjykatës, këto elemente të bëra bashkë tregonin për një qëndrim të përgjithshëm në anën e autoriteteve rumune që shkaktuan ndjenjën e pasigurisë të paditësve pas trazirës dhe i prekën të drejtat e tyre për respektimin e jetës private dhe familjare dhe të shtëpive të tyre. Duke i pas parasysh pasojat e drejtpërdrejta të akteve të agjentëve shtetërorë mbi të drejtat e paditësve, Gjykata ishte e mendimit se përgjegjësia e qeverisë ishte e përfshirë në kushtet pasuese të jetesës së paditësve.

Gjykata konkludoi se qëndrimi dhe dështimi i përsëritur nga ana e autoriteteve për t'iu dhënë fund shkeljeve të të drejtave të paditësve përbënin shkelje të rëndë dhe të vazhdueshëm të nenit 8.

Për mbrojtjen e korrespondencës

Pjesë e të drejtës së të burgosurve për korrespondencë, siç garantohet me nenin 8 të Konventës është e drejta për t'u furnizuar me materiale të nevojshme për shkrime. Rregulli është përcaktuar mjaft qartë në rastin *Cotlet*, që e njoftoi Gjykatën me situatën ku një i burgosur kishte të drejtë t'i merrte dy zarfe të zbrazët në muaj, sasi që u dëshmuua të jetë e pamjaftueshme për nevojën e tij për të korresponduar me Gjykatën në Strasburg. Si fakt, Gjykata kishte pranuar disa shkresa ku paditësi kishte shkruar rreth vështirësive që i përjetonte për marrjen e zarfeve nga të burgosurit e tjerë. Gjykata, duke i pas parasysh rrethanat specifike të ilustruara më lartë dhe duke pas parasysh se paditësi kishte paraqitur kërkesa të vazhdueshme që sistematikisht ishin refuzuar, vërtetoi se autoritetet nuk e kishin përmbushur obligimin e tyre pozitiv për t'i siguruar paditësit të gjithë materialin e nevojshëm për të korresponduar me Gjykatën, duke përbërë kështu shkelje të nenit 8. Kjo nuk nënkupton, megjithatë, se të burgosurit kanë të drejtë të pakufizuar për të pasur qasje në përzgjedhje të materialit për shkrim apo se të gjitha kostot e korrespondencës së të burgosurve duhet të mbulohen nga shteti.

Megjithatë, kufizimet nuk duhet të jenë të atilla sa për të penguar në praktikë të drejtën për korrespondencë. Obligimet pozitive gjithashtu shtrihen në parandalimin e zbulimit të shkëmbimeve private.²¹³

213. *Craxi kundër Italisë (nr. 2)*.

Pjesa IV – Përzgjedhje e fushave problematike

Kjo pjesë paraqet një përmbledhje të zbatimit të nenit 8 në tri fusha problematike – përkatësisht atë të mjedisit, rrëmbimit ndërkombëtar të fëmijëve dhe atë të imigrimit. Këto janë përzgjedhur meqë janë duke u bërë shqetësim i madh për Gjykatën për shkak të numrit në rritje të rasteve përkatëse që janë paraqitur.

Mbrojtja e mjedisit në kuadër të Konventës

Neni 8 dhe e drejta për mjedis

Neni 8 është thirrur në raste të ndryshme rreth çështjeve mjedisore, por ai nuk shkelet në rast të çdo shkatërrimi mjedisor: asnjë e drejtë për ruajtjen e natyrës nuk është e përfshirë në mesin e të drejtave dhe lirive të garantuara me Konventë. Në rastin *Kyrtatos*, Gjykata theksoi se:

As neni 8 e asnjë nen tjetër i Konventës nuk janë të përcaktuar në mënyrë specifike për mbrojtjen e përgjithshme të mjedisit; në këtë aspekt, instrumentet e tjera ndërkombëtare dhe legjislativi i vendit janë më përkatëse për trajtimin e këtij aspekti të caktuar.

Kjo deklaratë, që ende është valide, sugjeron që të miratohet një qasje e kujdesshme për trajtimin e mbrojtjes në kuadër të Konventës së të drejtave të individëve për mjedis. Analiza e praktikës gjyqësore në këtë temë tregon se, në njërin anë dhe në vend të parë, mbrojtja e mjedisit përbënë një interes të përgjithshëm që do të mund t'i arsyetonte ndërhyrjet në ushtrimin e të drejtave dhe lirive të caktuara të garantuara me Konventë. Në anën tjetër, megjithatë, ajo paraqet një interes individual, duke shkaktuar situata ku garancitë e Konventës, kryesisht të parashikuara nga neni 8, janë shkelur për shkak të kushteve mjedisore jo të mira.

Në lidhje me aspektin e parë, Gjykata pranon se shtetet gëzojnë një marginë të gjerë të vlerësimit gjatë përcaktimit të një bilanci mes nevojave të interesit të përgjithshëm të komunitetit dhe kërkesave të mbrojtjes së të drejtave themelore të individëve. Autoritetet e vendit nuk do të kenë nevojë që të ofrojnë arsye “të mjaftueshme”, që nënkupton mungesën praktike të mjeteve më pak të rënda, me anë të të cilave mund të arrihet qëllimi legjitim. Andaj, interesi kolektiv për mjedisin paraqet qëllim legjitim që arsyeton kufizimet individuale të të drejtave të garantuara nga neni 8. Në rastin *Buckley*, paditësjja, qytetare britanike me prejardhje cigane, jetonte me tre fëmijët e saj në karavane të parkuara në tokën e vet.

Meqë familja e motrës së paditëses kishte marrë leje personale dhe të përkohshme planifikuese në një zonë të afërt për një njësi jetese, të përbërë prej dy karvanëve, paditësja në mënyrë retrospektive aplikoi tek këshilli i qarkut për leje të planifikimit për tri karvanët në zonën e vet. Kërkesa e saj u refuzua për arsye, mes të tjerash, se përdorimi i planifikuar i tokës do të dilte nga cilësia rurale dhe e hapur e peizazhit, që është në kundërshtim të planit zhvillimor lokal që ishte për të mbrojtur fshatin nga të gjitha zhvillimet, përveç atyre esenciale. Duke theksuar se skemat e planifikimit të qytezës dhe të fshatit përfshijnë ushtrimin e kompetencave të lirisë së veprimit për zbatimin e politikave të miratuara në interesin e komunitetit, Gjykata kuptoi se autoritetet e vendit gëzonin një margjinë të gjerë të vlerësimit për përcaktimin e një vargu të faktorëve lokalë për përzgjedhjen dhe zbatimin e politikave të planifikimit, për politikën më të mirë të planifikimit apo masën individuale më të duhur për rastet e planifikimit.

Neni 8 dhe e drejta për mjedis të shëndoshë

Në Konventë nuk është paraparë asnjë e drejtë shprehimore për mjedis të pastër dhe të qetë, por kur një individ preket në mënyrë të drejtpërdrejt nga zhurma apo ndonjë ndotje tjetër, mund të ngritet çështja në kuadër të nenit 8. Për t'u ngritur kjo, pengesa duhet të prekë në mënyrë të drejtpërdrejt shtëpinë, familjen apo jetën private të paditësit. Në rastin *Fadeyeva*, Gjykata ritheksoi se efektet negative të ndotjes së mjedisit duhet të arrijnë një nivel të caktuar minimal në mënyrë që ajo çështje të jetë në fushëveprim të nenit 8. Vlerësimi i nivelit minimal është relativ dhe shumë i

ndjeshëm nga faktet, varësisht nga intensiteti dhe kohëzgjatja e pengesës, efekteve fizike apo mendore. Konteksti i përgjithshëm mjedisor gjithashtu duhet të merret parasysh. Nuk do të kishte ndonjë pretendim të argumentueshëm sipas nenit 8 nëse aspekti i ankimuar është neglizhues krahasuar me rreziqet mjedisore që paraqiten në jetën e çdo qyteti modern. Megjithatë, për të qenë në kuadër të fushëveprimit të nenit 8, ankesat lidhur me pengesat mjedisore pikë së pari duhet të tregojnë se ka patur ndërhyrje të vërtetë në sferën private të paditësit dhe së dyti, se është arrit nivelin e seriozitetit. Në rastin *Moreno Gómez*, paditësi kishte pretenduar shkeljen e së drejtës për respektimin e jetën private, për shkak se e drejta e saj për gjumë gjatë natës ishte shkelur gjatë një periudhe disavjeçare si pasojë e mosveprimit nga ana e autoriteteve komunale në Valencia, që nuk kishin arritur që t'i jepnin fund pengesave gjatë natës. Gjykata ishte e mendimit se paditësja jetonte në një zonë që, pa diskutim, ishte subjekt i pengesave gjatë natës, në veçanti gjatë fundjavave, dhe vërejtje se komuna e kishte toleruar, si dhe kishte kontribuar, në mosrespektimin e rregullave që vet i kishte krijuar, me nivele të larta të zhurmës gjatë natës përtej niveleve të lejuara, që e kishin penguar paditësen gjatë punëve të saj të përditshme. Gjykata doli në përfundim se Spanja nuk i kishte përmbushur obligimet e veta pozitive për të garantuar të drejtën e paditëses për respektimin e shtëpisë dhe jetës së saj private, duke përbërë shkelje të nenit 8 të Konventës.

Vetëm shkatërrimi i përgjithshëm i mjedisit nuk është i mjaftueshëm për të ngritur përgjegjësinë e shtetit sipas nenit 8. Në rastin *Kyriatos*, që kishte të bënte me mospërputhjen e autoriteteve me dy vendime gjyqësore për anulimin e dy lejeve për ndërtimin e ndërtesave në afërsi të pronës së tyre,

Duke e refuzuar argumentin se zhvillimi urban e kishte shkatërruar moçalin që ishte pranë pronës së tyre dhe se zona ku ishte shtëpia e tyre e kishte humbur tërë bukurinë e saj skenike, ajo theksoi se ndotja e madhe mjedisore mund të ketë ndikim në mirëqenien e individëve dhe t'ua ndalojë atyre gëzimin e shtëpive të tyre në një mënyrë që do ta prekte negativisht jetën e tyre private dhe familjare, edhe pa rrezik të rëndë ndaj shëndetit. Në mënyrë që të përfshihet neni 8, megjithatë, duhet të ekzistojë një ndikim i dëmshëm mbi sferën private apo familjare të ndonjë personi: në rrethanat në fjalë, Gjykata vërtetoi se pengesat në lagjen e paditësve për shkak të zhvillimit urban të zonës nuk e kishin arritur shkallën e mjaftueshme të seriozitetit për t'u marrë parasysh për qëllime të nenit 8.²¹⁴

Refuzimi i autoriteteve të vendit për t'u përputhur me vendimet gjyqësore për mbrojtjen e të drejtës së paditësve për respektimin e jetës së tyre private dhe familjare mund të nxisin përgjegjësinë e nenit 8 meqë ai i privon mbrojtjet procedurale që i mbrojnë paditësit nga të gjitha efektet e dobishme. Kjo në përgjithësi ishte pika kyçe në rastin *Taşkın*, ku ankesa kishte të bënte me aktivitetin e një kompanie që kishte marrë leje për të operuar një minierë të arit me proces helmues. Shkelja është vërtetuar meqë vendimet e gjykatës administrative për mënjanimin e lejeve me arsyetime të rreziqeve shëndetësore dhe rreziqeve të ndotjes së

214. *Mozbatimi i një vendimi për mbylljen e klubit kompjuterik të zhurmshëm që punonte afër apartamentit të paditësit rezultoi me shkeljen e nenit 8 në rastin Milevadhe të tjerët kundër Bullgarisë.*

lumit dhe shkatërrimit të ekosistemit lokal, nuk ishin zbatuar pas udhëzimeve të drejtpërdrejta nga Ministria e Mjedisit dhe e Pylltarisë.

Zbatimi i nenit 8 për raste të imigracionit

Zbatimi i nenit 8 për raste të imigracionit është mjaft i rëndësishëm: Evropa kontinentale, posaçërisht kufijtë e saj, gjatë viteve të fundit është bërë destinim i fluksit masiv të imigrantëve ekonomikë dhe imigrantëve të detyruar, një numër mjaft i lartë i të cilëve kanë paraqitur padi në Gjykatë në lidhje me statusin e tyre, duke e nxitur kështu zhvillimin e së drejtës për të drejtat e njeriut. Të ballafaquar me një numër rastesh domethënëse rreth statusit të banorëve të huajë afatgjatë, Gjykata në mënyrë progresive i ka njohur implikimet e këtyre situatave në të drejtat e njeriut për përcaktimin e fushëveprimit të zbatimit të nenit 8. Kjo ka patur një ndikim të dukshëm mbi kushtet e imigrantëve të ligjshëm dhe të paligjshëm në shtetet anëtare të Këshillit të Evropës. Duke pas parasysh se në vitet e fundit shumë shtete evropiane janë munduar që të kufizojnë jo vetëm të drejtën e qasjes por edhe, atë që është më e rëndësishmja, të drejtën për të rregulluar pozitën e personave në një territor të huaj, qëndrimi i Gjykatës bëhet i rëndësishëm, meqë ai i pasqyron ndryshimet domethënëse të shoqërive për shkak të hyrjes në lojë të akterëve të ri.

Në zbatimin fillestar të tij nga Komisioni, ishte e qartë se asnjë padi nuk mund të pranohet në lidhje me refuzimin e bashkimit familjar në shtetin nikoqir, meqë të huajt ishin pranuar që të krijojnë jetën e tyre familjare në vendin e tyre, e jo në vendin pranues.²¹⁵ Megjithatë, në përputhje me natyrën e saj si instrument që zhvillohet me kalimin e kohës, përgjatë viteve koncepti i Konventës rreth jetës familjare ka evoluuar, duke u shtrirë kështu në shumë çështje që ndërliidhen me imigracionin, që për arsye politike në fillim ishin lënë jashtë Konventës.²¹⁶ Për qëllime të kësaj, zhvillimi i shpejt i zbatimit të nocionit të jetës familjare është interesant për arsye se Konventa është duke u bërë mjet për dhënien e mbrojtjes në veçanti për statusin e banimit afatgjatë të imigrantëve të gjeneratës së dytë, të cilët janë lindur në shtetin evropian të destinimit të prindërve të tyre apo të cilët kanë ardhur në Evropë kur kanë qenë fëmijë, që nuk janë kthyer asnjëherë në shtetin e tyre të prejardhjes.

Dëbimi dhe deportimi

Deklarata preliminare që Gjykata zakonisht e jep gjatë trajtimit të rasteve të imigracionit ka të bëjë me njohjen e shteteve, “si çështje e së drejtës ndërkombëtare që është e themeluar mirë dhe sipas obligimeve të tyre nga traktati, e drejta për kontrollimin e hyrjes, qëndrimin dhe dëbimin të të huajve”.²¹⁷ Analiza e praktikës gjyqësore, posaçërisht e jurisprudencës më të re të shqyrtuar në vijim, tregon se në praktikë Gjykata insiston që zëri i saj të

dëgjohet rreth ushtrimit të kësaj të drejte, në veçanti kur është fjala për qëndrim dhe dëbim. Në vitin 1991, për herë të parë nga Gjykata është kërkuar që të merret me deportimin e një të huaji nga pikëpamja e nenit 8.²¹⁸ Vetëm pas një dekade gjyqtarët në Strasburg e elaboruan nga ajo dispozitë obligimin e shteteve për mundësimin e bashkimit të të huajve me ndonjë anëtar të familjes që jeton jashtë vendit.²¹⁹ Gjykimet e kohës së fundit tregojnë se Gjykata ka hyrë në një fazë të re, duke i dhënë mbrojtje më të madhe të drejtave të imigrantëve. Rasti i parë i kësaj tendence është rasti *Slivenko dhe të tjerët*, rast ky që ka të bëjë me gjendjen e vështirë të pakicës që e flet gjuhën ruse në shtetet baltike. Padiësit ishin një ish-oficer ushtarak i bashkimit sovjetik dhe familja e tij, të cilët kishin jetuar në Letoni gjatë pjesës më të madhe të jetës së tyre. Pas refuzimit të pretendimeve të tyre për të drejta të qëndrimin sipas Traktatit ruso-letonez të vitit 1994 rreth tërheqjes së trupave, ata e ankuan deportimin e tyre në Gjykatën Evropiane. Ndryshe nga rastet që kishin mbërrirë në Strasburg deri atëherë, meqë e tërë familja ishte dëbuar nuk mund të thuhej, duke u bazuar në praktikën gjyqësore të mëparshme të bazuar mirë të Gjykatës, se jeta e përbashkët familjare e padiësve ishte prekur. Megjithatë, Gjykata erdhi në përfundim se deportimi kishte përbërë shkelje të nenit 8 meqë ai përfaqësoi një ndarje të jetës private dhe familjare të padiësve. Meqë padiësit

218. *Moustaquim*. Pavarësisht numrit të konsiderueshëm të dënimeve të padiësit, Gjykata erdhi në përfundim se kishte ndërhyrje të paarsyeshme në të drejtën e padiësit që të qëndrojë me prindërit dhe vllazërit dhe motrat që të gjithë ishin lindur në Belgjikë. Pothuajse në të njëjtën kohë, në rastin *Cruz-Varas kundër Suedisë*, Gjykata e shtriu zbatimin tejtëritorial të nenit 3 të vendosur në rastin *Soering* për ekstradim dhe dëbimin dhe deportimin e të huajve.

219. *Sen kundër Holandës*.

215. *X dhe Y kundër Lihtenshtajnit (dec.)*.

216. *Këtu i referohet të drejtës për azil*.

217. *Kjo formulë standarde është përdorur për herë të parë në rastin Moustaquim kundër Belgjikës*.

ishin larguar nga shteti ku në mënyrë të pandërprerë që nga lindja e kishin zhvilluar rrjetin e raporteve personale, sociale dhe ekonomike që përbënë jetën private të secilës qenie njerëzore. [...], Gjykata vërtetoi se largimi i paditësve nga Letonia përbënë ndërhyrje në jetën e tyre private dhe në shtëpinë e tyre në kuptim të nenit 8, paragrafit 1 të Konventës [...]. Ekzistimi i “jetës familjare” nuk mund të merret për bazë nga paditësit në raport me prindërit e moshuar të paditësit, persona të rritur të cilët nuk i përkisnin familjes së ngushtë dhe të cilët nuk janë treguar të kenë qenë anëtarë të varur të familjes së paditësve, ku argumentet e paditësve në këtë aspekt nuk kanë pasur mjaft mbështetje me prova.

Gjykimi në njërin anë e kishte kufizuar nocionin e asaj që gjithmonë ishte përkufizuar si “familje e ngushtë”, e përbërë prej bashkëshortëve dhe fëmijëve të mitur. Në anën tjetër, megjithatë, ai e zgjeroi mbrojtjen e siguruar nga neni 8 për të përfshirë tërë rrjetin e raporteve sociale. Personale dhe ekonomike që përbëjnë jetën e individit.

Urdhrat për dëbim mund të bazohen vetëm në informatat që nuk i janë treguar paditësit, për shembull informatat e klasifikuara apo “sekrete”, ose që nuk i janë nënshtruar ndonjë forme të procedurave gjyqësore kundërshtuese para ndonjë autoriteti të pavarur apo gjykate që kanë mundësinë që në mënyrë efektive t'i shqyrtojnë arsyet për masat e dëbimit dhe për shqyrtimin e dëshmive përkatëse, qoftë nevoja me kufizime të duhura të përdorimit të informatave të klasifikuara. Në raste të tilla, Gjykata ka mundësi të vërtetojë shkelje të parimit të ligjshmërisë

të caktuar në paragrafin e parë të nenit 8, në atë se ligji nuk ofron mbrojtje kundër veprimeve arbitrare të autoritetit publik.²²⁰ Konkluzionet e njëjta do të nxirreshin kur gjykatat e vendit kufizohen në shqyrtimin formal të vendimit për dëbimin e ndonjë të huaji.²²¹

Dëbimi pas dënimit penal: “kriteret Boultif” dhe evoluimi i tyre

Në shumë raste, Gjykata është zënë me pyetjen nëse dëbimi dhe deportimi i ndonjë të huaji, në veçanti pas ndonjë dënimi penal, do të shkelte të drejtën familjare të personit, duke e parandaluar kështu bashkëjetesën e anëtarëve të familjes.²²² Deri në vitin 2003, Gjykata ka vendosur vetëm për një numër të kufizuar të rasteve ku pengesat kryesore për dëbim ishin vështirësitë e bashkëshortëve për të qëndruar së bashku dhe, në veçanti, për ndonjërin bashkëshort dhe/apo fëmijët që të jetojnë në shtetin e prejardhjes së tjetrit. Mundësia për sqarimin e kësaj pike kundërthënëse është dhënë nga rasti *Boultif*, ku Gjykata i nxori parimet udhëheqëse që duhet të përdoren në vlerësimin e asaj nëse dëbimi i ndonjë të huaji të dënuar për ndonjë vepër penale do t'ia shkelte të drejtat e tij për jetë familjare.

220. *Legislacioni i vendit është vërtetuar të ishte në kundërshtim me sundimin e ligjit nëse margjina e vlerësimit që i ishte dhënë ekzekutivit ishte e pakufizuar në rastin Musa dhe të tjerët kundër Bullgarisë; Lupsa kundër Rumanisë; Kaya kundër Rumanisë; C.G. dhe të tjerët kundër Bullgarisë.*

221. *Kaushal kundër Bullgarisë.*

222. *Moustaquim. Në rastin Cruz-Varas Gjykata konsideroi se përgjegjësia për ndarjen e familjes nuk ka mundur t'i atribuohet shtetit, por vet paditësit.*

Të ashtuquajturat “kritere të Boultofit” ishin identifikuar nga Gjykata si elemente për peshimin e urdhrin për dëbim. Këto kritere përfshijnë:

- Peshën e veprës penale;
- Kohëzgjatjen e qëndrimit në shtetin nikoqir;
- Kohën e kaluar që nga kryerja e veprës dhe sjelljet gjatë asaj periudhe;
- Përkatësitë kombëtare të personave të ndryshëm të përfshirë;
- Gjendjen familjare të paditësit;
- Nëse në fillim të lidhjes bashkëshorti ka qenë në dijeni për veprën;
- Moshën e fëmijëve;
- Seriozitetin e vështirësive që bashkëshorti ka mundësi t'i përjetojë në shtetin e prejardhjes.

Së pari, Gjykata morri parasysh nivelin e rrezikut që vepra e kryer nga paditësi kishte paraqitur për rendin dhe sigurinë publike. Në këtë aspekt, Gjykata vërejtë se para se paditësi të fillonte ta vuante dënimin me burgim, ai kishte vijuar trajnim profesional si kamerier dhe kishte punuar si moler. Sjellja e tij në burg nuk kishte të meta dhe ishte liruar para kohe. Pas integritit të tij në shoqëri paditësi kishte punuar për dy vite, me mundësi të vazhdimin të punësimit. Si rezultat, ndonëse vepra e kryer (vjedhje e dhunshme dhe dëmtime të pronës) ka mundur të ngriste frikë të caktuar se për të ardhmen ai mund të përbëjë rrezik për rendin dhe sigurinë publike, rrethanat e rastit *de facto* i zbutën ato

shqetësime. Analizat vazhduan me vlerësimin e mundësisë së paditësit dhe gruas së tij, me kombësi zvicerane, për të krijuar familje diku tjetër. Gjykata në vend të parë e shqyrtoi mundësinë e jetesës së qiftit në Algjeri (vendi i prejardhjes së paditësit). Ndonëse bashkëshortja e fliste gjuhën frënge dhe kishte pasur kontakte me telefon me vjehrrën e saj në Algjeri, ajo asnjëherë nuk kishte jetuar atje, ajo nuk kishte asnjë lidhje tjetër me atë shtet, dhe ajo nuk e kishte ditur gjuhën arabe. Kështu që në këto rrethana, nuk mund të jetë e arsyeshme që të pritet që ajo të shkojë pas bashkëshortit të saj në Algjeri. Sa i përket alternativës për të jetuar në një vend tjetër, pra në Itali ku paditësi kishte qëndruar para se të hynte në Zvicër dhe ku kishte banuar, edhe pse në mënyrë të paligjshme, në kohën e shqyrtimit të rastit në Strasburg, Gjykata ishte e mendimit se nuk ishte vërtetuar se paditësi me gruan e tij do të mund të merrnin autorizimin për të banuar atje në mënyrë të ligjshme dhe, si rezultat, për ta jetuar jetën familjare atje. Andaj gjykata erdhi në përfundim se paditësi ishte subjekt i një pengese të madhe për krijimin e jetës familjare, meqë ishte praktikisht e pamundur që ai të jetonte me familjen e tij jashtë Zvicrës, ndonëse në kohën kur autoritetet ia kishin refuzuar qëndrimin në shtet, ai kishte paraqitur rrezik relativisht të kufizuar për rendin publik. Prandaj, vendimi i autoriteteve zvicerane kishte përbërë ndërhyrje joproporcionale në jetën familjare të paditësit, dhe e kishte shkelur nenin 8 të Konventës. Nëse gjendja familjare pëson ndryshime mes urdhrin për dëbim/ndalesë dhe gjykimin të rastit nga Gjykata e Strasburgut, Gjykata do ta bëjë vlerësimin sipas gjendjes kur urdhri është bërë i plotfuqishëm.

Në rastin *Onur*, Gjykata nuk ka mundur të vërtetojë se dëbimi i paditësit, shtetas i Turqisë, i dënuar për grabitje, kishte qenë në kundërshtim me nenin 8 meqë kishte qenë e kënaqur se ai, partnerja e tij (britanike) dhe fëmijët e tyre shumë të vegjël; kishin mundur të vendoseshin në Turqi pa vështirësi të jashtëzakonshme. Në këtë aspekt edhe pse Gjykata

nuk do të dëshironte t'i nënvlerësonte vështirësitë praktike të paditësit apo partneres së tij gjatë zhvendosjes në Turqi, asnjë dëshmi nuk është sjellë që do të tregonte se do të ishte e pamundur apo jashtëzakonisht e vështirë për ata që ta bënë një gjë të tillë.

Në rastin *Omojudi*, megjithatë, Gjykata vërejt se gruaja e paditësit ishte e rritur kur e kishte lënë Nigerinë andaj është e mundur që ajo do të ketë mundësi që të ripërshtatet me jetën atje nëse do të kthehej për të jetuar me paditësin. Ajo, megjithatë, ka jetuar në Mbretërinë e Bashkuar për njëzet e gjashtë vite dhe lidhjet e saj me Mbretërinë e Bashkuar janë të forta. Dy fëmijët e saj më të vegjël ishin lindur në Mbretërinë e Bashkuar dhe kanë jetuar atje gjatë tërë jetës së tyre. Ata nuk janë të moshës që do të mund të përshtateshin dhe sipas të gjitha mundësive do të zhvendoseshin në Nigeri. Praktikisht do të ishte e pamundur që fëmija më i madh të zhvendosej në Nigeri.

Dëbimi i paditësit të akuzuar për sulm seksual (krim që, sipas Gjykatës, nuk është ndër krimet më të rënda në spektrin e veprave seksuale) i kryer pasi që paditësi e kishte marrë lejen e pakufizuar

për qëndrim nuk ka mundur të konsiderohet si proporcional me qëllimin legjitim të kërkuar. Arsyetimi ishte sipas elaborimit në rastin *Beldjoudi*. Në rastin *A.W. Khan*, Gjykata theksoi se pesha e veprës gjithnjë duhet të balancohet me sjelljen e përgjithshme të paditësve dhe me historinë e tyre penale, rrethana që janë themelore për caktimin e rrezikut që subjekti paraqet për shoqërinë, dhe që duhet t'i jepet rëndësi të barabartë me kriteret e tjera.

Praktika gjyqësore rreth dëbimit të personave që nuk janë shtetas ishte shqyrtuar nga Dhoma e lartë në vitin 2006, në rastin *Üner*. Duke vendosur nëse ai vendim e kishte shkelur të drejtën e paditësit për respektimin e jetës familjare, Dhoma e lartë i elaboroi dy nga kriteret implicite në rastin *Boultif*:

interesat më të mira dhe mirëqenia e fëmijëve, në veçanti serioziteti i vështirësive që fëmijët e paditësit kanë mundësi t'i përjetojnë në shtetin ku dëbohet paditësi; dhe fortësia e lidhjeve sociale, kulturore dhe familjare me shtetin nikoqir dhe shtetin e destinimit.

Në lidhje me pikën e parë, Gjykata vërejt se kjo është e pasqyruar në praktikën gjyqësore ekzistuese [...] dhe është në përputhje rekomandimin e komisionit të ministrave Rec (2002) 4 rreth statusit ligjor të personave të pranuar për ribashkim familjar.²²³

Në lidhje me pikën e dytë edhe pse paditësi në rastin *Boultif* ishte person i rritur kur kishte hyrë në Zvicër, Gjykata ka vendosur që “kriteret *Boultif*” të

aplikohet edhe më shumë në rastet (arsye edhe më e fortë) që kanë të bëjnë me paditësit që janë lidhur në shtetin nikoqir apo që janë zhvendosur aty në një moshë të re.

Arsyet e një qasjeje të tillë bazohen në supozimin se sa më gjatë që një person ka qëndruar në një shtet, aq më të fuqishme janë lidhjet e tij me atë shtet dhe aq më të dobëta me shtetin e prejardhjes, në veçanti kur personi i huaj ka ardhur në fëmijërinë e tij të hershme dhe është edukuar atje. Andaj nevoja për të siguruar mbrojtje më të fuqishme të jetës private është menduar të jetë e nevojshme, në veçanti duke e pas parasysh se jo të gjithë emigrantët, pavarësisht kohëzgjatjes të jetesës në shtetin nikoqir, domosdoshmërisht e gëzojnë jetën familjare në kuptim të nenit 8. Varësisht nga rrethanat specifike të rastit, Gjykata gjithashtu mund të përqendrohet në identitetin social individual të emigrantëve të vendosur për të vërtetuar nëse dëbimi pas dënimit penal është në përputhje me Konventën.

Në një vendim tjetër të Dhomës së lartë,²²⁴ Gjykata e ka elaboruar më tej çështjen dhe ka vërejtur se

223. *Asambleja Parlamentare e Këshillit të Evropës ka rekomanduar që Komisioni i Ministrave t'i ftojë shtetet anëtare, në mes të tjerash, që të garantojnë se emigrantët afatgjatë që kanë lindur dhe janë rritur në vendin nikoqir nuk mund të dëbohen në asnjë rrethanë. Derisa Gjykata e Strasburgut refuzoi konceptin e mbrojtjes absolute, duke pranuar se duhet të bëhet një balancim sipas nenit 8, ka theksuar nevojën për vlerësimin e duhur të situatës së veçantë të atyre që kanë jetuar në vendin nikoqir që nga fëmijëria e tyre.*

224. *Maslov kundër Austrisë [GC].*

përderisa kriteret që dalin nga praktika e saj gjyqësore dhe që janë theksuar në gjykimet e rastit *Boultif* dhe *Üner* kanë për qëllim të lehtësojnë zbatimin e nenit 8 në rastet e dëbimit nga gjykatat e vendit, pesha që do t'i bashkëngjitet kriterëve përkatëse padyshim se do të dallon sipas rrethanave specifike të secilit rast [...] Në një rast sikur ky i tanishmi, kur personi që do të dëbohet është i rritur i ri i cili ende nuk ka krijuar jetë familjare, kriteret relevante janë: natyra dhe pesha e veprës së kryer nga paditësi; kohëzgjatja e qëndrimit të paditësit në shtetin nga i cili ai duhet të dëbohet; koha që nga kryerja e veprës dhe sjellja gjatë asaj periudhe; fortësia e lidhjeve sociale, kulturore dhe familjare me shtetin nikoqir dhe me shtetin e destinimit.²²⁵

Në rastin nën shqyrtim, paditësi kishte hyrë në Austri në mënyrë të ligjshme në moshën gjashtë vjeçare. Ai ishte dëbuar pasi kishte vuajtur një burgim prej më pak se tri vite. Ndonëse duke theksuar rëndësinë për moshën e re në të cilën paditësi i kishte kryer veprat (mes moshës katërmëdhjetë dhe pesëmbëdhjetë vjeçare) dhe të natyrës së tyre jo të dhunshme, Gjykata i shikoi me hollësi të gjitha kriteret relevante para se të konkludonte se

225. *Mosha e personit në fjalë nuk është plotësisht jorelevante në zbatimin e kriterëve, posaçërisht me rastin e vlerësimit të natyrës dhe të seriozitetit të veprave, dhe se duhet të zbatohet një qasje më e butë në rastet e të miturve. Shih gjithashtu Jakupovic kundër Austrisë.*

Shqiptimi i një urdhri për dëbim, edhe me kohëzgjatje të kufizuar, ishte në disproporcion me qëllimin legjitim të kërkuar, “parandalimi i çrregullimit apo I krimin”.

Nëse ka dëshmi të qarta të një sjelljeje shembullore të paditësit me qëllim të rehabilitimit dhe riintegritimit pas ndonjë krimi të kryer gjatë kohës kur aplikuesi ka qenë i mitur, Gjykata do të kërkonte nga shteti që të jep argumente të mjaftueshme për mbështetjen e pohimit të tij se paditësi mundet në mënyrë të arsyeshme të pritet të shkaktojë çrregullime apo të përfshihet në aktivitete kriminale, për ta bërë deportimin të nevojshëm në një shoqëri demokratike.²²⁶

Rastet e cekura më lartë e bëjnë të qartë se gjatë shqyrtimit të asaj nëse urdhri për deportimin apo dëbimin e një personi që kryen vepra penale është në përputhje me Konventën, duhet t'i kushtohet vëmendje e duhur të gjitha elementeve, si dhe duhet të arrihet një balancim i drejtë. Vendimi, në fund, është shumë më i ndjeshëm nga faktet. Si shembull, në rastin *Benhebba*, padia e paditësit ishte hedhur poshtë meqë Gjykata kishte vërtetuar se masa e ankimuar kishte qenë në proporcion me qëllimet e kërkuara. Në të vërtetë, paditësi ishte recidivist i rëndë, i cili ishte dënuar me rreth 7 vite burgim përgjatë një periudhe 8 vjeçare. Ndonëse ai kishte ardhur në Francë kur kishte qenë 2 vjeçar, dhe kishte jetuar, punuar dhe ishte shkolluar atje, duke i formuar kështu shumicën e lidhjeve sociale dhe familjare, dhe nuk kishte asnjë lidhje me shtetin e prejardhjes përveç nacionalitetit të tij, Gjykata ishte e mendimit se raportet mes të rriturve nuk ishin mbuluar domosdoshmërisht nga neni 8 i Konventës, përveç nëse

226. A.A.*

kishte pasur dëshmi të formave shtesë të varësisë që shkonin përtej lidhjeve të zakonshme emocionale. Pavarësisht fuqisë së lidhjeve të paditësit me shtetin nikoqir, por duke e pas parasysh natyrën e përkohshme të masës dhe peshën e veprës së kryer (trafikim i drogës), Gjykata erdhi në përfundim se urdhri për dëbim të përkohshëm që i ishte shqiptuar mundet në mënyrë legjitime të konsiderohet si i nevojshëm për parandalimin e çrregullimeve dhe të krimeve. Në mënyrë të ngjashme, në rastin *Grant*, ndonëse veprat që ishin kryer nga paditësi kur ai kishte qenë i rritur nuk ishin shumë të rënda, Gjykata i kishte kushtuar rëndësi të konsiderueshme faktit se paditësi kishte shfaqur një mënyrë të rëndë të kryerjes së veprës. Në anën tjetër, në rastin *Nunez*, Gjykata i kishte dhënë precedencë të konsiderueshme mirëqenies së fëmijëve gjatë vërtetimit të shkeljes së nenit 8 dhe gjatë marrjes së vendimit nëse paditësi do të dëbohej dhe atij do t'i ndalohej hyrja në shtet për dy vite. Ai rast ishte rreth një shtetaseje të Republikës Dominikane e cila kishte hyrë në Norvegji kur kishte qenë 22 vjeçare. E dëbuar, ajo e kishte shkelur ndalesën dyvjeçare me rastin e rihyrjes së saj në Norvegji vetëm pas 4 muajve. Për ta marrë rihyrjen, ajo me qëllim kishte dhënë informata mashtruese rreth identitetit të saj, rreth qëndrimit të saj paraprak në Norvegji dhe rreth dënimeve të mëparshme, dhe kështu ia kishte dalë që të merrte leje të qëndrimit dhe të punës për çka ajo nuk kishte të drejtë. Ajo kishte jetuar dhe punuar në Norvegji në mënyrë të paligjshme meqë që nga koha kur kishte rihyrë në shtet dhe, kështu që nuk kishte pasur mundësi që në mënyrë të arsyeshme të priste të qëndrojë atje në mënyrë të ligjshme. Në Norvegji, ajo ka pasur lidhje me një shtetas tjetër të Republikës Dominikane dhe kishte pasur dy fëmijë.

Duke i shqyrtuar interesat më të mirë të fëmijëve, Gjykata theksoi se znj. Nunez kishte qenë personi që kryesisht ishte kujdesur për ata që nga lindja deri në vitin 2007 kur babait të tyre i ishte dhënë kujdestaria. Gjithashtu, në përputhje me vendimin e gjykatave të vendit, fëmijët do të kishin qëndruar në Norvegji ku ata kishin jetuar tërë jetën dhe ku kishte jetuar edhe babai i tyre, një imigrant i vendosur. Përveç kësaj, fëmijët natyrisht se kishin pësuar si rezultat i ndarjes së prindërve të tyre, nga kalimi prej shtëpisë së nënës në atë të babait, dhe nga kërcërimi për dëbimin e nënës së tyre. Për ata do të kishte qenë e vështirë t'i kuptonin arsyet e ndarjes nga nëna e tyre. Gjithashtu, edhe pse znj. Nunez kishte pohuar para policisë se ajo kishte hyrë në Norvegji në mënyrë të paligjshme, autoritetet e kishin urdhëruar dëbimin e saj pothuajse pas katër viteve, gjë që nuk mund të konsiderohet si kontroll i shpejt dhe efikas i imigracionit. Duke pas parasysh lidhjen afatgjate dhe të fuqishme të fëmijëve me nënën e tyre, vendimin për caktimin e kujdestarisë babait të tyre, stresin që e kishin përjetuar dhe kohën e gjatë që iu kishte nevojitur autoriteteve për të vendosur për të dëbuar znj. Nunez, si dhe ndalesën e saj për të rihyrë në shtet, Gjykata erdhi në përfundim se në rrethanat konkrete dhe të jashtëzakonshme të rastit të saj”, nëse znj. Nunez do të ishte dëbuar dhe do t'i ishte ndaluar hyrja në shtet për dy vite, ajo do të kishte ndikim tejet negativ mbi fëmijët e saj. Kështu që ky vendim nuk do të kishte pasqyruar një balancim të drejtë mes interesit publik për sigurimin e kontrollit efektiv të imigracionit dhe nevojës së znj. Nunez për të qëndruar në Norvegji për të vazhduar kontaktimin me fëmijët e saj, siç parashihet në nenin 8.

E drejta e imigrantëve për tu bashkuar me familjet e veta

Në Konventë nuk është përfshirë në mënyrë eksplicite e drejta për ribashkim familjar, si dhe nuk është kërkuar nga shtetet që të respektojnë zgjedhjen e banimit martesor, të autorizojnë ribashkimin familjar në territorin e tyre apo tu garantojnë personave të drejtën për të zgjedhur vendin më të përshtatshëm për të krijuar jetën familjare.²²⁷ Megjithatë, në rrethana të kufizuara ngritet obligimi për të siguruar aspekte të caktuara të jetës familjare, siç është cekur më lartë. Obligimi pozitiv i shteteve për të siguruar respektimin e të drejtave të emigrantëve për t'u ribashkuar me anëtarët e familjes do të jetë tepër i ashpër kur paditësi mund të dëshmojë se ka pengesa të pakalueshme dhe objektive që pengojnë realizimin e jetës familjare në ndonjë vend tjetër. Në këtë kontekst, Gjykata gjithashtu do t'i merr parasysh arsyet për lënien e vendit të prejardhjes apo të qëndrimit pa anëtarët e tjerë të familjes. Kështu, ikja nga lufta dhe/apo kërkimi i azilit në përgjithësi janë dëshmuar të jenë argumente të forta.²²⁸ Kërkesa për të demonstruar të ardhura të mjaftueshme të pavarura dhe afatgjate apo për t'i mbuluar shpenzimet bazike të anëtarëve të familjes, me të cilët kërkohet ribashkimi nuk janë vërtetuar si të paarsyeshme nga Gjykata në aspektin e nenit 8.²²⁹

Rasti i parë i ribashkimit familjar i vendosur nga Gjykata ishte rasti *Abdulaziz, Cabales dhe Balkandali*. Padia ishte paraqitur nga tri emigrante femra të vendosura në mënyrë të përhershme dhe në mënyrë të ligjshme në Mbretërinë e

227. *Gül kundër Switzerland*.

228. *Tuqabo-Tekle dhe të tjerët kundër Holandës*.

229. *Haydarie dhe të tjerët kundër Holandës (dec.)*.

Bashkuar, bashkëshortëve të të cilave iu ishte refuzuar leja për të qëndruar me to apo për t'iu bashkuar atyre në Mbretërinë e Bashkuar për shkak të rregullave më të ashpra të imigracionit të parapara nga Ministria e Punëve të Brendshme në lidhje me hyrjen dhe qëndrimin e bashkëshortit apo të fejuarit të gjinisë mashkull për qëllime të bashkimit apo qëndrimit me partnerin e tij që banon në Mbretërinë e Bashkuar. Më parë, çdo aplikuesi të tillë të gjinisë mashkullore zakonisht do t'i lejohej të vendosej pas kalimit të periudhës së caktuar. Pas futjes në zbatim të rregullave të reja, autorizimi për të hyrë apo për të qëndruar zakonisht do t'i jepej vetëm bashkëshortëve të shtetasve të Mbretërisë së Bashkuar dhe bashkëshortëve të emigranteve të huaja të gjinisë mashkullore me qëndrim të përhershëm në Mbretërinë e Bashkuar. Argumenti kryesor i qeverisë para Gjykatës ishte se, meqë të tri paditëset mund të rivendoseshin me bashkëshortët e tyre në Portugali, Filipine dhe Turqi, përkatësisht, ato faktikisht ishin duke e kërkuar të drejtën për ta zgjedhur shtetin e tyre të qëndrimit. Gjykata e sanksionoi praktikën diskriminuese mes bashkëshortëve të gjinisë mashkullore dhe femërore të praktikuar nga qeveria britanike, por nuk vërtetoi shkelje të neni 8. Megjithatë, ajo nuk vendosi plotësisht se neni 8, varësisht nga rasti, mund të parasheh obligim mbi shtetin për të lejuar hyrjen e personave që nuk janë shtetas për qëllime të ribashkimit familjar. Megjithatë, duket se nëse neni 8 ia mundëson paditësit pretendimin e së drejtës për ribashkim familjar varet nga rrethanat e rastit, përkatësisht nga vështirësitë që personat do t'i hasnin për krijimin e jetës së tyre familjare jashtë shtetit nikoqir. Në përgjithësi, mund të thuhet se Gjykata gjithnjë ka qenë më e gatshme t'i mbrojë të drejtat familjare në lidhje me

dëbimin/deportimin sesa në lidhje me hyrjen. E ashtuquajtura “qasja diku tjetër” (që nënkupton se familja me arsye pritet të kërkojë jetë familjare në një shtet tjetër) ishte zbatuar në mënyrë shumë të rreptë në rastin *Gül*, që kishte të bënte me një shtetas turk që jetonte në Zvicër për shkaqe humanitare. Kërkesa e paditësve për ribashkim me dy bijtë e tij në Zvicër ishte refuzuar, kryesisht për arsye se banesa e tij ishte e papërshtatshme dhe mjetet e tij ishin të pamjaftueshme për ta mbajtur familjen. Gjykata ishte e mendimit se në kohën kur ai e kishte lënë Turqinë kur njëri prej djemve të tij kishte qenë vetëm 3 muajsh, paditësi kishte pasur përgjegjësi personale për pengimin e lidhjes familjare. Vizitat që ia kishte bërë kohëve të fundit tregonin se arsyet e tij kryesore për të aplikuar për azil politik në shtetin e destinimit nuk ishin më të vlefshme. Përveç kësaj, sipas qeverisë, duke u bazuar në një konventë të sigurimit social të lidhur mes Zvicrës dhe Turqisë, paditësi kishte mundësinë e vazhdimit të marrjes së pensionit të tij invalidor nëse do të kthehej në vendin e tij. Rivendosja e bashkëshortes së paditësit në Turqi, vend ky të cilin ajo e kishte vizituar me bashkëshortin e vet, ishte më problematike, por nuk ishte vërtetuar se ajo nuk kishte mundur të merrte trajtimin e nevojshëm mjekësor atje. Përveç kësaj, edhe pse paditësi dhe bashkëshortja e tij ishin banorë të ligjshëm në Zvicër, ata nuk kishin të drejtë të përhershme të qëndrimit. Pra, nuk kishte asnjë pengesë që i pengonte ata nga krijimi i jetës familjare në shtetin e tyre të prejardhjes, ku djali i tyre i mitur kishte jetuar gjatë tërë jetës. Duke pranuar se gjendja e familjes Gül ishte shumë e vështirë nga pikëpamja njerëzore, Gjykata e vërtetoi se Zvicra nuk e kishte penguar jetën familjare të paditësit.

Andaj nuk kishte pasur shkelje të nenit 8. Në rastin *Ahmut*,²³⁰ Gjykata ishte e mendimit se vendimi i babait për ta lënë fëmijën në shtetin e prejardhjes, duke ia rregulluar atij shkuarjen në një shkollë me konvikt, ishte indikacion se kujdestari kishte planifikuar që fëmija të kishte kujdesin e plotë atje, andaj refuzimi nga autoritetet e vendit për t'i dhënë të miturit lejen e qëndrimit nuk kishte përbërë shkelje të nenit 8. Pesë vite nga rasti *Gül*, Gjykata në Strasburg e kishte zbutur qasjen e vet, duke e obliguar një palë kontraktuese që të pranonte ribashkimin familjar me një anëtar të familjes që jetonte në shtetin e prejardhjes. Në rastin *Sen*, paditësit ishin ankuar rreth refuzimit të kërkesës së tyre për leje qëndrim për vajzën e tyre, e cila ishte penguar nga bashkimi me pjesën tjetër të familjes (prindërit dhe dy fëmijët e tjerë) në shtetin nikoqir. Gjykata pranoi se autoritetet holandeze kishin obligim pozitiv për të autorizuar vajzën që të jetonte me prindërit e saj në territorin e tyre: ndonëse ajo ishte shumë e re në kohën kur ishte bërë kërkesa, dhe ajo e kishte kaluar tërë jetën e saj në Turqi dhe kishte lidhje të forta me mjedisin gjuhësor dhe kulturor të shtetit të saj ku ajo ende kishte pasur të afërm, për pjesën tjetër të familjes ishte pengesë e madhe kthimi në Turqi. Dy paditësit e parë ishin vendosur si qift në Holandë, ku ata kishin qenë banorë të ligjshëm për shumë vite, dhe dy prej tre fëmijëve të tyre kishin jetuar gjithmonë në Holandë dhe ishin shkolluar atje. Andaj, interesimit të paditësit për të ribashkuar familjen është dashur t'i jepet precedencë kundrejt interesit të shtetit për kontrollimin e imigracionit.

²³⁰. *Ahmut kundër the Holandës*.

Kur ribashkimi familjar mes të rriturve dhe fëmijëve është në fjalë, Gjykata Evropiane zakonisht do të ketë parasysh moshën e fëmijëve, gjendjen e tyre në shtetin e prejardhjes dhe shkallën e varshmërisë së tyre nga prindërit. Në rastin *Tuquabo-Tekle*, Gjykata vërtetoi një “pengesë të pakalueshme” ndaj jetës familjare jashtë shtetit nikoqir për shkak se nëna, e cila kërkonte ribashkim familjar me fëmijën e saj që ishte lënë në shtetin e prejardhjes, e kishte edhe një fëmijë tjetër në shtetin e destinimit, i cili ishte rritur atje. Duke i pas parasysh vështirësitë që do t'i ishin shkaktuar fëmijës së dytë nga rivendosja e tërë familjes në shtetin e prejardhjes, Gjykata vërtetoi se ribashkimi në shtetin e destinimit do të ishte zgjedhja më adekuatë për zhvillimin e jetës familjare.

Nëse ndonjë refugjat apo person që ka nevojë për mbrojtje ndërkombëtare kërkon ribashkim familjar, Komiteti i ministrave të Këshillit të Evropës rekomandon që kërkesat të trajtohen “në mënyrë pozitive, njerëzore dhe të shpejtë” dhe që të themelohet një mekanizëm shqyrtues korrigjues, i paanshëm dhe i pavarur.²³¹ Programet e azilit që caktojnë banim të detyrueshëm në një rajon të caktuar të shtetit, bazuar në shpërndarjen e barabartë të refugjatëve brenda shtetit për arsye ekonomike, duke e penguar

²³¹. *Rekomandim i Komisionit të ministrave R (99) 23*.

në mënyrë të konsiderueshme mbajtjen e lidhjeve familjare mes dy refugjatëve, janë konsideruar të jenë në kundërshtim me të drejtën për jetë familjare të paraparë nën nenin 8.²³²

Kushtet për dhënien e lejes së qëndrimit dhe rregullimi i banorëve të paligjshëm afatgjatë: a vlen neni 8?

Kushtet për dhënien e lejeve të qëndrimit dhe rregullimi i imigrantëve të paligjshëm afatgjatë paraqet kufijtë e fundit që i shqyrton Gjykata kur ka të bëjë me zbatimin praktik të nenit 8 për imigrantët. Rasti i parë ku Gjykata e ka shtrirë zbatimin e nenit 8 në këtë drejtim përfaqësohet nga rasti *Aristimuño Mendizabal*. Padiësja ishte shtetase spanjolle, të cilës i ishte dhënë status i refugjatit në Francë në vitin 1976. Statusi ishte revokuar më vonë pas ndryshimeve politike në shtetin e saj të prejardhjes. Padiësja pastaj vazhdoi të merrte leje të përkohshme të qëndrimit, kohëzgjatja e të cilave ishte prej një jave deri në një vit. Gjatë një periudhe 14 vjeçare të bërë të ditur për Gjykatën, ajo kishte pasur gjithsej 69 ripërtëritje. Në një periudhë të caktuar asaj i ishte dhënë *carte de séjour*, si punëtore ndërkomunitare. Ankesa e paraqitur para Gjykatës nuk ishte rreth shkëljes së jetës familjare (bashkëshorti i saj, i dyshuar të ishte pjesëtar i grupit terrorist ETA ishte ekstraduar për në Spanjë) e as për të drejtën për të qëndruar në Francë. Ankesa ishte përqendruar në kushtet për dhënien e lejes së qëndrimit. Në vitet 1980-ta dhe të 1990-ta, ankesa me gjasë se do të ishte hedhur poshtë si e papranueshme *ratione*

232. *Mengesha Kimfe kundër Zvicrës*.

materiae. Megjithatë, në vitin 2006, Gjykata mori qëndrim tjetër. Edhe pse gjykimi e përkujton *lajtmotivin* e Gjykatës në këto çështje, që është se neni 8 I Konventës

nuk ua garanton personave përkatës të drejtën për një lloj të caktuar të lejes së qëndrimit (të pakufizuar, të përkohshëm apo tjetër), nëse zgjidhja e propozuar nga autoritetet e mundëson ushtrimin efektiv të së drejtës së tyre për jetë private dhe familjare,

ankesa u pa si diçka që ia vlente të shqyrtohej brenda këndit të efekteve të situatës së dyshimtë dhe të pasigurt të paditëses përgjatë një periudhe të gjatë dhe që kishte pasoja të rëndësishme materiale dhe psikologjike mbi të (si punësimi i pasigurt, vështirësitë sociale dhe financiare, pamundësia e fillimit të ndonjë aktiviteti komercial). Implikimet dhe pasojat e mundshme të këtij gjykimi janë të qarta, ndonëse Gjykata nuk kishte hyrë në analiza të thella të argumenteve në kuadër të testit të proporcionalitetit, meqë rasti kishte treguar një keqfunksionim të qartë të sistemit të Francës (mohimi i *carte de séjour/lejes së qëndrimit* ishte shkëlje e Ligjit të komunitetit).

Dhoma e lartë në rastin *Sisojeva*, megjithatë, e kishte hedhur poshtë pretendimin se rregullimi i ofruar nga autoritetet e Letonisë përmes lejeve të qëndrimit të përkohshme dhe të ripërtërishme ishte i pamjaftueshëm.²³³

Neni 8 nuk mund të interpretohet si garantues i së drejtës për ndonjë lloj të caktuar të lejes së qëndrimit. Kur me legjislacionin e vendit parashihej lloje të ndryshme, Gjykata duhet t'i analizojë implikimet juridike dhe praktike të dhënies së ndonjë lejeje të caktuar. Nëse ajo ia lejon mbajtësit të qëndrojë brenda territorit të shtetit nikoqir dhe të ushtrojë lirshëm aty të drejtën për respektimin e jetës së tij apo saj private dhe familjare, dhënia e kësaj lejeje në parim paraqet një masë të mjaftueshme për përmbushjen e kushteve të asaj dispozite. Në këto raste, Gjykata nuk ka kompetencë për të vendosur nëse individit të caktuar duhet t'i jepet një status juridik i caktuar në vend të një tjetri, meqë ajo zgjedhje është çështje ekskluzivisht e autoriteteve të vendit.

Potenciali i nenit 8 për t'ua siguruar banorëve të paligjshëm afatgjatë të drejtën për ta rregulluar qëndrimin e tyre është theksuar në rastin *Rodrigues da Silva dhe Hoogkamer*. Rasti kishte të bënte me një situatë tipike të imigracionit të paligjshëm: paditësja e parë kishte hyrë në shtet me vizë turistike, dhe kishte qëndruar më gjatë sesa e kishte pasur të lejuar. Asaj më pastaj i ishte bashkëngjitur edhe i biri. Pas një lidhjeje me një shtetas holandez, ishte lindur një vajzë (paditësja e dytë). Vajza, e pranuar nga i ati, kishte marrë shtetësi holandeze. Pas prishjes së lidhjes së tyre, babait i ishte caktuar kujdestaria për fëmijën, në

233. Paditësit thoshin se kishin të drejtë në të drejta të pakushtëzuara të banimit sipas Traktatit ruso-letonez për tërheqjen e trupave.

bazë të një raporti të ekspertit ku thuhej se do të ishte përvojë traumatike nëse fëmija do të çrrënjosej nga Holanda dhe të ndahej nga i ati i saj dhe gjyshërit nga ana e të atit. Paditësja, në fakt, në mënyrë neglizhente nuk ishte kujdesur për rregullimin e pozitës së saj gjersa ishte në lidhje dhe të gjitha përpjekjet e mëvonshme për marrjen e lejes së qëndrimit ishin refuzuar me arsye se paditësja, e cila kishte punuar në mënyrë të paligjshme, nuk kishte paguar tatime apo kontribute të sigurimit social. Gjykatat e vendit ishin të mendimit se interesat e mirëqenies ekonomike të shtetit ishin më të larta se e drejta e paditëses për të qëndruar në Holandë. Pavarësisht se ajo ishte urdhëruar të largohej, paditësja e parë kishte vazhduar të qëndronte dhe të punonte në Holandë, si dhe të kujdesej për vajzën e vet, duke u ndërruar me prindërit e babait. Ajo kishte ngritur padi në Gjykatën e Strasburgut me pretendimin se refuzimi për dhënien e lejes së qëndrimit, mes të tjerash, do të mundte të shpinte në ndarje nga vajza e saj, duke përbërë kështu shkelje të nenit 8. Gjykata theksoi se kujdesi faktik i fëmijës nga nëna do të mund të mjaftonte për t'i dhënë situatës mbrojtje sipas nenit 8, me konceptin e familjes si substancë e jo formë (kujdestaria e fëmijës). Për sa i përket meritave të rastit, Gjykata vërtetoi se dëbimi i paditëses do të kishte pasoja të gjata mbi jetën e saj familjare me vajzën e saj të vogël (e cila ishte atëherë trevjeçare) dhe se në mënyrë të qartë qëndrimi i nënës së saj në Holandë ishte në interesin e fëmijës. Gjykata ishte e mendimit se mirëqenia ekonomike e shtetit nuk ishte më e rëndësishme sesa të drejtat e paditëseve sipas nenit 8, pavarësisht faktit se paditësja e parë kishte qëndruar ilegalisht në Holandë në kohën kur i kishte lindur vajza.

Në arsyetimin e saj, Gjykata i identifikojë disa standarde të përgjithshme për ribashkimin familjar, ngjashëm me “kriteret Boultif” të përcaktuara në lidhje me dëbimin dhe deportimin e të huajve. Standardet përfshijnë konsiderimin

nëse jeta familjare është krijuar në një kohë kur personat e përfshirë kanë qenë në dijeni se statusi i imigracionit i ndonjërit prej tyre ka qenë i atillë sa që vazhdimi i asaj jete familjare brenda shtetit nikoqir do të ishte i pasigurt që nga fillimi.

Nëse rasti është kështu, atëherë

ka mundësi që vetëm në rrethanat shumë të jashtëzakonshme largimi i anëtarit të familjes i cili nuk është shtetas të përbëjë shkelje të nenit 8.

Duke ritheksuar se kushdo që

pa vepruar në përputhje me rregulloret në fuqi, i konfronton autoritetet e ndonjë shteti kontraktues me praninë e tij apo të saj në shtet në formë të aktit të kryer [...] nuk ka të drejtë të pret që t'i jepet e drejta për qëndrim

Gjykata vërejt një sasi lirie të veprimit. Duke caktuar një balancim mes interesave të ndryshëm në fjalë, gjyqtarët nga Strasburgu në veçanti theksuan se fëmija ishte rritur së bashku nga nëna dhe gjyshërit nga babai dhe ajo kishte lidhje shumë të afërta me ta. Andaj, dëbimi i nënës së saj do t'ia pamundësonte

kontaktimin e rregullt, gjë që ishte problem serioz. Pasojat e mëdha mbi jetën familjare të paditëses ishin shqyrtuar me kujdes nga Gjykata, e cila në mënyrë unanime vendosi se ishte në interesin e fëmijës që nëna e saj të qëndronte në Holandë, duke i tejkaluar kështu në mënyrë të qartë arsyet që ishin konsideruar më të larta nga organet e vendit.

Ndërveprimi mes nenit 8 dhe Konventës së Hagës rreth aspekteve civile të rrëmbimit ndërkombëtar të fëmijëve

Largimi i njëanshëm i fëmijëve matanë kufijve, zakonisht nga njëri prind, si dhe mbajtja e tyre matanë kufijve ndërkombëtarë, është aspekt i globalizimit që ka qenë shkas i shqetësimeve të vazhdueshme dhe që vazhdimisht është vënë para Gjykatës. Meqë shumica e shteteve të Këshillit të Evropës janë palë e Konventës së Hagës të vitit 1980 mbi aspektet civile të rrëmbimit ndërkombëtar të fëmijëve (më tej në tekst Konventa e Hagës), nga Gjykata shpesh është kërkuar që ta gjykojë përputhshmërinë e veprimeve dhe/apo mosveprimeve me Konventë, të parapara në përputhje me obligimet e Hagës. Konventa e Hagës kryesisht përmban dispozita procedurale dhe nuk ka për qëllim që të ofrojë rregullimin substancial të kujdestarisë. Qëllimi i saj kryesor është luftimi i transferimit të paligjshëm dhe i moskthimit të fëmijëve, sigurimi i kthimit të shpejtë të atyre që janë mbajtur ilegalisht apo që janë larguar në mënyrë që gabuar, rikrijimit të status kuos, dhe sigurimi që në të gjitha shtetet që janë palë e Konventës së Hagës, të drejtat për kujdestari dhe qasje të zbatohen në plotësi.

Duke e ndaluar zgjedhjen e juridiksionit, Konventa e Hagës gjithashtu shërben si siguruese për prindërit. Ndonëse organet e Strasburgut nuk kanë juridiksion mbi Konventën e Hagës, e vërteta është se makineria e Konventës është në pozitë që të theksoi nëse vendimet e brendshme të miratuara sipas Konventës së Hagës janë në përputhje edhe me Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut. Në shumicën e rasteve, ankesat janë rreth përputhjes së vendimeve të brendshme me nenin 8 dhe hapat e ndërmarrë pas rrëmbimit të fëmijës nga njëri prind. Mungesa e konsensusit në nivel evropian lidhur me kujdesit e fëmijëve dhe legjitimitetin e ndërhyrjeve kanë shpjerë në njohjen e një margjine të gjerë të vlerësimit që shtetet zakonisht e gëzojnë në raste të tilla. Margjina e manovrimit, megjithatë, varet nga pesha e situatës dhe nga interesat që janë në fjalë: duket se margjina e vlerësimit është më e gjerë në rrethanat që kanë të bëjnë me nevojën për ta vendosur fëmijën në kujdes publik dhe më e ngushtë kur çështjet kanë të bëjnë me të drejtën për qasje apo mbrojtjet e tjera juridike të nevojshme për ruajtjen e së drejtës për jetë familjare.

Nga viti 1980 deri në shpërbërjen e tij, Komisioni i ka shqyrtuar vetëm gjashtë raste ku është përfshirë Konventa e Hagës. Numri i kufizuar i rasteve të vendosura nga Komisioni nuk e ka mundësuar identifikimin e një trendi. Ajo që del nga praktika gjyqësore e asaj periudhe është se Komisioni i kishte dhënë një interpretim mjaft të gjerë margjinës së vlerësimit, duke mos vërtetuar asnjëherë shkelje të Konventës. Për dallim prej kësaj, vërtetimet e shumta të Gjykatës rreth shkeljeve kanë kontribuar në krijimin e një praktike gjyqësore dinamike në lidhje me

Konventën e Hagës të vitit 1980, kryesisht në lidhje me zbatimin e urdhrave për kthim, të drejtat për kujdestari dhe për qasje. Pas rastit *Ignaccolo-Zenide*, ku Gjykata kishte qartësuar se neni 8 i Konventës duhet të interpretohet në bazë të Konventës së Hagës të vitit 1980 (me kusht që shteti përkatës ta ketë ratifikuar këtë të fundit²³⁴), në rastin *Bianchi*, Gjykata vërtetoi shkeljen e nenit 8 nga Zvicra për shkak mosndërmarrjes së masave adekuate për t'i zbatuar qëllimet dhe objektivat e Konventës së Hagës të vitit 1980 pas rrëmbimit të një të mituri nga nëna e tij, duke e parandaluar kështu ribashkimin e të miturit me babanë. Në rastin *Monory*, Gjykata shkoi aq larg sa që intervenoi në zbatimin e brendshëm të Konventës së Hagës, duke e sanksionuar keqpërdorimin e saj nga autoritetet vendore në kuptim të nenit 8 të Konventës. Aspekti i centralizimit, të cilin Gjykata ia ka pranuar Konventës së Hagës, është i tillë sa që Gjykata do të bazohet në të edhe nëse Konventa e Hagës asnjëherë nuk është thirrur në nivel vendor.²³⁵

Kohëve të fundit Gjykata ka pasur shumë raste për t'i theksuar obligimet pozitive që dalin nga neni 8, si në rastet e rrëmbimeve të fëmijëve dhe të kontaktimeve ndërkufitare. Ajo vërtetoi shkelje kur shtetet nuk i kishin ndërmarrë hapat e nevojshme për mundësuar ekzekutimin e urdhërktimeve të Konventës së Hagës apo kur ato nuk kishin vepruar me shpejtësi për zbatimin e ndonjë urdhërktimi.

234. *Bajrami kundër Shqipërisë*.

235. *Iglesias Gil dhe A.U.I kundër Spanjës*.

Në anën tjetër, pretendimet e prindërve se masat e zbatimit, përfshirë hapat detyrues, kanë ndërhyrë në të drejtat e tyre për jetë familjare janë hedhur poshtë për t'i dhënë përparësi mbrojtjes së interesit më të mirë të fëmijës, që është parim i themeluar mirë në praktikën gjyqësore të Strasburgut.²³⁶ Shqyrtimi i Gjykatës përqendrohet në aspektin e procedurës që mund të hetohet *a posteriori*, siç është syçeltësia e autoriteteve, mundësitë e dhëna personave përkatës për t'i mbrojtur interesat e tyre, drejtësia procedurale, dhënia e arsyeve të mjaftueshme dhe adekuate për ndërhyrjen në respektimin e jetës familjare. Vetëm në raste të rralla ka ndodhur që Gjykata të kritikojë në mënyrë të drejtpërdrejt vendimin rreth bazueshmërisë, të miratuar nga autoritetet e vendit.²³⁷

Autoriteti udhëheqës në këtë aspekt përfaqësohet nga gjykimi i kohëve të fundit i dhënë nga Dhoma e lartë në rastin *Neulinger dhe Shuruk*, ku Gjykata dha një përkufizim shumë të hollësishëm dhe gjithëpërfshirës të parimit të interesit më të mirë. Rasti ishte paraqitur nga një nën dhe biri i saj, i cili ishte lindur në Izrael dhe i cili ishte larguar në mënyrë të paligjshme nga nëna kur ai kishte qenë dyvjeçar. Pas kthimit të tyre në Zvicër, babai e kishte kërkuar kthimin e fëmijës, por nëna kishte thënë se ajo nuk mund të kthehej në Izrael meqë ajo do të rrezikohej nga ndjekja penale dhe nga dënimi për rrëmbim. Kështu që nëse do të kthehej djali, atëherë ai do të kthehej i vetëm. Meqë ai nuk e kishte parë babanë për dy vite, dhe sjelljet e babait të tij ishin, të thuhet së paku, problematike, kjo do të ishte në kundërshtim me interesat më të

236. *Hokkanen kundër Finlandës; Pini dhe Bertani dhe Manera dhe Atripaldi kundër Rumanisë; Voleski kundër Republikës Çeke; Bove*, në rastet kur konstatimi i shkeljes është bazuara qoftë në mangësi të ligjit vendor apo në dështimin e autoriteteve vendore për të përdorur instrumentet e Konventës së Hagës, të datës 25 tetor 1980.

237. *Haase kundër Gjermanisë*.

mirë të fëmijës. Gjykata Federale, duke i hedhur poshtë vendimet e mëparshme, urdhëroi kthimin brenda nëntë ditëve. Gjatë marrjes së vendimit, Gjykata Federale kishte marrë parasysh se përjashtimet për kthim të parapara në Konventën e Hagës duhej të interpretoheshin në mënyrë të kufizuar, dhe se nëna nuk e kishte përmbushur detyrën e saj për barrën e dëshmisë, meqë ajo nuk i kishte mbështetur pretendimet e saj rreth ndjekjes penale dhe të mospasjes së mënyrave të mbështetjes në Izrael. Në janar të vitit 2009, një dhomë e Gjykatës nxori vendimin, ku vërtetoi, me shumicë prej 4 me 3 vota, se nuk kishte pasur shkelje të nenit 8. Në korrik të vitit 2010, Dhoma e lartë, ku ishte referuar rasti për rishqyrtim, e hodhi poshtë vendimin e Dhomës. Dhoma e lartë i kishte shqyrtuar në mënyrë të drejtpërdrejt faktet e rastit dhe në mënyrë efektive e kishte parandaluar kthimin e djalit në Izrael. Në këtë rast, faktori themelor ishte koha. Ngjashëm me rastet kur i trajton urdhrat për dëbim, Gjykata kishte ndërmarrë një perspektivë bashkëkohore, duke i shqyrtuar gjendjet dhe interesat e paditësve në kohën e gjykimit të saj, që doli pothuajse 3 vite pas vendimit të Gjykatës Federale dhe 5 vite pas largimit të paligjshëm të djalit.

Gjykata i ka inkorporuar kushtet për shpejtësi dhe syçeltësi të theksuar në Konventën e Hagës në praktikën gjyqësore të saj për nenin 8, duke qenë në dijeni për domethënien negative dhe shpesh të parregullueshme që kalimi i kohës ka në rastet e situatave të rrëmbimit të fëmijëve.²³⁸ Në rastin *Neulinger dhe Shuruk*, megjithatë, nuk ka pasur ndonjë sugjerim për mungesë të syçeltësisë nga ana e autoriteteve zvicerane apo izraelite.

238. *Sylvester kundër Austrisë. Në rastin Maire kundër Portugalisë. Gjykata shkoj aq larg sa që caktoi afatin gjashitë javësh, pas së cilit mosveprimi do të nxiste dhënten e deklaratis për arsyet e vonesës*.

Në fakt, shumica e kohës për pritje ishte kur rasti ishte nën shqyrtim nga Dhoma dhe nga Dhoma e lartë në Strasburg. Gjykata ishte e mendimit se do të ishte e padrejtë që paditësit t'i bartnin pasojat e kësaj, meqë ata nuk kishin ndikuar në këtë situatë. Duke i pasur parasysh interesat më të mira të fëmijës, Dhoma e lartë shqyrtoi situatën aktuale të djalit dhe pasojat nga kthimi i tij. Në anën tjetër, benefitet e fëmijës nga kthimi pa të ëmën në një situatë disi të pasigurt familjare në Izrael ishin të pakta. Me shumicë votash prej 16 me 1, Dhoma e lartë vërtetoi se kthimi i fëmijës në Izrael nuk do të ishte në interesin e tij më të mirë, andaj në rast të zbatimit të vendimit të Gjykatës Federale, do të kishte shkelje të nenit 8 të Konventës. Gjykata gjithashtu theksoi se si, në raste të tilla, gjykatat e vendit duhet të kryejnë një shqyrtim të thellë të tërë situatës familjare dhe të shumë faktorëve, në veçanti të natyrës faktike, emocionale, psikologjike, materiale dhe mjekësore, dhe bëri një vlerësim të

baraspeshuar dhe të arsyeshëm të interesave përkatës të secilit person, me shqetësim të vazhdueshëm për të përcaktuar zgjedhjen më të mirë për fëmijën e rrëmbyer në kontekstin e një kërkesë për kthimin e tij në vendin e prejardhjes. Në përputhje me rastin *Neulinger dhe Shuruk*, Gjykata nuk vërtetoi shkelje në rastin *Raban*,²³⁹ duke marrë parasysh se gjykata e vendit e kishte ndërmarrë vendimin e duhur duke i kushtuar kujdes rëndësisë së integritetit të suksesshëm të fëmijëve në ambientet e reja në shtetin e nënës së tyre.

239. *Kërkesa e paditësve që lëndët t'i referohen Dhomës së lartë, që në mënyrë të pazakonshme u përkrah nga dy shtete (Gjermania dhe Mbretëria e Bashkuar, të cilat konsideruan se lënda kishte implikime të gjëra në kuptimin e obligimeve pozitive, që kanë mundësi të mos jenë në përputhje me Konventën e Hagës)* ishte refuzuar.

Indeksi i rasteve

Rastet janë cituar me datën e gjykimit apo, aty ku ka qenë e përshtatshme, me datën e vendimit (vend.). Aty ku të dyja, edhe vendimi dhe gjykimi referohen në tekst, secila datë shfaqet në hyrje në indeks. Rastet që nuk ishin përfundimtare në kohën kur kjo është shkruar janë të shenjzuara me një yll.

Ju lutemi referojuni data bazës në internet HUDOC, <http://hudoc.echr.coe.int/>, për më shumë informata.

A,B, dhe C kundër Irlandës (GC), 16 dhjetor 2010 **22, 49-50**
A. kundër Kroacisë, 14 tetor 2010 **34,73**
A.A. kundër Mbretërisë së Bashkuar, 20 shtator 2011* **35, 86**
A.W. Khan kundër Mbretërisë së Bashkuar, 12 janar 2010 **84**
Abdulaziz, Cabales dhe Balkandali kundër Mbretërisë së Bashkuar, 28 maj 1985 **45, 87**
ADT kundër Mbretërisë së Bashkuar, 31 korrik 2000 **43**
Ahmut kundër Holandës, 28 nëntor 1996 **89**
Albanese, Vitiello dhe Campagnano kundër Italisë, 23 mars 2006 **35**

B. kundër Francës, 25 mars 1992 **17, 62**
B.C. kundër Zvicrës (vend.), 27 nëntor 1995 **32**
Babylonová kundër Sllovakisë, 20 qershor 2006 **33**
Backlung kundër Finlandës, 6 korrik 2010 **23**
Bajrami kundër Shqipërisë, 12 dhjetor 2006 **93**

A

Aleiv kundër Ukrainës, 29 prill 2003 **47**
Amman kundër Zvicrës, 16 shkurt 2000 **19**
Anayo kundër Gjermanisë, 21 dhjetor 2010 **23**
Andreou Papi kundër Turqisë (vend.), 26 shtator 2002 **31**
Aristimuño Mendizabal kundër Francës, 17 janar 2006 **90**
Asociacioni 21 dhjetor 1989 dhe të tjerët kundër Rumanisë, 24 maj 2011 **19**
Asociacioni për Integritet Evropian dhe të Drejtat e Njeriut dhe Ekimdzhev kundër Bullgarisë, 28 qershor 2007 **40**

B

Beard kundër Mbretërisë së Bashkuar (GC), 18 janar 2001 **10**
Beldjoudi kundër Francës, 26 mars 1992 **84**
Benhebbat kundër Francës, 10 korrik 2003 **86**
Bensaid kundër Mbretërisë së Bashkuar (vend.), 25 janar 2000 **24**
Berrehab kundër Holandës, 21 qershor 1988 **28, 30, 43**

Bevacqua dhe S. V. kundër Bullgarisë, 12 qershor 2008 **72**
Bianchi kundër Zvicrës, 22 qershor 2006 **93**
Bigaeva kundër Greqisë, 28 maj 2009 **12**
Boso kundër Italisë (vend.), 5 shtator 2002 **22**
Botta kundër Italisë, 24 shkurt 1998 **14**
Boughanemi kundër Francës, 24 prill 1996 **28-30**
Boultif kundër Zvicrës, 2 gusht 2001 **82-85**

C.G. dhe të tjerët kundër Bullgarisë, 24 prill 2008 **82**
Camenzind kundër Zvicrës, 27 shkurt 1985 **32**
Campbell dhe Fell kundër Mbretërisë së Bashkuar, 28 qershor 1984 **34**
Chapman kundër Mbretërisë së Bashkuar (GC), 18 janar 2001 **10, 18, 31, 74**
Chappell kundër Mbretërisë së Bashkuar, 30 mars 1989 **34, 44**
Chave née Jullien kundër Francës (vend.), 9 korrik 1991 **19**
Chelu kundër Rumanisë, 12 janar 2010 **31**
Christie kundër Mbretërisë së Bashkuar (vend.), 27 qershor 1994 **32**

Dadouch kundër Maltës, 20 korrik 2010 **12**
Dankevich kundër Ukrainës, 29 prill 2003 **47**
Deés kundër Hungarisë, 9 nëntor 2010 **75**
Demandes kundër Turqisë (vend.), 24 gusht 1999 **31**
Demopoulos dhe të tjerët kundër Turqisë (GC), 1 mars 2010 **31**

Bove kundër Italisë, 30 qershor 2005 **71, 94**
Boyle kundër Mbretërisë së Bashkuar, 9 shkurt 1993 **28**
Bränduse kundër Rumanisë, 7 prill 2009 **35, 67-68**
Brüggeman dhe Scheuten kundër Gjermanisë (vend.), 19 maj 1976 **16, 21**
Buckley kundër Mbretërisë së Bashkuar, 26 gusht 1996 **31, 34, 42, 78**
Burghartz kundër Zvicrës, 22 shkurt 1994 **17**
Bykos kundër Ruisë (GC), 10 mars 2009 **34**

C

Ciubotaru kundër Moldavisë, 27 prill 2010 **17**
Codarcea kundër Rumanisë, 2 qershor 2009 **35, 61**
Copland kundër Mbretërisë së Bashkuar, 3 prill 2007 **21, 32**
Costello-Roberts kundër Mbretërisë së Bashkuar, 25 mars 1993 **12, 24**
Coster kundër Mbretërisë së Bashkuar (GC), 18 janar 2001 **10**
Cotlet kundër Rumanisë, 3 qershor 2003 **76**
Craxi kundër Italisë (nr. 2), 17 Korrik 2003 **47, 77**
Crus-varas kundër Suedisë, 20 mars 1991 **81-82**
Qiproja kundër Turqisë (GC), 10 maj 2001 **34**

D

Dickson kundër Mbretërisë së Bashkuar, 18 prill 2006 **23, 46**
Doorson kundër Holandës, 26 mars 1996 **47**
Dubetska dhe të tjerët kundër Ukrainës, 10 shkurt 2011 **68**
Dudgeon kundër Mbretërisë së Bashkuar, 22 tetor 1981 **16, 43**

E.B. kundër Francës, 22 janar 2008 **10, 14**
E.S. dhe të tjerët kundër Sllovakisë, 15 shtator 2009 **26, 72**
Ebcin kundër Turqisë, 1 shkurt 2011 **26**
Elli Poluhas Dödsbo kundër Suedisë, vend. 2 shtator 2004,
gjykim 17 janar 2006 **16, 46**
Enea kundër Italisë (GC), 17 shtator 2009 **39**

Fadeyeva kundër Rusisë, 9 qershor 2005 **65-66, 79**
Florea kundër Rumanisë, 14 shtator 2010 **24**
Foka kundër Turqisë, 24 qershor 2008 **20**
Frérot kundër Francës, 12 qershor 2007 **33**

G. kundër Holandës, 8 shkurt 1993 **29**
G.C. kundër Bullgarisë, 24 prill 2008 **41**
Gardel kundër Francës, 17 dhjetor 2009 **54**
Gaskin kundër Mbretërisë së Bashkuar, 7 korrik 1989 **63-64**
Genovese kundër Maltës, 11 tetor 2011* **12**
Georgi Nikolaishvili kundër Gjeorgjisë, 13 janar 2009 **18**
Giacomelli kundër Italisë, 2 nëntor 2006 **66**
Gillan dhe Quinton kundër Mbretërisë së Bashkuar, 12 janar 2010
20, 40
Gilloë kundër Mbretërisë së Bashkuar, vend. 9 dhjetor 1992,

E
Erdem kundër Gjermanisë, 5 korrik 2001 **47**
Eriksson kundër Suedisë, 22 qershor 1989 **38**
Ernst dhe të tjerët kundër Belgjikës, 15 korrik 2003 **45**
Estate of Kresten Filtenborg Mortensen kundër Danimarkës
(vend.), 15 maj 2006 **13**
Evans kundër Mbretërisë së Bashkuar (GC), 10 prill 2007 **22, 46**

F
Fretté kundër Francës (vend.), 12 qershor 2001 **14**
Friedl kundër Austrisë, 26 janar 1995 **47**
Freind and Countryside Alliance dhe të tjerët kundër
Mbretërisë së Bashkuar (vend.), 24 nëntor 2009 **14, 31**
Funke kundër Francës, 25 shkurt 1993 **34**

G
gjykim 24 nëntor 1986 **30, 43**
Girard kundër Francës, 30 qershor 2011 **15**
Glass kundër Mbretërisë së Bashkuar, 9 mars 2004 **24**
Gnahoré kundër Francës, 19 shtator 2000 **49**
Goodëin kundër Mbretërisë së Bashkuar (GC), 11 korrik 2002 **62, 69**
Grant kundër Mbretërisë së Bashkuar, 8 janar, 2009 **86**
Guerra dhe të tjerët kundër Italisë (GC), 19 shkurt 1998 **10, 66**
Guillot kundër Francës, 24 tetor 1996 **17**
Gül kundër Zvicrës, 19 shkurt 1996 **87-89**

Gülmez kundër Turqisë, 20 maj 2008 **40**

Haas kundër Zvicrës, 20 janar 2011 **9**

Hase kundër Gjermanisë, 8 prill 2004 **94**

Hadri-Vionnet kundër Zvicrës (vend.), 2 maj 2006 **16**

Hajduová kundër Sllovakisë, 30 nëntor 2010 **73**

Halford kundër Mbretërisë së Bashkuar, 25 qershor 1997 **32**

Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar, 7 dhjetor 1976 **44-45**

I. kundër Finlandës, 17 korrik 2008 **35**

I. kundër Mbretërisë së Bashkuar, 11 korrik 2002 **62, 69**

Iglesias Gil dhe A.U.I kundër Spanjës, 29 prill 2003 **93**

Ignaccolo-Zenide kundër Rumanisë, 25 janar 2000 **93**

Jäggi kundër Zvicrës, 13 korrik 2006 **23**

Jakupovic kundër Austrisë, 6 shkurt 2003 **85**

K. dhe T. kundër Finlandës (GC), 12 korrik 2001 **71**

K.A. dhe A.D. kundër Belgjikës (vend.), 15 shtator 2003 **16**

K.A. kundër Finlandës, 14 janar 2003 **49, 72**

K.U. kundër Finlandës, 2 dhjetor 2008 **73**

Karasev kundër Finlandës (vend.), 12 janar 1999 **12**

Kaushal kundër Bullgarisë, 2 shtator 2010 **82**

Gurgenidze kundër Gjeorgjisë, 17 tetor 2006 **18**

H

Haralambie kundër Rumanisë, 27 tetor 2009 **20, 35**

Hartung kundër Francës (vend.), 13 nëntor 2009 **31**

Hatton dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar (GC), 8 korrik 2003 **10, 43, 57, 74**

Haydarie dhe të tjerët kundër Holandës (vend.), 20 tetor 2005 **87**

Hendriks kundër Holandës, 8 mars 1982 **30**

Hokkanen kundër Finlandës, 24 gusht 1994 **94**

I, J

Jalloh kundër Gjermanisë (GC), 11 korrik 2006 **24**

Jane Smith kundër Mbretërisë së Bashkuar (GC), 18 janar 2001 **10**

Jankasukas kundër Lituanisë, 24 shkurt 2005 **46**

Janković kundër Kroacisë, 5 mars 2009 **61**

Johnston kundër Irlandës, 18 dhjetor 1986 **28**

Jolie dhe Lebrun kundër Belgjikës, 14 maj 1986 **28**

K

Kaya kundër Rumanisë, 12 tetor 2006 **82**

Keegan kundër Irlandës, 26 maj 1994 **29**

Keegan kundër Mbretërisë së Bashkuar, 18 korrik 2006 **43**

Kennedy kundër Mbretërisë së Bashkuar, 18 maj 2008 **36**

Kerkhoven dhe Hinke kundër Holandës, 19 maj 1992 **13**

Khokhlich kundër Ukrainës, 29 prill 2003 **47**

Klass kundër Gjermanisë, 22 shtator 1993 **10, 32, 34, 36, 42, 52**
Kopp kundër Zvicrës, 25 mars 1998 **32**
Krušković kundër Kroacisë, 21 qershor 2011 **64**

L. kundër Lituaniës, 11 shtator 2007 **63**
L.C.B. kundër Mbretërisë së Bashkuar, 9 korrik 1998 **67**
L.L. kundër Francës, 10 tetor 2006 **47**
Laskey, Jaggard dhe Broën kundër Mbretërisë së Bashkuar (vend.), 18 janar 1995 **16, 44**
Leander kundër Suedisë, 26 mars 1987 **19, 34, 42**
Lee kundër Mbretërisë së Bashkuar (GC), 18 janar 2001 **10**

M. kundër Zvicrës, 26 prill 2011 **35, 48-49**
M.C. kundër Bullgarisë, 4 dhjetor 2003 **25**
M.S. kundër Suedisë, 27 gusht 1997 **20, 45**
Maire kundër Portugalisë, 26 qershor 2003 **94**
Malone kundër Mbretërisë së Bashkuar, 2 gusht 1984 **32, 36-37**
Marckx kundër Belgjikës, 13 qershor 1979 **28-29, 60, 68-69**
Margareta dhe Roger Andersson kundër Suedisë, 25 shkurt 1992 **30, 32, 44**
Maslov kundër Austrisë (GC), 23 qershor 2008 **85-86**
Matter kundër Sllovakisë, 5 korrik 1999 **24, 35**
McCann kundër Mbretërisë së Bashkuar, 13 maj 2008 **31**
McGinley dhe Egan kundër Mbretërisë së Bashkuar, 9 qershor 1998 **66**
Mckay-Kopecka kundër Polonisë (vend.), 19 shtator 2006 **30**

Kutzner kundër Gjermanisë, 26 shkurt 2002 **49**
Kuznetsov kundër Ukrainës, 29 prill 2003 **47**
Kyrtatos kundër Greqisë, 22 maj 2003 **78-79**

L

Liberty dhe organizatat tjera kundër Mbretërisë së Bashkuar, 1 korrik 2008 **40**
Liu dhe Liu kundër Rusisë, 6 dhjetor 2007 **41**
Loizidou kundër Turqisë, 18 dhjetor 1996 **32**
López Ostra kundër Spanjës, 9 dhjetor 1994 **10, 25, 59, 66, 74**
Luordo kundër Italisë, 17 korrik 2003 **44**
Lupsa kundër Rumanisë, 8 qershor 2006 **82**

M

Mentesha Kimfe kundër Zvicrës, 29 korrik 2010 **90**
Mentes dhe të tjerët kundër Turqisë (vend.), 9 janar 1995 **31**
Merger dhe Cross kundër Francës, 22 dhjetor 2004 **28**
Messina (nr. 2) kundër Italisë, 28 shtator 2000 **46**
Mianowski kundër Polonisë, 16 dhjetor 2003 **39**
Mikulić kundër Kroacisë, 7 shkurt 2002 **23, 52**
Mileva dhe të tjerët kundër Bullgarisë, 25 nëntor 2010 **80**
Mizzi kundër Malta, 12 janar 2006 **52**
Moldovan dhe të tjerët kundër Rumanisë (nr. 2), 12 korrik 2005 **31, 75-76**
Monory kundër Rumanisë dhe Hungarisë, 5 prill 2005 **93**
Moreno Gómez kundër Spanjës, 16 nëntor 2004 **74-75, 79**
Moretti dhe Bendetti kundër Italisë, 27 prill 2010 **72**

Mosley kundër Mbretërisë së Bashkuar, 10 maj 2011 **18, 65**
Moustaquim kundër Belgjikës, 18 shkurt 1991 **81-82**
Murray kundër Mbretërisë së Bashkuar, 28 tetor 1994 **19, 34**

Narinen kundër Finlandës, 1 qershor 2004 **32**
Nazarenko kundër Ukrainës, 29 prill 2003 **47**
Negrepointis-Giannisis kundër Greqisë, 3 maj 2011 **54**
Neulinger dhe Shuruk kundër Zvicrës (GC), 6 korrik 2010 **94-95**
Niedbala kundër Polonisë, 4 korrik 2000 **39**

Obst kundër Gjermanisë, 23 shtator 2010 **55-56**
Odièvre kundër Francës (GC), 13 shkurt 2003 **53**
Olsson kundër Suedisë, 24 mars 1988 **28, 34, 38, 49, 70**
Omojudi kundër Mbretërisë së Bashkuar, 24 nëntor 2009 **84**

P.G. dhe J.H. kundër Mbretërisë së Bashkuar, 25 shtator 2001 **20, 32, 40**
Panullo dhe Forte kundër Francës, 30 tetor 2001 **15**
Paëlik kundër Polonisë, 19 qershor 2007 **71**
Peck kundër Mbretërisë së Bashkuar, 28 janar 2003 **19, 47**
Peev kundër Bullgarisë, 26 korrik 2007 **21**
Peterina kundër Bullgarisë, 14 tetor 2008 **19, 47-48**
Pfeifer kundër Austrisë, 15 nëntor 2007 **18**

Musa dhe të tjerët kundër Bullgarisë, 11 janar 2007 **82**
Muscio kundër Italisë (vend.), 13 nëntor 2007 **32**
Mustafa dhe Armagan Akin kundër Turqisë, 6 prill 2010 **71**

N

Niemetz kundër Gjermanisë, 16 dhjetor 1992 **14, 20, 31**
Nnyanzi kundër Mbretërisë së Bashkuar, 8 prill 2008 **42**
Norris kundër Irlandës, 26 tetor 1988 **34, 36**
Novoseletskiy kundër Ukrainës, 22 shkurt 2005 **74**
Nunez kundër Norvegjisë, 28 qershor 2011 **86-87**

O

Öneryildiz kundër Turqisë, 30 nëntor 2004 **66**
Onur kundër Mbretërisë së Bashkuar, 17 shkurt 2009 **84**
Özpınar kundër Turqisë, 19 tetor 2010 **35, 55-57**

P, Q, R

Phinikaridou kundër Qipros, 20 dhjetor 2007 **69**
Pini dhe Betani dhe Manera dhe Atripaldi kundër Rumanisë, 22 qershor 2004 **94**
Pla dhe Puncernau kundër Andorrës, 13 korrik 2004 **28**
Ploski kundër Polonisë, 12 nëntor 2002 **46**
Poltoratskiy kundër Ukrainës, 29 prill 2003 **47**
Powell dhe Rayner kundër Mbretërisë së Bashkuar, 21 shkurt 1990 **10, 58**

Pretty kundër Mbretërisë së Bashkuar, 29 prill 2002 **15-16**
Prokopovich kundër Rosisë (vend.), 8 janar 2004 **30-31**
R. kundër Finlandës, 30 maj 2006 **72**
R.R. kundër Polonisë, 26 maj 2011 **22**
Raban kundër Rumanisë, 26 tetor 2010 **95**
Rainys dhe Gasparavicius kundër Lituanië (vend.), 22 janar 2004 **12**
Rainnen kundër Finlandës 16 dhjetor 1997 **24**
Rasmussen kundër Danimarkës, 28 nëntor 1984 **23, 45**
Rees kundër Mbretërisë së Bashkuar, 17 tetor 1986 **45, 62**

S. dhe Marper kundër Mbretërisë së Bashkuar (GC), 4 dhjetor 2008 **19, 43, 46, 54**
S.H. dhe të tjerët kundër Austrisë (GC), 3 nëntor 2011 **50-51**
Sahin kundër Gjermanisë (GC), 8 korrik 2003 **70**
Salapa kundër Polonisë, 19 dhjetor 2002 **39**
Schalk dhe Kopf kundër Austrisë, 24 korrik 2010 **13, 27**
Schlumpf kundër Zvicrës, 8 janar 2009 **17, 63**
Schonenberger dhe Durmaz kundër Zvicrës, 20 qershor 1988 **34**
Schüth kundër Gjermanisë, 23 shtator 2010 **55-56**
Sciaccia kundër Italisë (dend.), 4 shtator 2003 **18**
Scozzari dhe Giunta kundër Italisë (GC), 13 korrik 2000 **49**
Segerstedt-Wiberg dhe të tjerët kundër Suedisë, 6 qershor 2006 **20**
Sen kundër Holandës, 21 dhjetor 2001 **81, 89**
Şerife Yiğit kundër Turqisë, 2 nëntor 2010 **28**
Shimovolos kundër Rosisë, 21 qershor 2011 **37**
Shofman kundër Rosisë, 25 nëntor 2005 **69**

Refah Partisi (the Welfare Party – partia e mirëqenies) kundër Turqisë, 13 shkurt 2003 **44**
Regiato Ramos kundër Portugalisë, 22 nëntor 2005 **71**
Reklos dhe Davourlis kundër Greqisë, 15 janar 2009 **18, 35**
Roche kundër Mbretërisë së Bashkuar (GC), 19 tetor 2005 **37, 67**
Rodrigues da Silva dhe Hoogkamer kundër Holandës, 31 janar 2006 **91**
Rodrigues da Silva dhe Hoogkamer kundër Holandës, 31 janar 2006 **92**
Rotaru kundër Rumanisë (GC), 4 maj 2000 **19**

S

Sidabras dhe Džiautas kundër Lituanië (vend.), 21 tetor 2003 **12**
Sidiropoulos kundër Greqisë, 10 korrik 1998 **36**
Silver dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar, 25 mars 1983 **33, 39**
Sisojeva dhe të tjerët kundër Letonisë (GC) 15 janar 2007 **90**
Slivenko dhe të tjerët kundër Letonisë, 9 tetor 2003 **81**
Smirnova kundër Rosisë, 24 korrik 2003 **35**
Smith dhe Grady kundër Mbretërisë së Bashkuar, 27 shtator 2009 **42**
Söderbäck kundër Suedisë, 28 tetor 1998 **29**
Soering kundër Mbretërisë së Bashkuar, 7 korrik 1989 **81**
Stés Colas est dhe të tjerët kundër Francës, 16 prill 2002 **21, 31**
Stubbings kundër Mbretërisë së Bashkuar, 22 tetor 1996 **61**
Sunday Times kundër Mbretërisë së Bashkuar, 26 prill 1979 **37**
Surugiu kundër Rumanisë, 20 prill 2004 **74**
Sylvester kundër Austrisë, 24 prill 2003 **94**
Szuluk kundër Mbretërisë së Bashkuar, 2 qershor 2009 **39, 47**

T, U, V

T.P. dhe K.M. kundër Mbretërisë së Bashkuar (GC), 10 maj 2001 **38**

Taskin dhe të tjerët kundër Turqisë, 10 nëntor 2004 **10, 80**

Tătar kundër Rumanisë, 27 janar 2009 **66**

Taylor-Sabori kundër Mbretërisë së Bashkuar, 22 tetor 2002 **32**

Ternovszky kundër Hungarisë, 14 dhjetor 2010 **23**

Toma kundër Rumanisë, 24 shkurt 2009 **35**

Tuquabo-Tekle dhe të tjerët kundër Holandës, 1 dhjetor 2005 **87, 89**

Turek kundër Sllovakisë, 14 shkurt 2006 **20**

Tysiç kundër Polonisë, 20 mars 2007 **61**

Ūner kundër Holandës (GC), 18 tetor 2006 **84-85**

Uzon kundër Gjermanisë, 2 shtator 2010 **40**

V.C. kundër Sllovakisë, vendimi më 16 qershor 2009, gjykimi 8 nëntor 2011 * **35, 61**

Van Kück kundër Gjermanisë, 12 qershor 2003 **17, 63**

Velcea dhe Mazăre kundër Rumanisë, 1 dhjetor 2009 **28**

Venema kundër Holandës, 17 dhjetor 2002 **70**

Vo. kundër Francës, 8 korrik 2004 **49**

Voleski kundër Republikës Çeke, 29 qershor 2004 **94**

Von Hannover kundër Gjermanisë, vendimi më 8 korrik 2003, gjykimi 24 qershor 2004 **18, 65**

W, X, Y, Z

Wagner dhe J.M.W.L kundër Luksemburgut, 28 qershor 2007 **30**

Wainwright kundër Mbretërisë së Bashkuar (vend.), 13 dhjetor 2005 **24**

Wakerfiel kundër Mbretërisë së Bashkuar, 1 tetor 1990 **13**

Weber dhe Saravia kundër Gjermanisë (vend.), 29 qershor 2006 **40**

Wieser dhe Bicos Beteiligungen GmbH kundër Austrisë, 16 tetor 2007 **32**

William Faulkner kundër Mbretërisë së Bashkuar, 4 qershor 2002 **39**

Wisse kundër Francës, 20 dhjetor 2005 **19**

Worwa kundër Polonisë (vend.), 16 maj 2002 **24**

X dhe Y kundër Lihtenshtajnit (vend.), 14 korrik 1977 **81**

X dhe Y kundër Zvicrës (vend.), 3 tetor 1978 **42**

X dhe Y kundër Holandës, 26 mars 1985 **61**

X. kundër Belgjikës (vend.), 7 dhjetor 1982 **19**

X kundër Gjermanisë (vend.), 10 mars 1981 **15**

X kundër Islandës, 4 mars 1976 **13**

X kundër Zvicrës, 10 korrik 1978 **13, 28**

X kundër Mbretërisë së Bashkuar (vend.), 1 korrik 1977 **29-30**

X kundër Mbretërisë së Bashkuar (vend.), 12 tetor 1978 **32**

X kundër Mbretërisë së Bashkuar (vend.), 13 maj 1980 **22**

X kundër Mbretërisë së Bashkuar (vend.), 6 tetor 1982 **14, 19**

X, Y dhe Z kundër Mbretërisë së Bashkuar (GC), 22 prill 1997 **27, 29, 69**

Y.F. kundër Turqisë, 22 korrik 2003 **24**

Yazgul Yilmaz kundër Turqisë, 1 shkurt 2011 **24**

Yusef kundër Holandës, 5 nëntor 2002 **69**

Yusef kundër Mbretërisë së Bashkuar, 30 qershor 1992 **30**

Z kundër Finlandës, 25 shkurt 1997 **20**

Zaegger kundër Gjermanisë, 3 dhjetor 2009 **70**

Znamenskaya kundër Rusisë, 2 qershor 2005 **15**

Zwadka kundër Polonisë, 23 qershor 2005 **71**

**Drejtoria e përgjithshme
për të drejtat e njeriut dhe sundimin e ligjit
Këshilli i Evropës
F-67075 Strasbourg Cedex**

www.coe.int/justice

Ivana Roagna është avokate mbrojtëse për çështje penale dhe eksperte në çështjet e të drejtave të njeriut dhe sundimit të ligjit. Ajo ka punuar në Këshillin e Evropës, duke përfshirë Gjykatën Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe ka punuar si zyrtare për OSBE-në në Bosnjë dhe Hercegovinë.

Aktualisht si specialiste e lartë për trajnime në UNICRI, ajo ka zhvilluar kurrikula trajnimi dhe ka mbajtur trajnime në ligjin e të drejtave të njeriut dhe standardeve evropiane për profesionistë nga Italia, Egjipti, Brazili dhe Angola, si dhe për paqeruajtësit në operacionet e OKB-së dhe BE-së.